

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Marija Podbevšek
Polona Šolar Meglič
Naslov naloge: Priprava na posvojitev v Sloveniji in Evropski uniji
Kraj: Ljubljana
Št. strani: 177 Št. slik: 0 Št. tabel: 8
Št. bibl. opomb: 7 Št. prilog: 3

Mentorica: red. prof. dr. Marija Ovsenik

Somentorica: mag. Viktorija Bevc

Deskriptorji: posvojitev, priprava na posvojitev v Sloveniji, posvojitev v Evropski Uniji, kandidati za posvojitev, biološki starši, posvojen otrok, posvojitelja, neplodnost, Društvo posvojiteljskih družin Deteljica

Povzetek: Diplomaska naloga prikazuje stanje na področju priprave na posvojitev v Sloveniji in Evropski Uniji. V pričujočem delu sva opisali ključne elemente priprave na posvojitev. Z raziskovalnim delom po metodi kvalitativne analize, pa sva želeli odgovoriti na vprašanje: »Kako daleč je Slovenija, v razvoju priprav na posvojitev v primerjavi z Evropsko Unijo?

Title: Preparation for adoption in Slovenia and European Union

Descriptors: adoption, preparation for adoption in Slovenia, adoption in European Union, candidates for adoption, biological parents, adopted child, adopters, infertility, Society of adoptive families »Deteljica«.

Abstract: Dissertation is showing state on area of preparation for adoption in Slovenia and European Union. In presend akt we describe the key elements of preparation for the adoption. With research part, based on method of qualitative analysis, we tried to answer on question: »How far is Slovenia in preparation for adoption, compared with European Union?

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

PRIPRAVA NA POSVOJITEV V SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI

Mentorica: red. prof. dr. Marija Ovsenik

Somentorica: mag. Viktorija Bevc

Marija Podbevšek

Polona Šolar Meglič

Ljubljana, 2009

*Vaši otroci niso vaši otroci.
Sinovi in hčere klica Življenja k Življenju so.
Po vas prihajajo, a ne od vas.
Čeprav so z vami, niso vaša lastnina.*

Kahlil Gibran

PREDGOVOR

Posvojitev je namenjena predvsem otrokom, ki so bili v svoji preteklosti prikrajšani in zanemarjeni. Ti otroci imajo pogosto travmatične izkušnje. Potrebujemo posvojiteljske družine, ki so jim naklonjene in skrbne in ki jim ponudijo stalnost in varnost.

O temah, ki so pomembne za uspešno in kvalitetno posvojitev, je veliko govora. Teme se vežejo na pomembnost odprte posvojitve, na informacije, ki jih potrebujejo posvojitelji in na specifične posvojenega otroka, o njegovi identiteti in o dejstvu, da bo nekoč iskal svoje korenine. Te teme lahko obravnavamo posamezno, sami pa sva jih združili v skupni termin priprave na posvojitev.

Priprava na posvojitev je po najinem mnenju sklop znanj in spretnosti, ki jih mora imeti posvojitelj o značilnostih, ki jih prinaša posvojiteljska stvarnost. Meniva, da je za uspešno in kvalitetno posvojitev potrebna dobra in temeljita priprava.

V prvem delu diplomske naloge sva se ustavili ob pripravi na posvojitev, njenih ključnih elementih in razlagi, zakaj ta znanja posvojitelji potrebujejo. V drugem delu sva se osredotočili na trenutno stanje posvojitve in same priprave nanjo v Sloveniji in Evropski Uniji. Kako se udejanja, kako in v kakšni obliki je ponujena bodočim posvojiteljem. Opravili sva raziskavo kako pripravo na posvojitev vidijo strokovni delavci na področju posvojitve, katerim je naložen postopek in pridobili podatke, kako pripravo na posvojitev vidijo in izvajajo v drugih evropskih državah. Te ugotovitve sva primerjali s pripravo na posvojitev v Sloveniji. V zadnjem delu diplomske naloge pa sva predstavili svoje ugotovitve in predloge za boljši vpogled na področju priprav na posvojitev.

Za temo diplomske naloge sva se odločili, ker že tretje leto sodelujeva v programu priprave na posvojitev v Društvu posvojiteljskih družin Deteljica. Z željo, da bi prispevali k boljšemu vpogledu v to problematiko, sva raziskali stanje na tem področju. Vpogled v temo in dragocene izkušnje sva pridobivali s sodelovanjem v Društvu Deteljica, njenih članov in strokovne vodje mag. Viktorije Bevc. Za nastanek diplomske naloge so zaslužni tudi strokovni delavci Centrov za

socialno delo in strokovnjaki iz evropskih držav, ki so nam posredovali pomembne informacije o pripravi na posvojitev.

ZAHVALA

Posebna zahvala gre mentorici mag. Viktoriji Bevc, ki je v veliki meri zaslužna za nastalo delo. S svojim znanjem me spodbuja in uči za poklicno pot v socialnem delu, hkrati pa je učiteljica za življenje. Zahvala gre tudi članom društva Deteljice, ki so mi iskreno odpirali pot v razumevanje problematike.

Na tem mestu bi se rada zahvalila tudi mentorici dr. Mariji Ovsenik za spremljanje, pomoč in koristne nasvete ob nastajanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi svojim domačim, ki so me spremljali med študijem socialnega dela in sodelavki Marjani Pestotnik, za koristne zamisli in pomoč. Hvala Poloni, za sodelovanje pri diplomski nalogi.

Marija Podbevšek

V drugem letniku smo imeli predmet Organizacija in upravljanje v socialnem delu. Mentorici dr. Mariji Ovsenik bi se rada zahvalila za energična predavanja, na katerih sem uživala in se odločila, da bom tekom študija raziskala področja v socialnem delu in si izbrala tistega, ki me bo najbolj pritegnil. Hvaležna sem tudi mentorici mag. Viktoriji Bevc, ki mi je omogočila, da sem na sestankih, ki jih je nudila parom, osebno zorela in se izpopolnjevala v partnerskem odnosu in v vlogi mamice. Hvala tudi vam, parom na Deteljici, da sem smela z vami predelovati teme, ki so me obogatile.

Hvala vama mami in oči, ker sta me spremljala vsa leta mojega študija in me neutrudljivo spodbujala in verjela vame. Posebna zahvala tudi tebi Filip, ki si mi dal zagon, da so bile moje izkušnje in literatura končno strnjena v tej obliki diplomske naloge. Hvala ti, da si taka Zvezda.

Zahvaljujem se tudi tašči, ki je tako lepo poskrbela zame in lepa hvala tudi tebi, moja draga prijateljica Marija Podbevšek, ki si mi pomagala vsa leta pri študiju. Hvaležna sem ti za vse najine pogovore, ki so mi mnogokrat nudili pogum, vodilo in uteho.

Polona Šolar Meglič

PREDGOVOR

Kazalo

1 TEORETIČNI UVOD	11
1.1 Posvojitev	11
1.1.1 Koncept popolne in nepopolne posvojitve	12
1.1.2 Koncept zaprte in odprte posvojitve.....	13
1.2 Zakonska podlaga	15
1.2.1 Pogoji za posvojitelja:	16
1.2.2 Posvojitelj ne more biti:	16
1.2.3 Posvoji se lahko:.....	17
1.2.4 Postopek posvojitve:.....	17
1.3 Zgodovina posvojitve:	18
1.4 Priprave na posvojitev	21
1.4.1 Pomen priprave na posvojitev:	23
1.4.2 Spremljanje družine po posvojitvi.....	25
1.4.3 Načelo »koristi otroka«.....	25
1.5 Družina.....	26
1.5.1 Otrok in njegova socializacija v družini	28
1.5.2 Posvojiteljska družina.....	29
1.5.3 Odzivi okolja na posvojiteljsko družino	30
1.6 Neplodnost.....	31
1.6.1 Pogostost neplodnosti	32
1.6.2 Neplodnost pri posvojitvi:.....	33
1.7 Mit o materinstvu	35
1.8 Posvojen otrok.....	36
1.8.1 Identiteta	36
1.9 Posvojitelji	41
1.9.1 Odnos med partnerjema:.....	41
1.9.2 Izguba in žalovanje.....	42
1.9.3 Realna pričakovanja glede otroka.....	44
1.9.4 Socialni starši	45
1.9.5 Starševstvo in vzgoja posvojenega otroka	46
1.9.6 Varnost in postavljanje meja	47
1.10 Roditelji posvojenega otroka:	47
1.10.1 Roditeljska pravica	48
1.10.2 Odvzem roditeljske pravice.....	48
1.10.3 Odločitev o oddaji otroka v posvojitev	48
1.10.4 Odnos okolice do roditeljev	49
1.10.5 Roditelji posvojenih otrok in socialno delo.....	51
1.10.6 Povezanost med posvojiteljsko družino in roditelji oz. biološko družino:	52
1.10.7 Pravica otroka, da izve za svoj izvor.....	53
1.10.8 Stiki med roditelji, otrokom in posvojitelji.....	54
1.11 Komunikacija v posvojiteljski družini.....	56

1.11.1 Zakaj je komunikacija pomembna?.....	58
1.12 Posvojitve v Sloveniji.....	59
1.12.1 Priprave na posvojitve v Sloveniji	60
1.12.2 Oblike priprav na posvojitve	61
1.12.3 Izkušnje bodočih posvojiteljev kot pomemben člen pri izboru metode dela	64
1.12.4 Mnenja o najprimernejši obliki priprave:.....	64
1.12.5 Vloga strokovnega delavca pri pripravi na posvojitve	66
1.13 Društvo posvojiteljskih družin Deteljica	69
1.13.1 Program priprave na nadomestno starševstvo:.....	70
1.13.2 Psiho-socialne pomoči v krizi zaradi neplodnosti:	70
1.13.3 Informacije in izkušnje o posvojitvi in rejništvu otroka:	71
1.13.4 Psiho-socialna pomoč družini po sprejemu otroka:.....	71
1.13.5 Poslanstvo programa preventivne pomoči otrokom je:	72
1.13.6 Vzporedni cilji:.....	72
1.13.7 Pisni dogovor in letni program:.....	73
1.13.8 Način izvedbe in metode dela v programu	74
1.13.9 Enoletna preizkušnja in svečana posvojitve.....	74
1.13.10 Vloga Deteljice v primerjavi z državnimi socialnimi službami	75
1.14 Skupinske priprave na posvojitve na Centrih za socialno delo	77
1.14.1 Gorenjska regijska priprava:	77
1.14.2 Priprave na posvojitve na Centru za socialno delo Maribor	78
1.14.3 Center za socialno delo Ptuj - skupina Srčki.....	79
1.15 Mednarodne posvojitve	79
1.15.1 Zakonodaja na področju mednarodne posvojitve.	79
1.15.2 Postopek posvojitve pri mednarodni posvojitvi	82
1.15.3 Priprava na posvojitve pri mednarodnih posvojitvah	84
1.16 Posvojiteljske agencije	85
1.17 Študije in raziskave na področju priprav na posvojitve v Sloveniji in Evropski uniji	86
2 PROBLEM.....	88
2.1 Opredelitev problema.....	88
2.2 Raziskovalna vprašanja	90
2.3 Hipoteze	90
3 METODOLOGIJA	92
3.1 Vrsta raziskave:	92
3.2 Merski inštrumenti in vir podatkov:.....	93
3.3 Populacija in vzorčenja:	93
3.4 Zbiranje podatkov:	94
3.5 Obdelava podatkov:	94
4 REZULTATI	104
4.1 Rezultati in potrditev / zavrnitev hipotez:	104
5 RAZPRAVA.....	108
6 PRIPRAVA NA POSVOJITEV V DRŽAVAH EVROPSKE UNIJE.....	110
6.1 Priprava na posvojitve v Estoniji	110
6.2 Priprave na posvojitve v Latviji	114

6.3 Priprava na posvojitev na Švedskem.....	115
6.4 Priprave na posvojitev v Franciji	116
6.5 Priprava na posvojitev v Italiji	117
6.6 Priprava na posvojitve v Avstriji	118
6.7 Priprava na posvojitev v Veliki Britaniji.....	119
6.8 Priprave na posvojitev na Finskem	122
6.9 Ugotovitve povezane s pripravo na posvojitev v drugih državah	123
7 PRIMERJAVA PRIPRAVE NA POSVOJITEV V SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI....	127
7.1 Potrditev / zavrnitev hipoteze	129
8 SKLEPI.....	130
9 PREDLOGI	132
10 LITERATURA.....	135
11 POVZETEK.....	142
12 PRILOGE	143

SEZNAM TABEL

Tabela 3.1 Pogled strokovnih delavcev na priprave na posvojitve	str. 94, 95
Tabela 3.2 Kodiranje izjav pogleda strokovnih delavcev na priprave na posvojitve	str. 96, 97
Tabela 3.3 Izvedba priprave na posvojitve.	str. 97, 98
Tabela 3.4 Mnenje strokovnih delavcev o dolžini priprav na posvojitve.	str. 99
Tabela 3.5 Mnenje strokovnih delavk o obliki priprave na posvojitve.	str. 99, 100
Tabela 3.6 Mnenje socialnih delavcev o informacijah, ki jih morajo bodoči posvojitelji dobiti.	str. 100, 101
Tabela 3.7 Kodiranje mnenj socialnih delavcev o informacijah.	str. 101, 102
Tabela 3.8 Mnenje strokovnih delavcev o ureditvi priprave na posvojitve v Sloveniji.	str. 102

SEZNAM GRAFOV

Graf 3.1 Izvedba priprav na posvojitve na Centrih za socialno delo.	str. 98
Graf 3.2 Prikaz mnenja strokovnih delavcev o obliki priprave na posvojitve.	str. 100
Graf 3.3 Prikaz mnenja strokovnih delavcev o ureditvi priprave na posvojitve.	str. 103

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Posvojitev

Posvojitev je pomembna oblika zaščite otroka, ki iz kakršnihkoli vzrokov ne more živeti s svojimi starši. Hkrati pa je tudi način oblikovanja družine, kjer posameznik lahko zadovolji svojo željo po otrocih, katerih sam ne more imeti.

Namen in cilj posvojitve po mnenju Zupančičeve (1987) je predvsem zagotoviti tako otrokom kot staršem srečno življenje v okviru družine.

V kolikor ne obstajajo možnosti, da se bo otrok kdaj lahko vrnil v svojo biološko družino, je najustreznejša strokovno izvedena posvojitev kot trajen ukrep za zaščito otrokovih interesov in koristi.

Temeljna načela, ki usmerjajo delo na področju posvojitve v ZDA (Kadushin 1984: 3, 4):

1. Najbolje za otroka je, če živi v lastni družini, v skupnosti, ki ji pripada in v svoji lastni državi; posvojitev ni utemeljena vse dotlej, dokler niso bile preizkušene vse možnosti za ohranitev matične družine.
2. Če otrok potrebuje nadomestno družino, jo je potrebno poiskati v njegovi lastni rasni, narodni, etnični in verski skupnosti. Posvojiteljska družina izven matičnega okolja, je dopustna le v primeru, če primerne družine z vsemi sorodnimi značilnostmi nikakor ni mogoče najti.
3. Primarni cilj posvojitve je otroku, za katerega biološki starši ne morejo skrbeti, zagotoviti permanentno družino. Otrokova dobrobit, njegove potrebe in njegovi interesi so torej temeljne determinante dobre prakse na področju posvojitve. Izbiramo novi dom za otrok in ne otroke za izbrane posvojiteljske družine.
4. Posvojitev je nedvomno najbolj zaželena oblika permanentne nadomestne skrbi za otroke, kadar potrebujejo alternativo za svojo matično družino.

5. Otrokova korist narekuje, da se odločitev glede potrebe po trajni nadomestni namestitvi in varstvu sprejme, kakor hitro je mogoče in tudi realizira s kar najmanj odlašanja.

1.1.1 Koncept popolne in nepopolne posvojitve

V Sloveniji trenutno zakonodaja ureja samo popolno posvojitve. Za boljše razumevanje razmerja, ki nastane med posvojencem in posvojiteljem, pa bova napisali oba koncepta.

1.1.1.1 Popolna posvojitve

Popolna posvojitve pomeni, da otrok v celoti preide v posvojiteljsko družino, hkrati pa se ga izloči iz rodbine bioloških staršev. To pomeni, da pravice otroka in bioloških staršev prenehajo in se prenesejo v posvojiteljsko družino. Otrok povsem preide v rodbino posvojitelja, v kateri pridobi položaj naravnega otroka, s pravicami in dolžnostmi v odnosu med njim in posvojitelji.

Popolne posvojitve ni mogoče razvezati. S konceptom popolne posvojitve se povezuje koncept zaprte posvojitve, ki temelji na anonimnosti roditeljev in posvojiteljev.

1.1.1.2 Nepopolna posvojitve

Z nepopolno posvojitvijo med posvojencem in sorodniki posvojitelja ne nastane sorodstveno razmerje, pa tudi ne pravice in dolžnosti, ki izvirajo iz tega razmerja. Posvojitelj izvršuje roditeljsko pravico nad posvojencem, predvsem pa ga je dolžan tudi preživljati. Takšna posvojitve ne vpliva na pravice posvojenca do njegovih roditeljev in drugih sorodnikov, kakor tudi ne na njegove dolžnosti do njih. Posvojitve, ki so bile sklenjene na podlagi prejšnjih predpisov, ki so urejali tudi nepopolne posvojitve še vedno obstajajo. Sedanja zakonodaja nepopolne posvojitve ne ureja več, veljajo pa določbe o posledicah in prenehanju.

1.1.2 Koncept zaprte in odprte posvojitve

Postopek posvojitve se je spreminjal in razvijal skozi čas. V preteklosti je bil za posvojitev značilen zaprti model, sedaj pa se vse bolj poudarja pomen odprte posvojitve. Za boljše razumevanje na tem mestu opisujeva oba.

Oba koncepta na tem mestu predstavljava s socialno–psihološkega in ne s pravno–zakonodajnega vidika. Koncepta sta opisana glede poteka komunikacije v posvojiteljski družini.

1.1.2.1 Zaprta posvojitev

Pri zaprti posvojitvi prevladuje mnenje, da se otrok s posvojitvijo tudi dejansko in ne le formalno vključi v novo družino, kot da ne bi imel nobene druge preteklosti. Pri zaprtem modelu posvojitve je tudi strokovna služba delovala v prepričanju, da je za otroka najbolje, da posvojitev in postopek posvojitve ostane v čim večji tajnosti.

Pri zaprtem modelu se katerakoli stranica posvojiteljskega trikotnika odloči, da ne želi imeti kontaktov po posvojitvi. Posvojenec ne ve, kdo so njegovi roditelji, kakšne so njegove korenine in zakaj je sploh bil oddan v posvojitev.

Otroci, ki so posvojeni po tem modelu, imajo pogostejše čustvene in psihične težave, kot otroci pri odprtih posvojitvah, saj sta izvor in preteklost posvojenega otroka obdana z veliko skrivnostnostjo, ki ga spremlja skozi življenje.

Zaradi destruktivnih učinkov zaprtega posvojitvenega modela na nadaljnje življenje posvojenih otrok in njihovih bioloških staršev so avtorji zaprtemu modelu posvojitve očitali, da manipulira in zlorablja posvojene otroke, poleg njih pa tudi ostala dva udeleženca v »trikotniku posvojitve«, to je roditelje in posvojitelje (Rapoša Tajnšek 2001: 2). Zaradi tega so prizadete in prikrajšane vse tri strani, posvojen otrok, posvojitelji in roditelji.

Optimalne družinske situacije za otroka ne moremo zanesljivo predvideti, ne glede na metode opazovanja in izbora. Lahko pa domnevamo, da bo zaprta posvojitev, ki zanika družinsko resničnost, otežila družinsko situacijo vsem posvojiteljskim družinam, tudi tistim redkim »družinam z neobičajno stopnjo zdravja«, kot jih imenuje Skynner (Rapoša Tajnšek 2002: 3).

Zaprta posvojitev teži k anonimnosti, s tem pa se povezuje tudi pomanjkanje informacij in oteženo iskanje le teh. Posvojitelji, ki imajo pomanjkljive informacije o otrokovih roditeljih in njihovi zgodovini, le težko pomagajo otroku, ki se sprašuje po svojem izvoru in poskuša premostiti dvojnost svojega življenja razpetega med svet sedanjosti in zamolčane preteklosti. Ko posvojiteljem ponuja iluzijo, da se stvarnost posvojenega otroka in posvojiteljske stvarnosti v ničemer ne razlikuje od stvarnosti drugih družin, model zaprte posvojitve manipulira tudi s posvojitelji. S prepričevanjem, češ da je posvojeni otrok »ravno tako vaš, kot bi ga sami rodili«, strokovne službe ne podpirajo posvojiteljev pri njihovi starševski vlogi, saj tudi zanikanje stvarnosti zamegljuje razvidnost družine ter zmanjšuje njeno sposobnost za komunikacijo in konflikt (Čaćinović Vogrinčič 1998a in 1998c).

V preteklosti je strokovna služba pritrdila razmišljanju, da je za otroka najbolje, da se mu prekrije dejansko stanje, med tem, ko se v današnjih časih vse bolj uveljavlja odprti model posvojitve.

1.1.2.2 Odprta posvojitev

Odprta posvojitev pomeni, da so vsi seznanjeni z informacijami o posvojitvi, o posvojiteljih, roditeljih in kar je bistveno o otroku. Otroci rastejo z informacijo, da so posvojeni, z informacijami o roditeljih in z razlago zakaj so bili oddani v posvojitev. Ne samo, da so za otroka roditelji znani, lahko so tudi vključeni v posvojenčevo življenje z občasnimi stiki, slikami in dopisovanjem.

Zagovorniki odprtega modela posvojitve so prepričani, da bi morala biti vloga strokovne službe manj usmerjena v varovanje tajnosti podatkov o posvojencih in njihovih bioloških starših. Namesto tega bi morala strokovna služba ponuditi pomoč posvojiteljski družini in biološkim

staršem ali drugim sorodnikom pri ohranjanju stikov med posvojencem in njihovim izvornim okoljem, če ti stiki otroku koristijo.

Odperta posvojitev nam narekuje, kako pomembno je posvojenega otroka od vsega začetka seznaniti z njegovo preteklostjo in mu takoj, ko se začne zavedati svojega obstoja, na primeren način povedati, da je posvojen.

Glede na otrokovo korist ne bi smeli več govoriti o odprti in zaprti posvojitvi, saj bi morale značilnosti odprte posvojitve postati značilnosti sleherne posvojitve.

1.2 Zakonska podlaga

Pravna podlaga za izvajanje postopkov iz naslova posvojitve je Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.

Organ pristojen za posvojitve je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, za izvajanje Centri za socialno delo. Pritožbeni in nadzorstveni organ je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, prav tako je to Ministrstvo pristojno za politiko in razvoj.

Po slovenski ustavi uživajo otroci posebno varstvo in skrb, kar državo obvezuje, da z ustreznimi ukrepi zagotovi uveljavitev njihovih pravic. V ospredje postopkov, ki zadevajo otroka, mora v skladu s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah (KOP) in Evropsko Konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic:

- v ospredje postaviti njegov interes,
- ga upoštevati,
- obravnavati kot samostojnega nosilca pravic,
- okrepiti njegov položaj.

Posvojitev je posebna oblika varstva otrok, s katero nastane med posvojiteljem in posvojencem enako razmerje kot med starši in otroci. S posvojitvijo povsem prenehajo medsebojne pravice in

dolžnosti otroka ter njegovih bioloških staršev in sorodnikov. Otrok v celoti preide v družino posvojitelja, v kateri dobi položaj naravnega otroka in s tem se vzpostavijo vse medsebojne pravice in dolžnosti med otrokom in posvojiteljem, kot tudi njegovimi sorodniki.

1.2.1 Pogoji za posvojitelja:

- posvojitelj je lahko le polnoletna oseba, ki je vsaj 18 let starejša od posvojenca (razen v izjemnih primerih, ko je drugačna odločitev v korist otroka),
- zakonca lahko samo skupaj posvojite otroka, razen če eden od njiju posvoji otroka svojega zakonca,
- posvoji lahko samska oseba,
- posvojitelj mora imeti roditeljsko pravico,
- biti mora poslovno sposoben,
- izjemoma je posvojitelj lahko tuj državljan.

1.2.2 Posvojitelj ne more biti:

- skrbnik svojega varovanca, dokler traja med njima skrbniško razmerje,
- sorodnik v ravni vrsti in tudi ne brat ali sestra,
- oseba za katero se utemeljeno domneva, da bi posvojitev izrabila v škodo posvojenca,
- oseba, ki ne daje jamstva, da bo izvrševala roditeljsko pravico v otrokovo korist,
- oseba, ki ji je odvzeta roditeljska pravica,
- oseba, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost ali je tako duševno prizadeta ali bolna, da utegne spraviti posvojenčevo zdravje in življenje v nevarnost.

1.2.3 Posvoji se lahko:

- mladoletna oseba (če je starejša od 10 let, je potrebno njeno soglasje),
- otroci, katerih starši so neznani ali že leto dni neznanega bivališča ali pa so privolili pred pristojnim organom, da dajo otroka v posvojitev (privolitev ni potrebna v primeru odvzema roditeljske pravice ali če oseba trajno ni sposobna izraziti svoje volje). Posvojitev je možna po preteku enega leta od izpolnitve pogoja iz tega odstavka, prej le izjemoma,
- otroci, ki nimajo živih staršev.

Postopek za posvojitev začne Center za socialno delo po uradni dolžnosti ali na predlog bodočega posvojitelja. Oseba, ki želi posvojiti otroka, poda vlogo na krajenvno pristojnem Centru za socialno delo. V postopku Center za socialno delo pridobi izpiske iz matičnega registra, druge ustrezne listine ter ugotovi, da bodočemu posvojitelju ni bila odvzeta roditeljska praica. Center za socialno delo upošteva tudi polnoletne brate in sestre, stare starše oziroma, če ti niso več živi, strice in tete otroka, čigar starši so neznanega bivališča ali niso več živi. Odloči lahko tudi o začasni namestitvi otroka v družino posvojitelja. Ko so formalni pogoji izpolnjeni ter na podlagi spoznanj iz časa, ki ga je otrok preživel pri bodočem posvojitelju, Center za socialno delo odloči o posvojitvi otroka ali ustavitvi postopka.

Posvojitev se ne more razvezati, lahko pa je neveljavna, če niso bili izpolnjeni pogoji iz ZZZDR od 134. do 141. člena. Center za socialno delo po uradni dolžnosti ali na zahtevo posvojenca, njegovih staršev ali posvojitelja uvede postopek za razveljavitev odločbe o posvojitvi.

V postopku Center za socialno delo pridobi podatke iz matičnega registra in druge ustrezne listine za posvojitelja in posvojenca.

1.2.4 Postopek posvojitve:

1. Najprej se par oglasi na svojem matičnem Centru za socialno delo, pri strokovnem

delavcu, ki dela na področju posvojitve. Tu mora par dobiti vsaj najosnovnejše informacije o posvojitvi nasploh, o postopku posvojitve, o možnosti za posvojitev otroka, ter o možnostih priprave za čim boljše starševstvo tujemu otroku.

2. Pristojnemu Centru za socialno delo predložita zakonsko predpisano dokumentacijo:
 - izpisek iz rojstne matične knjige,
 - potrdilo o državljanstvu,
 - izpisek iz poročne matične knjige,
 - zdravniško mnenje o telesnem in duševnem zdravju,
 - potrdilo o zaposlitvi in dohodkih,
 - potrdilo o nekaznovanju,
 - podroben življenjepis.

Pristojni Center za socialno delo je o paru, ki želi posvojiti otroka dolžan ugotoviti ali izpolnjujeta formalne pogoje in izdelati podrobno socialno poročilo. Ko se ugotovi, da zakonca izpolnjujeta z zakonom določene pogoje za posvojitev otroka, bi se morala vključiti v proces priprave – izobraževanja, za čim boljše starševstvo tujemu otroku. Žal pa ta priprava ni zakonsko predpisana in je ponudba za pripravo na posvojitev otroka prepuščena volji strokovnih delavcev na Centrih za socialno delo.

Pri posvojitvi se v rojstno matično knjigo vpišejo posvojitelji, kot posvojenčevi starši. S tem pridobijo vse pravice in dolžnosti, ki izvirajo iz roditeljske pravice.

1.3 Zgodovina posvojitve:

Posvojitev je znak sporazuma. O njej se govori že v Bibliji. Vsi Grki in Rimljani, Egipčani in Babilonci so poznali posvojitveni sistem. Drugo ime zanjo je adopcija, ki izhaja iz latinske besede adoptare, kar pomeni izbrati.

Posvojitve segajo daleč v zgodovino, ko so bili v ospredju predvsem interesi posvojiteljev. Danes je posvojitev namenjena v otrokovo korist in je hkrati najučinkovitejši socialno-varstveni ukrep za otroke, ki nimajo možnosti odraščanja v biološki družini (Klun, 2008: 20).

Prvi je posvojitev uzakonil babilonski kralj Hammurabi, leta 2285 pred našim štetjem (Klun, 2008: 19).

Eden izmed prvih formalnih zapisov o posvojitvi je klinopisna plošča iz leta 2360 pred našim štetjem. Skozi zgodovino in v starodavni mitologiji poznamo znane primere posvojitve. V legendi o Ojdipu, nesojenemu kralju Teb, je navedeno, da so ga našli ležečega v gorah in Sofokles je opisal njegovo posvojitev takole: Korinčan, sluga Polibusa-kralja Korinta, je prinesel otroka njegovemu veličanstvu, ki ni imel otrok. Razveselil se ga je, ga posvojil in vzel za svojega.

Tudi v Olimpu so opravljali posvojitve in bogovi so to videli kot vez z resničnim rojstvom. Diodorus navaja da: »Ko je Zeus pregovoril svojo ljubosumno ženo Hero za posvojitev Herkula, je šla boginja v posteljo, stisnila junačka k prsim, ga potisnila skozi obleko in ga pustila pasti na tla, v imitaciji resničnega poroda.«

Tako Grki kot Rimljani so izvajali posvojitve pogosto zato, da so zagotovili dediča posesti in sina za izvrševanje obredov ob grobovih prednikov. Posvojeni otroci so imeli varen zakonit status v svojih družinah in rojstvo naslednjih zakonitih otrok jim ni odvzelo njihovih pravic.

V Hebrejski zgodovini je najbolj znamenita posvojitev Mojzesa. Kot pravi Elison, je zanimivo smatrati, da deset božjih zapovedi, ki so eno od temeljev zahodnega družbenega vedenja, prihaja k nam s posredovanjem posvojenega otroka, zapuščenega v otroštvu – Mojzesa (Albrecht, 1992: 4,5).

Starodavne posvojiteljske prakse so bile povsem drugačne od današnjih. Ta prakse opisuje svetovna internetna enciklopedija (Wikipedija). Predvsem v rimski antiki so družine brez otrok z adopcijo imenoval dediče. Večinoma je bila posvojitev orodje, ki je moškim s sprejemom v

vplivno družino omogočila politično kariero. Posvojitev je bila bolj v interesu odraslih, z manj poudarka na čustvih in interesu posvojenega. Ta način posvojitve, kot ga je poznala rimska aristokracija, je dobro dokumentiran. Veliko rimskih cesarjev je bilo posvojenih. Julij Cezar je svojo dinastijo nadaljeval tako, da je posvojil nečaka Oktavijana.

Čeprav je bila posvojitev pravno urejena, dokazi kažejo, da je bila posvojitev z namenom razširitve družine redka. Zapuščeni otroci so bili prej oddani v suženjstvo, kot v posvojitev in so predstavljali velik odstotek sužnjev v rimskem imperiju. Dokazi kažejo tudi na »uvoz« zapuščenih otrok »najdenčkov« obeh spolov od drugod, npr. Aleksandrije. Nekatere najdenčke, so družine vzele k sebi in jih vzgajale kot svoje, vendar ti otroci niso bili formalno posvojeni. Ta oblika varstva je bila bolj podobna sodobnemu rejništvu, saj so formalno otroci še vedno pripadali očetu, ki jih je zapustil.

Tudi v drugih starodavnih civilizacijah, kot na primer Indiji in Kitajski so prakticirali nekaj oblik posvojitve. Dokazi kažejo, da je njihova praksa stremela k zagotovitvi nadaljevanja kulturnih in verskih praks, ne pa k ustvarjanju same družine. V starodavni Indiji je bilo »drugo sinovstvo« jasno oznanjeno s strani božanstva, čeprav se je ta posvojiteljska praksa izvajala le v omejenih in obrednih oblikah. Kitajska je imela podoben koncept posvojitve, posvajali so le dečke, da so ti nadaljevali delo predhodnikov. Posvojitev kot jo poznamo na zahodu se ni uveljavila na vzhodu vse do modernega časa.

Germanske, keltske in slovanske kulture, ki so naselile evropski prostor po propadu rimskega imperija so zavirale razvoj posvojitve. Krvne vezi so bile bistvene; vladajočo dinastijo, ki je bila brez rodni naslednikov so zamenjali z drugo družino. Tudi razvoj evropskega prava, odraža podobno miselnost. Angleško skupno pravo na primer ni dovoljevalo posvojitve, ker je bila v nasprotju s pravili o dedovanju. Podobno je bila posvojitev otežena v Franciji, po Napoleonovem aktu je bila posvojitelj lahko le oseba, ki je bila starejša od petdeset let, neplodna, od posvojenca starejša vsaj petnajst let, zanj pa je moral skrbeti vsaj šest let.

Srednji vek, pa je kljub hitrim kulturnim izmenjavam pokazatelj pomembnih sprememb. Brez podpore plemstva, je bila posvojitev postopoma usmerjena v zapuščene otroke. S padcem

rimskega imperija je le katoliška cerkev imela dovolj vpliva in avtoritete nad prebivalstvom. Z večanjem števila zapuščenih otrok in najdenčkov na njenem pragu, je katoliška cerkev uvedla pravila s katerimi je obravnavala zapuščene otroke. Za te otroke je bilo določeno, da so svoje življenje posvetili cerkvenim ustanovam. To je oblikovalo prvi sistem v Evropi, kjer zapuščeni otroci niso ostali brez vseh zakonskih, družbenih in moralnih pravic. Kot rešitev, so zapuščeni otroci in sirote postali učenci v cerkvenih ustanovah, cerkev pa je v zameno prevzela vlogo posvojiteljev. Na ta način se je razvil tudi institucionalni sistem varstva otrok.

Šele v modernem času lahko govorimo o posvojitvi, kot o načinu ustvarjanja družine. Posvojitev je postala rešitev tako za neporočene matere, kot za zakonce, ki niso imeli svojih rodni otrok. Pri tem modelu posvojitve pa sta se razvila tudi dva pomembna koncepta in sicer: postavitve koristi otroka v ospredje in posvojitev, povezana s skrivnostnostjo.

V Sloveniji je porast posvojitve opazna po letu 1974, ko se je razvilo intenzivno sodelovanje z republikami bivše Jugoslavije. V tistem času je šlo za nacionalne posvojitve, danes pa v takšnem primeru govorimo o mednarodnih. Področje posvojitve v Sloveniji je nedvomno zaznamovala Strokovna delavka Ela Zupančič, ki je razvijala strokovno delo na tem področju, njena temeljna izhodišča za strokovno delo na posvojitvah otrok pa strokovno nadgrajuje mag. Viktorija Bevc z društvom Deteljica.

1.4 Priprave na posvojitev

Priprava na posvojitev pomeni strokovno delo s kandidati, pred in tudi po posvojitvi otroka, torej svetovanje bodočim posvojiteljem pred namestitvijo otroka v družino in pomoč posvojiteljski družini po namestitvi. Obravnavanje kandidatov je različno tako po metodah dela, kot tudi po vsebinah, ki jim jih predložijo strokovni delavci.

Posvojitelji potrebujejo pripravo na posvojitev. Življenje posvojencev je drugačno od življenja drugih otrok. Starši, ki niso pripravljeni na razlike v vzgajanju posvojencev, so slabo oskrbljeni za ravnanje z zahtevami, ki jih narekujejo posvojitve in ki so večje in drugačne od zahtev

postavljenih bioloških staršem (Albrecht, 1992: 26). Bistvo priprave na posvojitev je tudi seznanjanje bodočih posvojiteljev s posebnostmi, ki jih prinaša vsaka posvojitev.

Posvojitev je socialno varstveni ukrep pomoči otroku, katerega uspešnost je odvisna od priprave na posvojitev vseh udeleženi, posebej pa temeljite skupinske priprave prosilcev za posvojitev otroka. Posvojitev je odgovorna naloga strokovne službe, ki močno poseže v življenje vseh udeleženi v posvojitvi, zato bi moral biti prispevek socialnega dela na tem področju temeljitejši.

V pripravi na posvojitev je nujno, da strokovni delavec s pari za posvojitev predela:

- motivacijo za posvojitev,
- njun odnos do posvojitve,
- preseganje bolečine lastne neplodnosti,
- pripravljenost na sprejem tujega otroka,
- pripravljenost na starševstvo,
- pravica do resnice in oblikovanje dvojne identitete otroka.

Posvojitelja morata biti sposobna sprejemati drugačnost otroka kot osebe same, kot posameznika s svojim izvorom in zgodovino. Priprava na posvojitev tako lahko pomeni izobraževanje o posebnosti posvojiteljske stvarnosti.

Priprava vseh udeleženi v postopku za posvojitev otroka je pomemben faktor kvalitetne posvojitve. O tem pričajo tudi dokumenti Haaške konvencije o sodelovanju držav pri mednarodnih posvojitvah iz leta 1993, v katerih je zapisano, da morajo biti otrok, posvojiteljska družina in roditelji pripravljeni na posvojitev in da jim morata biti zagotovljeni tudi pomoč in svetovanje po posvojitvi

Mednarodna socialna služba se vse bolj zaveda, da je kvaliteta posvojitve odvisna od temeljite priprave na posvojitev in od podpore družini ob in po sprejemu otroka.

Tudi Elisabeth Lutter (1997) v svojih bogatih izkušnjah na področju posvojitve v Avstriji in Evropi opozarja, da posvojitelji potrebujejo pomoč, da lahko dobro opravljajo svojo posebno

nalogo za posvojenega otroka. Svetovanje ter spremljanje morajo opravljati posebej usposobljeni strokovnjaki. Poudarja tudi potrebo po organiziranju takih oblik svetovanja, kjer bi prihajalo do izmenjave izkušenj z ljudmi v podobnih situacijah, ki bi se redno srečevali v skupinah posvojiteljev (Bevc, 2001). Luttrova še posebej opozarja, da je pomembno izhodišče vsake temeljite priprave na posvojitev otroka upoštevanje duševnega počutja odraslih, ki se prenaša na otroke (Knific, 1997).

Priprava na sprejem otroka v posvojitev mora omogočiti spoznanje in zavedanje posvojiteljskih staršev o tem, da se identiteta posvojenca oblikuje z zrcaljenjem pomembnih ljudi iz socialnega okolja in z zgledovanjem po njih. Bodoči posvojitelji morajo biti pripravljeni na posvojiteljsko stvarnost tako dobro, da bodo v njej sposobni posvojencu omogočiti jasnost glede njegove biografije, popolno zanesljivost v odnosih, čustveno gotovost ter občutek, da spada k njim in ne drugim. Hkrati pa ne bi zanikali otrokovega biološkega porekla in možnosti, da otrok sam odloči o raziskovanju tega dela svojega življenja.

1.4.1 Pomen priprave na posvojitev:

Pomen priprave je v spoznanju in zavedanju bodočih posvojiteljev, da otroci potrebujejo njihovo zaščito, ljubezen in varnost, da tvorno predelajo svoje travmatične izkušnje, in ne da ob zaščiti, ljubezni in varnosti v posvojiteljski družini pozabijo na slabe izkušnje (Bevc, 2001). Vse to bodo zmogli le tisti nadomestni starši, ki bodo temeljito pripravljeni na posebnosti, ki jih prinaša vsaka posvojitev otroka.

Pomemben vpliv na kvalitetno posvojitev ima tudi priprava bodočih posvojiteljev na posvojitev, ki zajema otrokovo zgodovino in stvarnost, ter kasnejše sodelovanje s Centrom za socialno delo. Kot vemo, tudi v še tako dobri posvojiteljski družini ni jamstva, da se pri posvojencu najkasneje v obdobju adolescence ali že prej ne bodo pojavili vzgojni in identitetni problemi, ko posvojen otrok išče in raziskuje svojo stvarnost in razloge, da je bil posvojen. Priprava posvojiteljev na odprto posvojitev in kasnejše sodelovanje s Centrom za socialno delo, pomeni preventivno

pomoč oziroma pomoč in oporo posvojiteljski družini, ko se problemi pojavijo. Posvojitelji, ki bodo na to pripravljeni, se bodo lažje odločili za posvojitev.

Parom, ki so izpolnjevali vse pogoje za posvojitev otroka, je bilo ob posvojitvi pogosto le naročeno, da je otroku potrebno povedati, da je posvojen in da je posvojen otrok enako njihov, kot da bi ga sami rodili. Strokovna spoznanja v praksi socialnega dela na področju posvoitev so pokazale na škodljive posledice tako imenovanih zaprtih posvoitev za posvojence, posvojitelje in tudi družinske odnose. Vse to je narekovalo nujnost priprave bodočih posvojiteljev na starševsko vlogo otrokom z dvojno identiteto, ki upošteva posvojiteljsko stvarnost, resničnost in razvidnost posvojiteljske družine ter pravico otroka, do njegove zgodovine.

Celotno delo s posvojitelji v postopku priprave na posvojitev in po zaključeni posvojitvi je usmerjeno v to, da bi posvojiteljska družina bolje spoznala, razvila in izkoristila svoje potenciale za družinsko življenje in starševske naloge v situaciji, ki je specifična in jo je včasih težko oblikovati brez dodatne pomoči. Rapoša Tajnšek navaja, da so priprave na posvojitev smiselne in uresničljive le v skupini, kjer prihaja do medsebojnega soočanja in izmenjave izkušenj, ne le med bodočimi posvojitelji, ampak tudi s strani posvojiteljev z daljšim stažem (Rapoša Tajnšek, 1999).

Priprava na posvojitev se povezuje s konceptom odprte posvojitve, saj spodbuja k pogovoru, namesto k anonimnosti. Poleg tega pa ponuja tudi načine, kako posvojitelji to lahko storijo na pravi način. Glede na posledice in dobrobit otroka, značilnosti zaprte posvojitve ne pridejo v poštev.

Namen priprave na posvojitev je tudi razbremenitev stiske kandidatov zaradi njihove neplodnosti.

Zaradi pomanjkljive priprave bodočih posvojiteljev le-ti večkrat sprejmejo otroka premalo osveščeni, odločitev še ni dozorela, ali pa še vedno obstajajo predsodki, bojazni, iluzorna pričakovanja in stališča, ki jih nato ovirajo pri čustvenem sprejemanju otroka (Albreht, 1992: 16).

1.4.2 Spremljanje družine po posvojitvi

Pod pripravo na posvojitve bi uvrstili tudi spremljanje družine po posvojitvi. Tu ne misli na spremljanje družine v smislu nadzora, ampak v smislu psiho-socialne pomoči posvojiteljski družini po namestitvi otroka v družino, ko le-ta potrebuje pomoč. Posvojitelji morajo vedeti kam in na koga se lahko obrnejo z vprašanji in prošnjo za pomoč, če bi prišlo do težav. Morajo imeti dostop do informacij, ki jih bodo potrebovali.

Posvojiteljske družine morajo imeti možnost srečevanja drugih posvojiteljskih družin in priložnost druženja posvojenih otrok med seboj. Ker posvojiteljske družine zanimajo podobne teme, bi jim morala biti omogočena tudi kontinuirana skupinska srečanja po posvojitvi.

Priprava na posvojitve obsega širok spekter vsebin, s katerimi se mora seznaniti par, pred posvojitvijo in po njej. Bistvene sklope teh vsebin bova opisali v naslednjem poglavju.

1.4.3 Načelo »koristi otroka«

Korist otroka je tisto, kar je zanj konkretno v največji možni meri dobro (Zupančič, 1992: 72). Bistvo posvojitve je delovanje v korist otroka, optimalno upoštevanje otrokovih potreb in ne zgolj sledenje potrebam kandidatom, ki želijo otroka posvojiti.

V mnogih določbah ZZZDR izrecno govori o otrokovi koristi kot osnovnem vodilu za ravnanje in postopanje, ki zadeva otroka. Otrokova korist mora biti glavno vodilo pri vseh dejavnostih, ki jih izvajajo državne ali zasebne institucije za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa v zvezi z otrokom. Upoštevati jo je potrebno v vseh razmerjih in situacijah, v katerih je otrok udeležen ali prizadet, ne glede na to, da morda v normi, ki razmerje ali položaj ureja, to ni eksplicitno poudarjeno (Langerholc, 1999: 7).

Pravni standard »korist otroka« je vrednostni pojem, ki ga je potrebno konkretizirati z upoštevanjem vseh okoliščin posameznega primera, pri katerem je potrebno upoštevati otrokovo osebnost, okoliščine, razmere in pogoje, v katerih živi in se razvija (Langerholc, 1999: 7).

Načelo koristi otroka povezujeva z njegovimi potrebami. Ko nastopijo pogoji za posvojitev otroka, je prva naloga strokovne službe razpoznati te potrebe. Njihova naslednja naloga pa je poiskati posvojiteljske starši, ki ustrezajo tem otrokovim potrebam (Bevc, 2002: 55).

Prav pri posvojitvi mora biti načelo otrokove koristi osnovno vodilo in priprava na posvojitev je način, kako se bomo temu čim bolj približali.

1.5 Družina

»Družina je prostor, kjer se odigravajo najpomembnejše zgodbe življenja. Je kraj, ki je zaznamovan z najsilovitejšimi dožitvi, ki za vselej vtisnejo svoj pečat na vse člane družine. V družini se naučimo osnovnih oblik obnašanja, v družini prvič začutimo globino intimnosti, pripadnosti, ljubljenosti, željnosti ali pa odvečnosti, zavrženosti in nepripadnosti. K temu temeljnemu izkustvu se vedno znova vračamo, saj nas ravno čutenje in mišljenje, ki ga ustvarja družina, določa v vsem našem poznejšem ravnanju« (Gostečnik 1999: 7).

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v 2. členu definira družino kot življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.

V 7. členu ZZZDR je navedeno, da s posvojitvijo kot posebno obliko varstva mladoletnih otrok nastane med posvojiteljem in posvojencem enako razmerje, kot je med starši in otroci.

Pojem družine po ZZZDR si je treba razlagati širše: za družino je treba šteti tudi nekatere skupnosti življenja otroka z osebo, ki ni njegov roditelj ali posvojitelj, če v skupnosti vlada individualni dolgotrajni odnos skrbi odrasle osebe do otroka in je skupnost pravno blizu družinski skupnosti (določene pravice in dolžnosti odrasle osebe, ki jih imajo sicer starši).

Družino ustvarja otrok. Brez otroka ni družine, ne glede na to ali gre za zakonsko zvezo ali zunajzakonsko skupnost. Za družino je dovolj, da živi otrok vsaj z enim staršem. Kandidati za posvojitelje po tej opredelitvi svoje skupnosti ne morejo opredeliti kot družino. Sami se s tem dostikrat ne strinjajo. Dnevi, ko smo poznali samo tradicionalne družine so že dolgo mimo. Ne moremo se več zanašati na ta termin, ki temelji na mami, očetu in dveh otrocih. Vsak strokovni delavec, ki danes ignorira različne možnosti družine pri svojem strokovnem delu ni dosleden.

Družina ni le vmesni člen med družbo in posameznikom, ni le pasiven posrednik norm in vrednot, ki veljajo v neki širši kulturi. Vendar pa se tako v njeni notranji vlogi, kakor v njenem notranjem življenju odražajo socialno-kulturna dogajanja in socialne spremembe, ki se jim mora prilagoditi. Ena izmed pomembnih nalog družine je tudi, da preko medosebnega, emocionalnega in vzgojnega dogajanja pripravlja otroka na dejavno vključevanje v širši socialni in kulturni prostor. Če je družina tuja okolju, v katerem živi, mu bo tuj tudi otrok. Če ga družina ne seznani s sporočili tega okolja, jih ne bo mogel razpoznavati in se jim odzivati. Človek brez zdrave notranje trdnosti, ne more razvijati občutka pripadnosti večji skupnosti. Le če je njegova vloga v manjši enoti jasna, smiselna, sprejemljiva zanj in za to enoto, zna najti pravo mesto zase, za svojo ustvarjalnost in osebno srečo tudi v širši skupnosti (Žmuc Tomori, 1989: 9). Bodoči posvojitelji se mnogokrat zaradi nepredelanih težav zapirajo pred okolico. Če bi posvojen otrok prišel v tak sistem, bi mu bila družba tuja in tudi sam bi bil tuj temu okolju. Strinjava se z mislijo, da je bistvo sprejetja posvojitve v okolju, najprej v sprejetosti para.

Za zdrav otrokov razvoj morajo biti v družini zagotovljeni naslednji trije pogoji:

- Koalicija staršev oz. enotnost in povezanost med starši:
 - gre za zavezništvo med starši, kjer starša drug drugega podpirata v svojih vlogah ter na ta način vzajemno povečujeta občutek varnosti.
- Ohranitev generacijskih razlik:

- to pomeni, da starši v zadovoljevanju svojih potreb ne smejo biti odvisni od svojih otrok.
- otrok potrebuje odvisnost od svojih staršev, da bi se lahko počutil varnega in tako mobiliziral vse svoje moči za lasten razvoj. Roditelj, ki sam potrebuje otrokovo čustveno oporo, ne more biti dober vzor za odraščanje, kajti otrok v takšni situaciji uporabi moč za zadovoljevanje potreb roditeljev oz. za internalizacijo njunih konfliktov, zaradi česa je ogrožen njegov osebni razvoj.

- Sprejemanje vloge lastnega spola:

-sprejemanje vloge lastnega spola je izrednega pomena, ker si otrok s tem pridobi dovolj gotovosti v spolni identiteti. Kot model za odraščanje in identifikacijo potrebuje oba, ki sta v svoji povezanosti in enotnosti vzpostavila in ohranila v družbi zaželene spolne vloge (Lidz, 1971, V Čačinovič Vogrinčič 1998).

1.5.1 Otrok in njegova socializacija v družini

Družinska skupina je prvi socialni sistem, v katerem otrok živi in s svojimi značilnostmi vpliva na osebnost otroka v vseh fazah njegovega razvoja. Staršev si otrok ne more izbrati sam. Otrokov svet na začetku sestavljajo starši, nato pa se mora naučiti vseh tistih znanj, ki so pomembna za kasnejšo vključitev v družbo.

Človekovo čustvovanje je usodno povezano z družinskimi izkustvi in značilnosti družine določajo, ali bo otrok dobil nujno izkustvo, da so njegova čustva možna, dobra, sprejemljiva ali vsaj razumljiva, ker se jih le tako nauči obvladovati.

Vsak človek sprejme in obvlada tista čustva, ki jih sme sprejeti in obvladati v družini. Za zaslon skriva tista čustva ob katerih doživi travmo ali stres, ali pa tista, ki v njegovi družini niso sprejeta, ki povzročajo napetost ali vznemirjenje, ki je tabu (Skynner, 1983).

V posvojiteljski družini je za zaslonom lahko veliko različnih stvari. Pri posvojiteljih bolečina ob nepredelani neplodnosti, strah pred izgubo otroka. Prav tako pa tudi otroka lahko spremlja strah, da bo izgubil ljubezen, počuti se osamljenega in ogoljufanega.

1.5.2 Posvojiteljska družina

Družini se lahko pridružimo z rojstvom ali s posvojitvijo. Pravzaprav posvojitev ne pove ničesar o otroku samem. Posvojitev je pot prihoda v družino, ne zdravniški pogoj oziroma nezmožnost. Je dogodek, ki se zgodi enkrat v življenju, zato je potrebno reči, npr: "Metka je bila posvojena" in ne "Metka je posvojena." Rojstvo ali posvojitev, katerakoli pot pridružitve družini je popolnoma sprejemljiva. Posvojitev gradi bolj zadovoljnejše družine – starš in otrok sta povezana z zakonom in z ljubeznijo.

Družina, ki nastane na podlagi posvojitve otroka, je od biološko ustvarjene drugačna prav v tem, da ni osnovana biološko in ne temelji na gensko biološkem materialu.

Vsem udeleženi mora biti jasno, da je z izločitvijo otroka iz njegove biološke družine in s presaditvijo v neko drugo pretrgan osnovni naravni proces. Potreba človeka, da je usidran v lastno družinsko zgodovino, nujno vpliva na izoblikovanje občutkov identitete in lastne vrednosti (Lutter, 1997: 34).

Posvojiteljske družine se (v primerjavi z biološkimi) poleg običajnih težav pri razvoju in odraščanju otrok srečujejo še z drugimi, ki jih prinese posvojitev. Kaj bo prinesla, se nikoli ne more predvideti vnaprej, zato je kandidate za posvojitev potrebno opozoriti na specifične, ki vplivajo na dinamiko znotraj posvojiteljske družine.

Če se bodo kandidati za posvojitev nanjo dobro pripravili, bodo znali bolje odreagirati in poiskati pomoč znotraj in zunaj družine v primeru, da bi se težave pojavile.

1.5.3 Odzivi okolja na posvojiteljsko družino

Ljudje posvojitev sprejemajo različno in se tudi različno odzivajo nanjo, kljub temu, da ta oblika družinske skupnosti ni nova in da je družbeno sprejemljiva. Okolje se na posvojiteljsko družino vedno odziva drugače kot na biološko osnovano, najsi bo ta odziv pozitiven ali negativen.

Posvojitev je za kraj zelo zanimiva (posebno, če gre za manjši kraj). Običajno se posvojenega otroka pride večkrat pogledat kot rodnega. Na adoptivne starše se gleda kot na tiste, ki so otroka dobili in ni njihov (Klun, 2008: 37).

Ko par posvoji otroka je postavljen pod drobnogled okolice. Pretirana pozornost okolice je usmerjena v vzgojo otroka, v to, kako je zanj poskrbljeno, kako je oblečen in kako se obnaša. Medtem ko se z biološkimi otroki lahko počne karkoli, saj povsem pripadajo staršem, je pri posvojenih otrocih drugače. Zdi se, da imajo moralni prekrški pri posvojiteljskih družinah večjo težo, kot pri družinah, ki so biološko osnovane. Posvojiteljske družine morajo biti pripravljene na ostro oko okolja v katerem živijo.

Z negativnimi reakcijami okolja se največkrat srečujejo posvojeni otroci, medtem ko se posvojitelji z negativnimi reakcijami ne srečujejo tako pogosto. Poudarjajo, da so bile njihove reakcije sorodnikov in prijateljev pozitivne. Sorodniki in prijatelji običajno poznajo stiske posvojiteljev in imajo do posvojitev pozitiven odnos in jih pri tem spodbujajo (Klun, 2008: 65).

Par, ki zaradi neplodnosti nima bioloških otrok, je v okolici deležen pomilovanja in sočustvovanja v smislu: »To sta pa tista dva, ki ne moreta imeti svojih otrok«. Takšna miselnost se nujno ne konča s posvojitvijo. Posvojitelji so deležni komentarjev kot so: »Sedaj, ko sta posvojila, bosta pa imela še svojega,« kot da posvojen otrok ni ravno toliko njun, kot bi bil rojen.

Posvojitev je zanimiva tema tudi za medije, ob večanju števila mednarodnih posvojitev, se v medijih vrstijo številni spektakularni naslovi povezani s to temo. Večinoma pri medijih velja načelo dobra novica je slaba novica in zato večjo pozornost pri pisanju o posvojitvah namenijo:

- nezakonitim primerom in težavam, s katerimi se srečujejo posvojitelji,
- o postopku posvojitve,
- o tem, da otrok za posvojitev ni,
- o trgovanju z otroci,
- o ugrabitvah in zlorabah.

Kljub številnemu pojavljanju posvojitve v medijih, pa v resnici javnost nima realne slike o posvojitvi in njenih postopkih, bodisi jo olepšujejo, bodisi prikazujejo v negativni luči.

Pri praktičnem usposabljanju na Centru za socialno delo sva bili prisotni na razgovoru strokovne delavke z roditeljico treh otrok, kateri sta bila pojma rejništva in posvojitve popolnoma neznana. Bala se je, da ji bo Center za socialno delo odvzel otroke in jih ne bo imela več pravice videti.

1.6 Neplodnost

Beseda neplodnost pomeni nezmožnost razmnoževanja ženske ali moškega. Že v besedi nezmožnost, nesposobnost, čutimo praznino in neuspeh. Svetovna zdravstvena organizacija obravnava neplodnost para in ne neplodnosti posameznika. O neplodnem paru govorimo takrat, ko ženska po letu dni normalnih, rednih spolnih odnosov brez kontracepcije ne zanosi.

Neplodnost je velika psihološka obremenitev. Odkritje, da imamo reproduktivne težave je največkrat zelo dramatično. Pojavljajo se občutki krivde, sramu, težave pri pogovoru z drugimi (velikokrat tudi s svojimi najbližjimi), občutek osamljenosti, itd.

Neplodnost je stresno stanje, pri katerem se ciklično izmenjavata upanje na zanositev in razočaranje, ko je ni. Življenje se osredotoči na misel na otroka vse ostalo postane manj pomembno (Burger, Tul, Velikonja 1995: 8).

1.6.1 Pogostost neplodnosti

Svetovna zdravstvena organizacija ocenjuje, da 80 milijonov prebivalcev na svetu prizadene neplodnost. To pomeni en par na deset prebivalcev. Upoštevati pa moramo, da neplodnosti nerazvite države skoraj da ne poznajo oz. jo je zelo malo. V Sloveniji podatki kažejo, da ima težave z neplodnostjo vsak peti par.

Vzrokov za neplodnost je več. Večina jih ocenjuje, da gre v 1/3 primerov za moško neplodnost, 1/3 žensko neplodnostjo in za ostalo 1/3 je vzrok kombinacija obeh partnerjev ali nepojasnjena neplodnost.

Neplodnost je bolezen in kot bolezen se zdravi. Včasih se odpravi vzrok, v kolikor pa to ni možno, sledi oploditev z biomedicinsko pomočjo. Neplodnost kot bolezen je potrebno tudi preprečevati, zato je pomembno informiranje in osveščanje ljudi, parov kateri še ne načrtujejo družine.

V Sloveniji imajo neplodni pari vedno manj možnosti, da si ustvarijo družino. Po podatkih, da je to vsak peti slovenski par, hitro ugotovimo, da govorimo o zelo velikem številu parov, ki ostajajo brez otrok.

Rodnost v Sloveniji naj bi se po rezultatih raziskave najprej znižala v mestih, kjer je najnižja še danes. Prav urbana središča s svojim hitrim tempom življenja vplivajo na zmožnost in želje parov po ustvarjanju družine. Želja pa na žalost velikokrat ni dovolj. Mati narava je nepredvidljiva in velikokrat ubere pot, ki je za posameznika boleča in stresna.

Pari se različno odzivajo na neplodnost; nekateri jo doživljajo bolj, nekateri manj stresno. Strokovnjaki, ki so raziskovali oblike in načine spoprijemanja para z neplodnostjo, so ugotovili, da je vse navedeno odvisno od samovrednotenja, socialno-ekonomskega standarda in starosti posameznika.

1.6.2 Neplodnost pri posvojitvi:

Pari, ki se odločajo za posvojitev otroka, se za korak odločijo največkrat zato, ker do otroka ne morejo priti po naravni poti, ali pa po tem, ko so tudi že izčrpali možnost oploditve z biomedicinsko pomočjo.

Mag. Viktorija Bevc v prispevku Kvalitetnejše preživljanje prostega časa udeležencem programa psihosocialne pomoči v zakonski krizi zaradi neplodnosti opisuje doživljanje parov, ki so bili vključeni v zdravljenje z biomedicinsko pomočjo. Medicinsko neuspešno zdravljenje praviloma spremljajo posledice zaradi soočanja z neplodnostjo, ki po zaključenem zdravljenju pri paru pogosto prerastejo v krizo zaradi neplodnosti. Kriza zaradi neplodnosti ima običajno šest faz skozi katere morajo neplodni pari (Bevc, 2002):

- prva faza: začetki zavedanja, da je zanositev problem,
- druga faza: par poišče zdravniško pomoč in prične zdravljenje neplodnosti,
- tretja faza: par se pogrezne v problem neplodnosti, pozornost para se omeji zgolj na problem zanositve, hrepenenje po otroku se sprevrže v hlepenje po otroku za vsako ceno,
- četrta faza: par prične iskati alternativne možnosti zanositve (umetna oploditev, sprejem spolnih celic darovalcev),
- peta faza: soočanje z resnico neplodnosti para. Žalovanje zaradi izgube otroka, ki ga nikoli ni bilo, razočaranje zaradi nezanositve, razočaranje z zdravljenjem. Iskanje drugih odločitev: rejništvo, posvojitev ali odločitev živeti brez otroka,
- šesta faza: soočanje s posledicami neplodnosti, realno sprejetje neplodnosti.

Pare se nekje v začetku pete faze, po dolгих letih razočaranj, obupa, močne želje po otroku, usmeri v iskanje drugih rešitev, saj je zdravljenje zaključeno in ni dalo zelenih rezultatov.

Raziskave potrjujejo, da pari v postopku biomedicinske obravnave potrebujejo več, kot le zdravljenje neplodnosti. Prav tako se morajo pari pred posvojitvijo zavedati, da neplodnost je problem, ki ne bo izginil s sprejetjem otroka v družino.

Posvojiteljem, ki so neplodni, dostikrat ni ponujena pomoč, da bi premostili to izgubo. Tradicionalna posvojiteljska praksa ni prepoznala, da sama posvojitev ne izbriše bolečine neplodnosti. V preteklosti čustva in dvomi povezana z neplodnostjo niso bila izražena (Smith, Howard, 1999: 6).

Neplodnost para v strokovnih diskusijah in pogovorih s prosilci za posvojitev otroka kot taka ostane nedotaknjena tema. Zato ne daje nikakršnih možnosti za prav tisto socialno delo, ki je usmerjeno v pomoč udeležencev v problemu in razvoj njihovih moči in potencialov za korake v srečnejšo prihodnost, ki naj bi bila v korist posvojenega otroka, posledično pa tudi vse posvojiteljske družine in bi vodila h kvalitetnejšemu življenju (Bevc, 1997).

Cooper Hilbert (1999, 67: 71), ki se opira na izkušnje lastne terapevtske prakse, opozarja, da se večina neplodnih parov ni pripravljena spoprijeti s krizo neplodnosti. Tudi strokovnjaki žal še vedno ne upoštevajo, prav te izkušnje neplodnosti, ki pogublja par. Prvič, ker neploden par o tem molči, ne želi pregovoriti in ne išče pomoči in drugič, ker se morda marsikateri par niti ne zaveda, kje so korenine zakonskih težav.

Strokovni delavci velikokrat mislijo, da se tematika neplodnosti ne dotika potrebe po posvojenem otroku, čeprav se pari za posvojitev večinoma odločijo zato, ker ne morejo imeti rodnih otrok. Strokovni delavci te teme ne odpirajo iz različnih razlogov. Menijo, da je to preobčutljiva tema, tema, ki ni neposredno povezana s posvojitvijo ali pa mislijo, da mora par neplodnost predelati sam.

Pri neplodnosti gre za problem, ki se ga ne da rešiti s posvojenimi otroci, prvič, ker to ni ustrezen način reševanja, saj ni v korist otroka, in drugič, ker je otrok manj kot prosilcev. Zato se »povečujejo pritiski na strokovno službo in državo, naj vendarle kaj ukrenejo za rešitev življenjskih stisk ljudi, ki kljub napredku medicine pri zdravljenju neplodnosti ne morejo izpolniti želje po starševstvu. Stiske parov, ki so po dolgoletnem neuspešnem zdravljenju soočeni z dejstvom, da je tudi posvojitev težko dosegljiv in časovno odmaknjen cilj, ne smejo ostati brez pravočasne in strokovno ustrezne pomoči socialnega dela« (Rapoša Tajnšek 2001: 2).

Ko posvojen otrok pride v družino ga velikokrat zanima zakaj je bil posvojen ravno on. Starši otroku ponudijo vse možne razlage za posvojitev, da je prvi razlog v neplodnosti pa otroku zamolčijo. Neiskrenost in zavajanje ni dobro ne za posvojitelje, ne za posvojence.

1.7 Mit o materinstvu

Od ženske se pričakuje, da bo nekoč rodila in postala mati, saj ima po naravi možnost rojevanja. Ideologizacija materinstva je prinesla prepričanje, da je materinstvo največ, kar lahko ženska doseže, je tudi najbolj sveti ženski poklic. Mit o materinstvu je vpet v zavest žensk in prav zaradi tega je resnica o neplodnosti tako boleča (Klun, 2008: 66).

Po splošnem pričakovanju naj bi se vsi moški in ženske poročili in če je le mogoče, imeli otroke. Številni pari se v preteklosti sploh niso poročili, dokler se niso prepričali o svoji plodnosti in včasih je bilo število spočetij pred poroko bržkone večje od današnjega. Zakon in starševstvo sta bila pomembna, saj posameznik ni štel. Zakon ni temeljil na osebni ali romantični ljubezni med možem in ženo, temveč na skrbi za uveljavljanje interesov razširjene družine (Oakley, 2000: 33).

Brajša (1987) meni, da moramo o materinstvu razmišljati stvarno in ga opisovati takšnega kot je in ne takšnega kot bi moralo biti. Da bi to dosegli, pa moramo materinsko ljubezen detabuizirati. Prepričanje, da je materinstvo nekaj svetega, vzvišenega, nedotakljivega in vedno samo nekaj dobrega, za kar se žrtvuje, je idealizirana popolnost, kar pa bremeni in frustrira mater in bega otroka (Klun, 2008: 28).

Materinstvo je preveč mitologizirano. Prepogosto se ga enači z rojevanjem, vendar ženska, ki otroka rodi, še ni njegova mati; ta postane šele s čustveno navezanostjo in skrbjo ter odgovornostjo do otroka. Zavirškova piše o sposobnosti rojevanja kot biološkem dejstvu, medtem ko je materinstvo nekaj, kar spada v področje družbenega. Dejstvo, da ne obstaja nekaj, kar bi lahko označili kot materinski instinkt in biološki »premik«, dokazuje tudi spoznanje, da ima mnogo žensk težave pri »prehodu« v odnos mati – otrok. Rojevanje otrok in skrb zanje imata ločena izvora, kar dokazujejo predvsem antropološke študije, ki zavračajo tradicionalno

predstavo o prepletenosti ženskosti z materinstvom in materinstva s starševstvom (Zaviršek, 1994 v Bevc, 1999: 32, 33).

Posvojiteljica N. o materinstvu razmišlja takole: »To, da vloga matere in vzgojiteljice ni nujno združena in da se odnos starša oblikuje in raste z otrokom, mi je bilo v tolažbo, da sem kljub temu, da ne bom rodila lahko enako dobra ali boljša mama. Vloga in trud za izpolnitev je le moj.«

1.8 Posvojen otrok

Otrok ni predmet, ki ga vzameš in razglasiš za svojo last. Zvezo z otrokom si je potrebno pridobiti korak za korakom, neskončno potrpežljivo in s stanovitno ljubeznijo (Lukas, 2001: 109).

1.8.1 Identiteta

Identiteta imenujemo koncept, ki ga ima človek o sebi in se veže na vprašanja kdo sem, kako sem nastal, kje je moje mesto v skupnosti, katere vloge moram igrati, kaj se od mene pričakuje in kaj se zgodi, če teh pričakovanj ne izpolnim, kaj hočem, kaj lahko izpolnim, pa tudi kakšen je moj položaj v moji rodovniški liniji, kdo je bil pred menoj,...

Identiteta se ustvarja kot s pomočjo ogledala. Človek se vidi z očmi drugih in tako kot ga vidijo drugi, si bo ustvaril podobo samega sebe. Tuja podoba odloča o lastni podobi. Popolnoma izključeno je, da bi se človek lahko videl drugače, kot ga zaznava njegovo okolje. Identiteta nastaja in se spreminja vse življenje, v nenehnem prepletanju odnosov, občutkov, sporočil, pripisovanj in interpretacij. Vselej pa stoji v središču vprašanje: »Kako me vidiš,-kdo torej sem?« (Swientek, 1997:50).

V naravi človeka je, da postavlja vprašanja in nanje išče odgovore. Kdo smo, od kod izviramo in kaj hočemo, so prav gotovo vprašanja, ki si jih prej ali slej zastavi vsak. Gre za proces nastajanja identitete, ki traja celo življenje (Langerholc, 1999: 4).

Najbolj silovite spremembe v razvoju identitete se večinoma odvijajo v obdobju adolescence. Adolescenca je vsaj v zahodnih kulturah povezana s spoznavanjem samega sebe, s samo definiranjem in novim vzpostavljanjem predstave o svetu in samem sebi. Pri večini ljudi je identiteta nekaj samoumevnega in nezavednega (Šugman, 1994).

Konvencija ZN o otrokovih pravicah določa, da ima otrok pravico do ohranjanja lastne identitete, v številni družinska razmerja in pravico, da pozna svoje starše, v kolikor je to mogoče (Langerholc, 1999: 4).

1.8.1.1 Posvojenčeva identiteta

Pogosto govorijo o posvojenčevi identiteti le v povezavi z njegovim iskanjem bioloških staršev. V določeni točki razvoja se otrok začne spraševati, od kod prihaja, zakaj so ga njegovi starši zapustili, kdo so in kdo je on. Vendar ta pogled z vidika identitete ne seže dovolj daleč. Vprašanje o osebni in socialni identiteti se sicer zavestno in konkretno postavlja prav v soočenju z izvorom. Iskanje identitete kot take pa se dogaja v odnosu do posvojiteljev, bioloških staršev in kasneje vseh drugih ljudi v osebnem okolju. Razvija se v odvisnost od tega, kdo in kako sporoči otroku, kdo je, kako otrok izve o svojih funkcijah v družini, ki ga je posvojila, katera pričakovanja glede vloge naj izpolni, kako se ocenjuje njegov fizični izgled in ali ostaja njegov izvor velika skrivnost.

Če otrok ne ve zakaj je bil oddan v posvojitev, je vse kar lahko naredi to, da si ustvari svojo razlago. Krivdo za to, da so ga oddali prevzame nase, z mišljenjem, da ni bil dovolj dober, da bi ga roditelji obdržali.

Swientek (1997) v fazi iskanja identitete opozarja na tri tipe vprašanj, ki si jih zastavijo posvojeni

otroci: Zakaj so me biološki starši oddali? Zakaj so vzeli ravno mene? Tretje vprašanje se poraja ob konkretnem iskanju izvora in integraciji potem, ko so spoznali biološke starše. Mnogi posvojenci imajo velike težave z lastno pripadnostjo. Pogosta vprašanja so: Katera je pravzaprav moja družina? Sem nehvaležen, če se posvetim biološki materi, potem, ko so posvojitelji ves ta čas skrbeli zame? Kako naj ravnam z dvema materama, ki se ne preneseta, sta ljubosumni druga na drugo? Ta vprašanja postanejo še bolj mučna, če obe družini še dodatno vlečeta vsaka na svojo stran z očitki, zahtevami, biološkimi obolenji, slabim razpoloženjem. Zlasti v tej fazi posvojenec čuti svoj položaj »vmes« med obema družinama. V takšnih okoliščinah je težko ustvariti stabilno, jasno, nedvoumno identiteto ter začutiti notranjo mirnost in sprejemanje lastne podobnosti.

Skozi proces iskanja identitete igra biološki izvor za posvojence mnogo večjo vlogo, kot želijo priznati raziskovalci, posvojitelji in strokovni delavci. Le otrok sam lahko kot odrasel človek oceni, ali je v tem procesu zgradil razklano identiteto med dvema sistemoma ali pa mu je z veliko sposobnostjo vživljanja in prejeto psiho-socialno pomočjo uspelo v sebi združiti oba sistema (Bevc, 1998:77).

Če so starši dobro pripravljeni na posvojitev in če socialni delavci posredujejo vse potrebne informacije posvojiteljem, posvojenci kasneje nimajo večjih ovir pri oblikovanju lastne identitete (Kojić, 2004:2).

Posvojeni otroci odraščajo med dvema družinama. V socialni družini odraščajo dejansko, biološka pa otroka in posvojitelje spremlja kot senca. Ali ta senca otroka spremlja skozi življenje kot senca telesa na lep sončen dan ali pa je grozeča tema, ki mu sledi tako, da se je ne more otresti, je odločilno za:

- uspešnost otroštva in mladosti,
- možnost starosti primerne osamosvajanja v puberteti,
- oblikovanje skupin vrstnikov in partnerstev,
- kasnejše samozavestno vzgajanje lastnih otrok,
- občutka lastne vrednosti (Swientek, 1999: 24).

Mnogi posvojenci in tudi otroci, katerih očetje niso znani, nimajo povsem jasne identitete, kar povzroča občutek razcepljenosti in v posamezniku zbuja nemir. Pogosto pogrešajo zanesljivost in zaupanje v odnosih ter občutek pripadnosti določeni skupnosti. Iskanje identitete je še posebno prisoten v obdobju adolescence in v prelomnih življenjskih obdobjih, kot so poroka, ustvarjanje lastne družine.

Vsi otroci gredo skozi identifikacijski proces. Želijo biti del družbe in biti taki kot so vsi okoli njega. Posvojeni otroci so v manjšini, saj je večina otrok vzgajanih od staršev, ki so jih rodili. Ti otroci se bodo neradi izpostavljali in govorili o posvojitvi. Posvojeni otroci največkrat pomislijo na posvojitve med odraščanjem in v trenutkih, ko ji navdaja čustvo žalosti.

Stik z biološkimi starši, lahko vpliva na posvojenčevo identiteto. O roditeljih si posvojenci večkrat ustvarijo nerealno sliko, ki se s prvim srečanjem razblini. Takrat si ponovno odgovarjajo na vprašanja, kdo so roditelji in kdo so pravzaprav oni.

1.8.1.2 Pravica otroka do stvarnosti

Posvojenčeva stvarnost je sestavljena iz delcev informacij, ki jih zbira, da bi sestavil resnico o samem sebi. Te informacije posvojeni otroci pridobivajo prek staršev in redko s strani socialne delavke. Tej resnici dodajajo lastno razmišljanje in kupe vprašanj, na katere največkrat ne dobijo odgovorov. Kadar je nerešenih vprašanj preveč ali pa informacij ne morejo sami pri sebi predelati, navado sledi vdanost v usodo (Klun, 2008: 73).

Biti otrok v družini pomeni prevzeti vlogo v skupini, ki na svojstven, poseben način prispeva k njeni ohranitvi« (Čačinovič Vogrinčič 1989: 19). Pravica otroka do stvarnosti je temeljna psihološka pravica. Gre torej za pravico do stvarnosti, za pravico človeka, da se ga vzame resno; da živi naprej z vsem tistim, kar je, s svojo stvarnostjo, ki jo sme in mora skrbno hraniti, da bi jo obvladal in razumel nove možnosti in nove zahteve (Čačinovič Vogrinčič 1989: 18).

Posvojen otrok ima pravico izvedeti resnico o sebi in svojem izvoru. Otrok bi rad bil takšen, kot ga družina želi in hkrati potrebuje, vendar bi se od družine rad tudi razmejil in se odkril v svoji drugačnosti. Otrok mora imeti pravico, da čuti in to tudi pokaže; imeti mora pravico do resnice in pravico, da s to resnico naredi, kar želi.

1.8.1.3 Posvojenčeva stvarnost v pripravi na posvojitve

Posvojenčevo stvarnost si je potrebno razlagati širše kot pojem identitete. Identiteta predstavlja lastno samopodobo, posvojenčeva stvarnost pa je sestavljena iz vseh delcev informacij in dogodkov njegovega življenja. Za posvojenega otroka je pravica do lastne stvarnosti, pravica do raziskovanja dveh družin, njegove biološke in posvojitelske (Bevc, 2002: 44).

Prikrivanje informacij reproducira življenjske laži in na takšen način posvojenemu otroku omogoča zatekanje v domišljijo. Swientek (1999: 24) pravi: »Otroci, ki nič ne vedo, slutijo in proizvajajo izjemoma težke psihične motnje«. Ustvarjanje domišljijske podobe o bioloških starših pa ob morebitnem soočanju z resnico vedno pusti negativne posledice.

Posvojenčeva stvarnost pomeni tudi to, da posvojitelja sprejmeta posvojenega otroka točno takega kot je in ne takega, kot bi moral biti, če bi bil njun rodni otrok. O tem pišeta tudi Smith in Howard (1999: 5), ki pravita, da imajo posvojitelji fantazije o podobnosti posvojenega otroka z otrokom, ki bi ga sicer spočeli in rodili sami.

Tako kot si domišljijske podobe ustvarijo otroci, si jih o posvojenem otroku lahko ustvarijo tudi posvojitelji. Posvojitelj F. svoje razmišljanje opisuje takole: »Ko sem kadarkoli prej, ko se nisva razmišljala o posvojitvi, in tudi kasneje, ko sva že razmišljala, pomislil na posvojitve, mi je bil pred očmi vedno samo en lušten otrok. Otrok, sicer posvojen otrok, ampak kot da bi ga midva rodila, kot da je že od nekdaj del naju...«

V kontekstu priprave na posvojitve je potrebno posvojiteljem čim bolj približati posvojenčevo stvarnost in potrebo po tem, da se posvojencu pove za posvojitve. Na posvojenčevo identiteto

zelo vpliva resnica, ki jo izve o bioloških starših, saj si vsak želi, da bi imel dobre starše. Od razloga je tudi odvisno, kakšen pogled bo posvojenec imel na biološke starše. Posvojitelji, ki so se na posvojitev dobro pripravili, bodo odprti za pogovore o njej in bioloških starših in bodo otrokom povedali vse kar bodo vedeli, tam kjer bo posvojitev zaprta tema in se posvojitelja o posvojitvi z otrokom ne bosta pogovarjala, se bo otrok bodisi sam lotil raziskovanja, bodisi se bo zaradi nerešenih vprašanj vdal v usodo.

Nepoznavanje vzrokov pripelje otroka do mnogih vprašanj, ki si jih zastavlja pri sebi. Najpogostejša so:

- Zakaj me biološki starši niso marali?
- Kako in zakaj so me dobili posvojitelji?
- Ali me bodo posvojitelji obdržali, ne glede na vse? (Brodzinsky, 1990: 61)

V pripravi na posvojitev si moramo prizadevati, da bi adoptivni starši resnico o posvojitvi otroku povedali v zgodnjih letih življenja. Zupančičeva navaja, da je najbolje, da spoznanje o otrokovem rojstvu raste z njim, na začetku kot lepa zgodba, kasneje pa starši z odgovori na njegova vprašanja dopolnjujejo celotno resnico (Zupančič 1987). V pogovoru s posvojitelji sva ugotovili, da je resnico o posvojitvi, otroku težko povedati že ko je majhen in še težje, ko je večji. Če je odnos med posvojiteljem in posvojencem že na začetku vzpostavljen na molku in prikrivanju, bo o resnici še težje govoriti kasneje, ko bomo menili, da je otrok dovolj star.

1.9 Posvojitelji

1.9.1 Odnos med partnerjema:

Največkrat se izkaže, da sta dobra partnerja tudi dobra oče in mati (Žmuc Tomori 1989: 13). Partnerstvo in starševstvo sta temeljna odnosa v vsaki družini. Trdno in močno partnerstvo je pogoj za uspešno starševstvo. Odnosa sta ločena, vendar se med seboj prepletata. V pripravi na posvojitev je partnerstvo pomembna tema, pri kateri se je potrebno ustaviti.

V odnosu je pomembno, da sta si partnerja enakovredna, da sta odkrita in da si znata prisluhniti v svojih pričakovanjih. Starša morata svoj partnerski odnos vzdrževati, saj je vzgoja otrok za odnos velika preizkušnja. Sožitni odnos med partnerjema je pomemben element otrokove varnosti. Otroka lahko močno stisnemo k sebi, ampak če se obenem prepiramo s partnerjem, otrok v družini ne bo občutil varnosti.

Od odnosa med partnerjema je odvisno, kako se bo posvojen otrok med njima počutil. Za pare, ki se odločijo posvojiti otroka je nujno potrebno, da se sami usposobijo in poskrbijo zase, šele nato bodo sposobni skrbeti tudi za otroka (Kojić, 2004: 24).

Otroci partnerskega odnosa ne povezujejo. Popolnoma napačno je mišljenje, da bo posvojen otrok zgladil napetost med partnerjema, ki je nastala zaradi neplodnosti. V primeru, ko par ne more imeti svojih otrok, lahko zaradi nepredelane bolečine pride do krize v partnerskem odnosu.

Zato je še posebej pomembno, da pari, ki čakajo na posvojitev, predelajo to izgubo. Posledica nepripravljenosti na novo vlogo se kažejo ne le v medsebojnih konfliktih, ampak tudi v zavračanju otroka, v neustrezni vzgoji in nezadostni ljubezni, včasih pa tudi v pretirani ljubezni in zaščiti otroka (Kristančič 1979: 296).

V program priprave na posvojitev Deteljica, se vključujejo tudi pari, pri katerih je stiska zaradi neplodnosti že močno načela partnerski odnos. V programu se naučijo med seboj iskreno pogovarjati in poslušati. Priprava na posvojitev na ta način obogati njihov odnos in jih pripravi na starševstvo.

1.9.2 Izguba in žalovanje

Izguba in žalovanje sta pojma, ki sta povezana s posvojitvijo. Posvojitelja neplodnost občutita kot izgubo. Odreči se morata predstavi o sebi kot o biološkem staršu, odreči se morata idealizirani

predstavi o svojem otroku in upanju po zanositvi. Ta izguba ne izgine s posvojitvijo otroka, zato zahteva žalovanje. Žalovanje pa je proces, ki je boleč in ponavadi dolgotrajen.

Občutek izgube bo imel tudi posvojen otrok, četudi bo v posvojiteljsko družino nameščen takoj po porodu, saj je ne glede na razlog posvojitve prikrajšan za življenje z roditelji. Posvojen otrok se mora odpovedati fantazijam, da je bil vedno ljubljen.

Posvojenci živijo z bolečim dejstvom, da biološki starši niso hoteli ali niso zmogli skrbeti zanje. O teh stvareh je težko govoriti, še posebno z malimi otroci. Kot strokovni delavci moramo skrbno izbrati primeren trenutek vstopanja otroka v obdobje soočanja z čustvi zapuščenosti. Do otroka moramo biti pozorni in se z njim pogovoriti. Skozi pogovor mu poskušamo vrniti možnost, da se bo ponovno počutil pozitivno.

V procesu žalovanja mora oseba, ki trpi za izgubo, le-to preseči in si oprostiti. Narediti si mora prostor za nove izkušnje, ter najti pozitiven smisel te izgube. Proces žalovanja je dolgotrajen in se ga ne da preseči čez noč, vendar pa je pot nekoliko krajša z ustrezno strokovno pomočjo.

Bevc (1999: 62) kot elemente varnega okolja navaja:

- sprejem izgube,
- sprejem bolečine,
- prilagajanje okolju brez osebe, za katero žaluje,
- ponovna emocionalna usmerjenost v nove odnose,
- opogumljanje za izražanje ekstremnih čustev, ki so del žalujočega procesa.

V obdobju žalovanja, ugotavlja Rozmanova, mora žalujoči »dokončati nedokončane zadeve«, zaključiti notranje dialoge in narediti prostor za nove dogodke in ljudi v svojem življenju. To pa lahko stori le s preseganjem izgube. Ni dovolj izgubo le prejeti, temveč je potrebno preseči tudi bolečino, tako da si zgradimo nov miselni vzorec, v katerem nova izkušnja bistveno vpliva na pomen in vrednostni sistem vsega kar smo doživeli. Sami moramo najti pozitivni smisel te izgube (Rozman, 1995, v Bevc, 1999: 62).

Kadar ženska ne more skozi proces žalovanja, obstaja velika nevarnost, da se razvijejo psihične oziroma katerekoli bolezni ali različne oblike zasvojenosti.

1.9.3 Realna pričakovanja glede otroka

Pri posvojitvi se prepletata dva segmenta, ki sta potrebna za uspešno posvojitve. Prvi segment so potrebe otroka in njegove posebnosti. V pripravi na nadomestno starševstvo v društvu Deteljica so upoštevane naslednje posebnosti posvojenca:

- otrokova starost,
- razmere v kakršnih je živel,
- izkušnje z biološkimi starši, sorodniki, vrstniki ali rejništvom,
- njegovo zdravstveno stanje - čustveni in telesni razvoj,
- otrokovo vedenje,
- travmatična doživetja,
- možnost stikov z matično družino in sorodniki, rejniško družino ali ostalimi pomembnimi osebami iz socialne mreže.

Drugi pomemben segment pa so pričakovanja posvojiteljev. Realna pričakovanja so pričakovanja posvojiteljev o tem, kakšen bi moral biti posvojen otrok, da bi ga posvojitelji lahko sprejeli v svojo družino.

Pričakovanja bodočih posvojiteljev glede otroka so lahko:

- otrokova starost,
- spol otroka,
- njegovo zdravstveno stanje,
- njegova nacionalna pripadnost,
- njegova travmatična doživetja.

Pri vsaki posvojitvi je pomembna združljivost otrokovih potreb z realnimi pričakovanji bodočih posvojiteljev.

Biti odkrit pri izoblikovanju realnih pričakovanj je morda ena izmed najtežjih nalog, s katerimi se sooča posvojitelski par, saj se povezujejo s čustvi, strahovi in predsodki. Par, ki ima na primer predsodke do Romov, bo v svojo skupnost težko sprejel romskega otroka.

Pari, ki se odločajo za posvojitev imajo na začetku pričakovanja glede otroka zastavljena širše – sprejeli bi vsakega otroka, ne glede na starost, poreklo, zdravstveno stanje... Šele, ko se par zazre vase in pričakovanjem do otroka nameni več pozornosti, se izoblikujejo t.i. realna pričakovanja v skladu s katerimi bi lahko živeli.

Bodoči posvojitelji se o predsodkih povezanih s posvojenim otrokom, ne upajo govoriti s svojimi strokovnimi delavci, saj se bojijo, da bi si omejili možnosti za posvojitev.

Realna pričakovanja se lahko spreminjajo, temu je potrebno nameniti veliko pozornosti in poglobljanja sebe, kar se ponavadi pridobi s pomočjo strokovne pomoči v organizirani obliki priprave.

Neuspešne posvojitve so velikokrat zgrajene na nerealnih pričakovanjih, ko par naredi vse, da bi prišel do otroka, ne glede na sposobnosti kakšnemu otroku bi lahko bili dobri starši.

1.9.4 Socialni starši

Najbolj znana oblika socialnega starševstva, kjer otrok z nobenim od staršev ne deli gensko-biološkega materiala, so posvojitve otrok (Zaviršek 2006: 205). Otrok v takšni družini posvojitelje dojema kot starše in družina, v kateri živi, je zanj edina, ki jo priznava (Klun, 2008: 73).

Socialni starši so starši, ki opravljajo vsakdanje starševske dolžnosti, za otroka skrbijo in ga vzgajajo, in so z njim čustveno povezani, ne pa tudi biološko.

Pri socialnih starših je pomembna tudi njihova lastna samopodoba. Posvojenčeva identiteta je na nek način odvisna od identitete posvojiteljev, ki pa je velikokrat omajena zaradi stiske ob

neplodnosti, ki jo prinesejo s seboj v posvojiteljsko družino. Napačno je razmišljanje, da je uspešnost posvojitve odvisna le od posvojenčeve zgodovine, ne pa tudi od posvojiteljeve. V posvojitve vsak prinaša svoja doživetja.

1.9.5 Starševstvo in vzgoja posvojenega otroka

Starševstvo in vzgoja posvojenega otroka je v primerjavi z rodnim otrokom drugačna v dveh pogledih. Prvič ne smemo pozabiti, da gre za posvojitev za katero smo že ugotovili, da nastane drugačno kot družina po naravni poti in veljajo drugačne posebnosti. Drugič, pa ne smemo pozabiti na neplodnost posvojiteljev in dejstvo, da posvojen otrok, ni njihov rodni otrok.

Starši posvojenega otroka se dostikrat srečujejo z vprašanjem katera mama je prava mama in kateri oče je pravi oče. Kakšna je njihova vloga v odnosu. Pomembno je razločevati odnos roditelja in starša. Posvojitelji prevzamejo starševsko vlogo, kot tudi vlogo vzgojiteljev. To je njihova pravica in tudi dolžnost. O vzgoji posvojenca bodoči posvojitelj B. razmišlja takole: »Nekaj novega je zame tudi spoznanje, da imata rojevanje otrok in skrb zanje ločena izvora. Da je enačenje obeh še en mit, ki se izkaže za neresničnega. Zame kot za možnega posvojitelja vsekakor nekaj zelo vrednega. Nekaj, kar mi daje upanje, da s posvojenim otrokom lahko vzpostavim pristen starševski odnos. In ki seveda po drugi strani zavezuje, da sem oče jaz in da so tudi »napake« pri vzgoji moje (najine) in ne roditeljeve.«

Vzgoje posvojenega otroka ne moremo popolnoma enačiti z vzgojo rodne otroka. Posvojitev lahko ustvari mnoga vprašanja s strani posvojenca, ki jih lahko minimaliziramo, ne morem pa jih povsem izbrisati.

Popolnoma napačno je razmišljanje, da bi moral biti posvojenec hvaležen posvojiteljem, ker sta ga »rešila« pred slabimi razmerami, saj so posvojenci vedno v situaciji, nad katero sami nimajo vpliva. Swientek (1997:55) opozarja, da se v primeru »rešili smo te«, kot posledice pri otroku pojavijo občutek krivde in večne hvaležnosti, ki ovira vsak svoboden razvoj. Prav tako posvojitelja ne smeta biti hvaležna otroku, ker jima je rešil zakon in izpolnil njune želje.

1.9.6 Varnost in postavljanje meja

Posvojen otrok ima v sebi zasidran strah pred zapuščenostjo, ki ga lahko preseže le z občutkom varnosti v družini, ki je povezana s postavljanjem meja. Otrok, iz matične družine pride brez občutka varnosti v posvojiteljsko. Naloga posvojiteljev je, da posvojenemu otroku postavijo meje, ne pa, da ga zopet pustijo v stanju, ko varnosti ne bo občutil.

Posvojitelji dostikrat ne znajo postaviti meja posvojenemu otroku. Po dolgoletnem trudu, da bi prišli do otroka se dostikrat odločijo za permisivno, vse-dopuščajčo vzgojo, ki pa lahko prinese kup težav. Otroku, ki je posvojen, morajo biti meje prav tako jasno določene, saj bo le tako občutil varnost. Potrebno je povedati, kaj je dovoljeno in kaj prepovedano, da ne bo imel občutka, da je vse dovoljeno ali vse prepovedano.

Druga skrajnost, ki se lahko pokaže pri posvojenih otrocih pa je ta, da si posvojen otrok zaradi strahu pred zapuščenostjo ne upa biti slab. Tako nanj preži nevarnost, da postane konformist, ki nikomur ne bo povzročal težav. Takega otroka bodo porivali okrog in si zaradi tega ne bo sposoben priboriti tistega kar bo hotel oziroma potreboval. Na zunaj bo neopazen, pa tudi sam ne bo imel občutka lastne identitete (Skynner, 1983: 179).

1.10 Roditelji posvojenega otroka:

Roditeljica je ženska, ki je otroka rodila, vendar iz kakršnihkoli razlogov ni uspela opravljati materinstva in je na lastno željo, z izjavo oddala otroka v posvojitev ali pa ji je bila odvzeta roditeljska pravica, kar je postal razlog za posvojitev. Kot roditeljico se najpogosteje poimenuje žensko, ki je otroka oddala v posvojitev takoj po rojstvu in materinstva še ni začela opravljati. Uporabljata se tudi izraza biološka mati ali rodna mati (Bevc, 1999).

1.10.1 Roditeljska pravica

Roditeljska pravica je pravni izraz skrbi staršev za otroka. V 4. členu Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih na splošno govori o tem, da imajo starši pravice in dolžnosti, da skrbijo za življenje, osebnosti razvoj, pravice in koristi svojih mladoletnih otrok. Te pravice in dolžnosti zakon podrobneje razlaga v členih 102-112 (ZZZDR Ur. l. RS, št. 69/2004).

1.10.2 Odvzem roditeljske pravice

Roditeljska pravica se odvzame roditelju, ki to pravico zlorablja ali otroka zapusti ali pa je s svojim ravnanjem pokazal, da ne bo skrbel za otroka. Roditeljsko pravico se odvzame s sodno odločbo (116/1 ZZZDR). Roditeljska pravica se lahko roditelju vrne, če prenehajo razlogi zaradi katerih mu je bila ta pravica odvzeta; izjema so primeri, kadar gre za posvojenega otroka (116/2 ZZZDR).

1.10.3 Odločitev o oddaji otroka v posvojitev

Roditelji, ki dajo otroka v posvojitev imajo v družbi še vedno negativno podobo. Če se roditelja otroku odpovesta jih okolica obsoja. Še vedno namreč prevladuje miselnost, da se je greh odpovedati otroku.

Če pa pogledamo na odločitev "odpovedati se rodnemu otroku" z drugačnega zornega kota, lahko vidimo, da je takšna odločitev skrajno preiščljena, odgovorna in moralna. S to odločitvijo naravni starši najbolje poskrbijo za svojega otroka, ker s tem pokažejo odgovornost do otroka. Dejstvo je namreč, da je za to dejanje potrebno ogromno energije in poguma, in nobenemu od staršev ni lahko pri srcu, ko se morajo odpovedati otroku, za katerega zaradi različnih okoliščin ne morejo skrbeti.

1.10.4 Odnos okolice do roditeljev

Odnos do žensk, ki se odločijo dati otroka v posvojitev, je obtožujoč. Tu piševa predvsem o roditeljicah, čeprav ne bi radi minimalizirali odgovornosti bioloških očetov, okolica še vedno bolj obsoja dejstvo, da se svojemu otroku odpove ženska.

Telefonska anketa med naključno izbranimi ženskami je pokazala, da so mnenja o oddaji otroka v posvojitev zelo raznolika. Ženske sicer vedo, da so tiste, ki dajo otroka v posvojitev, v hudi osebni stiski, vendar se sprašujejo zakaj ravnaajo tako nepremišljeno. Menijo, da bi lahko z malo truda situacijo drugače uredile. Nekaj jih je menilo, da si te ženske nočejo nakopati težav z otrokom in da do njega ne čutijo nobene ljubezni in odgovornosti. Raziskava je pokazala, da mnogo intervjuvank meni, da ženska, ki je oddala otroka v posvojitev, ni primerna mati, da ni ljubeča in čuteča, tako kot bi morala biti (Bevc 1999: 3).

Nekateri zagovarjajo stališče, da je za materino zdravje izjemno škodljivo, če rodi otroka, potem pa skrb zanj prepusti nekomu drugemu. Meni tudi, da mora za otroka skrbeti biološka mati, in sicer zaradi lastnega prebujanja materinstva kot tudi zaradi otrokovih potreb. »Sodobna angleška študija o razvoju skupine 180 posvojenih otrok je pokazala, da je šlo pri sedmih letih posvojenim otrokom prav tako dobro in pogosto celo bolje kakor otrokom, ki niso bili posvojeni. Razvijali so se celo bolje kot nezakonski otroci, ki so ostali s svojimi biološkimi materami. Po raziskavah, ki so prišle do tega odkritja, to razveljavlja »mit o krvnih vezeh«. Dobra mati je mati, ki ima čas, sredstva in voljo ..., ne pa krvi. Vez med materjo in otrokom ni biološka, temveč čustvena; medsebojna in nenehna čustvena odvisnost od matere in otroka potemtakem ne izvira iz simbioze nosečnosti in iz samega poroda« (Oakley, 2000: 214-215).

Bevc (1999: 32) opozori, da je oddaja v posvojitev v resnici še vedno specifično ženski problem, vezan na družbeno sprejemanje povečevanega materinstva, ki pa žensko s takim problemom lahko strašansko obremenjuje z občutki krivde in sramu in si tako tudi sama ustvari negativno podobo o sebi. Družba moralizira, daje vrednostne obsodbe in na roditeljice gleda kot na neodgovorne posameznice. Dati otroka v posvojitev, pa je velika odgovornost. Če ženska spozna,

da materinske vloge ne bo mogla kvalitetno opravljati in se ob tem odloči za posvojitev, ravna do sebe in otroka skrajno odgovorno. Ramovš navaja, da bi družba morala krepiti dobrohotnost ženske, ki bi želela roditi in oddati otroka v posvojitev in dodaja, da bi morali razviti oblike pomoči, v katerih ženska ne bi bila prezrta v psihičnih in socialnih posledicah splava kot tudi oddaje otroka v posvojitev (Ramovš, 1990 v Bevc, 1999: 36).

Obsojati roditelje ni smiselno, saj so roditelji največkrat v veliki življenjski stiski (Bevc, 1999: 45).

Odločitev o posvojitvi kot najboljši možnosti za otroka ne sme v nobenem primeru postati instrument za (četudi nezavedni in nehoteno), kaznovanje, stigmatizacijo ali izključevanje roditeljev, ki svoje vloge ne zmorejo zadovoljivo opraviti (Rapoša Tajnšek 2002:8).

Pri posvojiteljih, ali kdaj tudi pri rejnikih, se lahko občasno pojavlja tudi strah, da jih otrok ne bi imel dovolj rad, ali pa potreba, da bi jim bil bolj hvaležen, ker so »revčka« sprejeli, potem, ko ga niso hoteli roditelji. Nemalokrat prav ta strah pripelje posvojitelje do obsojanja otrokove roditeljice. Ne zavedajo se namreč, da le z razumevanjem, odpuščanjem in brezpogojnim sprejemanjem njene težave in nje kot bitja, lahko sprejmejo tudi otroka in to takega kot je, brez potrebe po spreminjanju v njegovem bistvu (Bevc, 1999: 90).

Bodoči posvojitelji morajo pri sebi razdelati svoje občutke do roditeljev posvojenega otroka. Prav tako se morajo zavedati, da bo morda njihov posvojeni otrok nekoč spraševal o roditeljih in jih morda celo iskal. Da bodo na njihova vprašanja znali odgovoriti s pravimi besedami, morajo pridobiti določena znanja v pripravi na posvojitev.

Bodoči posvojitelj L. o roditeljih razmišlja takole: »Zame največje spoznanje pa je, da je sprejemanje roditeljice in njene zgodbe s strani posvojiteljev zelo pomembno za razvoj in življenje posvojenega otroka. Ne olepšuj, ne očrni-sprejmi kot je.«

1.10.5 Roditelji posvojenih otrok in socialno delo

Roditeljem mora biti tako kot posvojiteljem zagotovljena vsa strokovna pomoč, ki jo potrebujejo. Roditelji morajo dobiti informacije o tem, kaj pomeni oddaja otroka v posvojitev iz pravno-formalnega in čustvenega vidika. Strokovni delavci morajo roditeljem nameniti toliko časa, kot ga za odločitev potrebujejo. Ta odločitev se veže na nadaljnje življenje, zato mora biti pretehtana. Ko se roditelji zanjo odločijo jo morajo strokovni delavci sprejeti brez predsodkov. Če bi strokovni delavci ob oddaji otroka v posvojitev imeli predsodke, bi to na strani roditeljev lahko povzročilo dvom o njihovi odločitvi. Strokovni delavci so velikokrat edini zaupniki roditeljev, katerim je svojo izkušnjo lažje deliti z njimi, kot z domačo okolico, ki takšno dejanje obsoja.

Socialna delavka ali delavec, ki razume, kako pomembno je za identiteto nekaterih žensk, katerih otroci so bili oddani v posvojitev, da bi bile »dobre matere«, če bi imele za to možnosti, lahko razume tudi prizadetost tiste, ki doživlja očitke na račun tega, da se je odpovedala otroku in s tem materinstvu. Zatajila je ravno v lekcijah, ki se jih je dolgo učila tako v družini kot v družbi, da pomeni biti dobra mati ena od najpomembnejših socialnih vlog poleg gospodinjske. Vse to pa pušča v ženski ponižanje, samoobtoževanje in sram ter občutke nezdrave krivde, ki jo lahko bremenijo vse življenje (Borysenko, 1994: 28, 29 v Bevc, 1999: 34).

Ko se v socialnem delu srečujemo s problematiko žensk, katerih otroci so odšli v posvojitev ali s podano izjavo roditeljice otroka ali z odvzemom roditeljskih pravic enemu ali obema staršema, je naše delo odvisno ne samo od našega strokovnega znanja, temveč tudi od našega osebnega odnosa do ženske ali izjemoma tudi do obeh staršev (Bevc, 1999: 64).

Pri sami posvojitvi se strokovni delavci ne smejo omejiti samo na postopek namestitve otroka, ampak morajo upoštevati vse vpletene strani.

Bevc (1999) navaja, da gre pri delu z roditeljicami za individualno obravnavo, saj zaradi njihove želje po anonimnosti skupinsko delo ni mogoče.

Ženske se s težavami in stiskami spopadajo na drugačen način kot moški. Zavirškova pravi: »Ženske kot tudi moški pridobivajo v otroštvu različne izkušnje o samih sebi. Značilno za deklice je, da preko identifikacije z materjo razvijejo močan intuitivni občutek za potrebe drugih ljudi. Kmalu se naučijo, da je pogoj za to, da so ljubljene, skrb za druge in emocionalna razpoložljivost. Emocionalno razdajanje ženske pa slednjo prepogosto pripelje v položaj odvisnosti in podrejenosti. Ženske svoje stiske in strese pogosteje obrnejo vase in pogosteje trpijo zaradi pomanjkanja samozavesti.« (Bevc 1999: 32)

Odnos do roditeljev bo odvisen od tega, kako bo njihova zgodba predstavljena posvojiteljem, zato je naloga strokovne službe, da so pri posredovanju podatkov spoštljivi, odreči se morajo obsojanju in predsodkom.

1.10.6 Povezanost med posvojiteljsko družino in roditelji oz. biološko družino:

Povezanost med posvojiteljsko družino in roditelji obstaja vedno, tako vidna kot tudi nevidna, in tudi takrat, ko jo kdo od udeleženih zanika. Dejstvo pa je, da jih druži posvojen otrok in njegova zgodovina. Tudi če ni stika med posvojiteljsko družino in roditelji, je njihova povezanost neizbežna. Posvojitelji vedo, da nekje obstajajo biološki starši njihovega otroka in roditelji, da je nekje del njih. Tudi če se nikdar ne spoznajo med seboj, ta vez obstaja, če ni temeljite priprave na posvojitev, žal prepogosto v obliki strahu, da bi do srečanja prišlo.

Mnenja o stikih med posvojiteljsko družino in roditelji so različna. Pri modelu zaprte posvojitve je stališče vseh vpletenih jasno. Posvojitev je po tem konceptu anonimna, zavita v skrivnost. Roditelji po oddaji otroka nimajo pravice do podatkov o otroku, posvojitelji nimajo podatkov o roditeljih, posvojenci pa ne o tem, zakaj so bili zapuščeni, zakaj so bili posvojeni, kje je njihov izvor. Pri zaprti posvojitvi je odnos do stikov povezan z veliko mero strahu pred izgubo otroka. Če so posvojenci poizvedovali o roditeljih, so to storili naskrivaj, z občutkom krivde, da bodo s tem prizadeli posvojitelje (Hilpern, 2005).

Posvojeni otroci v večini primerov želijo izvedeti za svoj izvor, nekateri želijo svoje roditelje tudi spoznati. Ali so stiki z roditelji otroku v korist, je odvisno od vrste dejavnikov in vsakega posameznega primera posebej. Motivi po srečanju so različni, vendar najpogosteje želijo razčistiti tisto, kar jim socialni starši nočejo oziroma ne morejo omogočiti. Kljub temu, da nimajo nikakršne čustvene povezave z biološkimi starši, je želja po srečanju prisotna. Imeti željo po srečanju z biološkimi starši, ni dovolj. Poleg tega je potreben pogum in pripravljenost na vse. Prav zaradi tega se posvojenci velikokrat ne odločajo za raziskovanje svojega izvora, kar to prinaša tveganje. Kadar razmišljajo o srečanju z njimi, se jim porajajo občutki negotovosti in strahu. Bojijo se tudi zavrnitve s strani biološki staršev ali resnice o njihovi sedanjosti (Klun, 2008: 72).

Pred samim srečanjem posvojeni otroci dostikrat idealizirajo roditelje, zatekajo se v domišljijo in fantazijo. Ko pa pride do srečanja, ugotovijo, da z roditelji nimajo veliko skupnega, ne najdejo skupnega jezika in da med njimi ni čustvene vezi, ki bi jih povezovala. Četudi se samo srečanje konča z razočaranjem, pa je za posvojence zelo pomembno, da jim je bilo srečanje omogočeno.

1.10.7 Pravica otroka, da izve za svoj izvor

Pravica otroka, da pozna svoje starše, je predvsem pravica družinskega prava, čeprav jo nekateri kot izraz pravice do osebne identitete uvrščajo med osebnostne pravice (Langerholc, 1999:11).

O pravici do lastne identitete govori tudi Konvencija o otrokovih pravicah v 8 čl.: »Države podpisnice se zavezujejo, da bodo spoštovale otrokovo pravico do ohranjanja lastne identitete, všteti državljanstvo, ime in družinska razmerja, v skladu z zakoni, brez nezakonitega vmešavanja. Če je otrok nezakonito prikrajšan za nekatere ali za vse elemente svoje identitete, naj države podpisnice zagotovijo ustrezno pomoč in varstvo, da bo svojo identiteto hitro znova vzpostavil.«

Razmerja starši – otroci nastajajo in zorijo skozi čas, gre za dolgotrajen proces. Nikakor pa ta razmerja ne nastanejo zgolj z oploditvijo ali rojstvom. Bevc (1999: 87) pomen poimenovanj razlaga na podlagi vlog, ki jih ima ženska ob otroku. Ko zanosi, je nosečnica. Z rojstvom otroka je roditeljica, ko pa za otroka skrbi, je njegova mati.

Koncept odprte posvojitve, kot tudi sama priprava na posvojitev poudarja pomembnost iskanja bioloških staršev in stikov za samega otroka, v kolikor ti niso škodljivi.

Vedenje o tem, kdo so otrokovi biološki starši, kje živijo, morda samo eno srečanje in preprosta pojasnitev okoliščin oddaje v posvojitev – to je tisto, kar posvojeni otroci potrebujejo, tisti kamenček v mozaiku njihove identitete. Potreba po tej informaciji je tako močna, da je ni mogoče kompenzirati z ničemer, tam ti je bilo namreč dano življenje. Naravni red je takšen, če se tu stvari zanikajo, bo to potegnilo za sabo tudi druge zaplete v življenju. Naravnih zakonitosti ne moremo obiti, stvari ne moremo spreminjati in jih postavljati po svoje. Povedati je treba resnico o razlogu za posvojitev na obeh straneh, na strani posvojiteljev in otroka (Bevc, 2007, Otrok in družina).

V nekaterih primerih lahko pride do konflikta med pravico otroka, da izve za podatke o svojem izvoru in pravico staršev do zasebnosti (Langerholc, 1999: 12). V tem primeru pravica otroka, da izve za svoje biološke korenine, lahko pride v konflikt s pravico do zasebnosti, ki gre biološkemu in posvojiteljskemu staršem. Včasih tako posvojitelji kot tudi roditelji niso zainteresirani za vzpostavitev osebnih stikov. To pravico, je tako kot vse ostale, potrebno spoštovati.

1.10.8 Stiki med roditelji, otrokom in posvojitelji

Ob vprašanju stikov posvojitelje večkrat prevzemajo strahovi, da jim bodo roditelji vzeli njihovega otroka ali da se bodo vmešavali v njihovo vzgojo. Zaradi teh bojazni odklonijo srečanje z biološkimi starši.

Zaradi popolne in dokončne prekinitve stikov ter odvzema slehernih informacij o nadaljnji usodi

rodnega otroka trpijo tudi roditelji, ki neredko vse življenje zamenjšujejo svojega s posvojitvijo izgubljenega otroka. Vendar ga ne iščejo zato, ker bi ga hoteli ali želeli dobiti nazaj, radi bi le vedeli, kako mu gre.

V pripravi na posvojitev se strahovi povezani z biološkimi starši razblinijo. Člani Deteljice so se med pripravo na posvojitev naučili na roditelje gledati tudi iz drugačnega vidika. Posvojitelj M. srečanje z biološko družino opisuje takole: »Čisto drugače gledaš na nekoga, ki ga srečaš, mu sežeš v roke in morda spregovoriš z njim kakšno besedo. Vsaka izkušnja nas obogati in moram priznati, da si česa takega prej sploh nisem predstavljal. Kljub poznavanju problematike v zvezi s posvojitvami, je bil vedno nek strah pred neznanim, ki naju lahko doleti. Ampak ko te doleti, greš naprej v nekem zaupanju v dobro, da se bo dobro tudi izteklo«.

V prid srečanju in celo ohranjanju občasnih stikov med biološko materjo ter posvojencem in posvojitelji govorijo tudi ameriške raziskave odprtih posvojitvev vse od leta 1987 dalje. Rezultati teh namreč kažejo, da otroku stiki z biološko materjo ne škodujejo, ampak koristijo. Psihologa Ruth McRoy in Harold Grotevant sta ob preučevanju najrazličnejših oblik odprtih posvojitvev razblinila pričakovanja strokovnjakov, da bodo biološke matere zelo vsiljivo posegle v otrokovo življenje in življenje posvojiteljev. Biološke matere so povedale, da tega ne želijo. Posvojitelji so celo menili, da imajo otroci premalo stikov z biološko materjo. Bojazen, da bi bili otroci zmedeni, kdo so njihovi starši, je bila prav tako neutemeljena. Kadar so otroci omenjali mater, so vedno pri tem mislili na posvojiteljico (Bevc, 1999: 72).

Kar se tiče varovanja tajnosti podatkov o izvoru otroka in o tem kam je bil posvojen, je treba v določenih primerih, ko ni mogoč dogovor, kaj je dobro za otroka, roditelju dejansko za nekaj časa onemogočiti stik z otrokom in njegovo novo družino. Delo z roditelji narekuje tudi potrebo po tem, da roditeljem damo možnost, da svojo življenjsko situacijo uredijo in se jim kasneje stiki ponovno omogočijo.

1.11 Komunikacija v posvojiteljski družini

Sloviti starogrški pripovednik basni suženj Ezop je tako navdušil svojega gospodarja, da ga je ta želel nagraditi z nečim najboljšim na svetu. Na to ponudbo je Ezop rekel, naj mu da jezik. Začudenemu gospodarju je razložil, da je jezik nekaj najimenitnejšega na svetu, saj lahko z njim izkazujemo nežnost, zvestobo in ljubezen. Nato pa ga je gospodar vprašal, kaj je najgrše na svetu, in Ezop mu je odgovoril, da je to zopet jezik, saj z njim izdajamo sovraštvo, zavist in škodoželjnost ter povzročamo vojne in smrt.

Komunikacija je način izmenjave informacij, idej, vedenja in čustev z drugimi, ta izmenjava pa poteka ves čas in na različnih ravneh. Eden od komunikacijskih zakonov (Watzlawick) pravi, da ni mogoče nekomunicirati. Tudi če molčimo, nekaj sporočamo. Tako sporočilo je lahko še močnejše od izgovorjenih besed.

V preteklosti, ko posvojitve še niso bile odprte, so morali biti posvojitelji zelo trdni in pogumni, da so vse to lahko prenesli. Takrat še ni bilo na voljo strokovnih služb, kot jih imamo danes, zato so se lahko zanesli le nase. V tistem času se ljudje niso odkrito pogovarjali o posvojitvi, zato marsikdo od posvojenih otrok ni vedel za svoj status. Danes pa strokovne službe poudarjajo in svetujejo, naj posvojitelji čim prej povedo otrokom, da so posvojeni. Resnica, da otrok ve, da je posvojen, je nujna za kvalitetne družinske odnose.

Pomemben element uspešne posvojitve je sama komunikacija znotraj posvojiteljske družine. Dialog med starši in otrokom mora biti jasen in odprt, saj lahko neiskrena komunikacija usodno vpliva na otrokovo nadaljnjo življenjsko pot. Otrok mora vedeti, da so posvojitelji iskreni z njim in da jim lahko zaupa. Posvojitelja se morata pogovoriti o sprejemu otroka že pred posvojitvijo in se odločiti, kakšne meje in način vzgoje bosta vzpostavila, saj je trdnost para edina možnost, da se bo otrok pri njima počutil varnega.

Pri tem imajo pomembno vlogo tudi socialni delavci, katerih naloga je od samega začetka posvojitve organizirati pripravo na posvojitev ter omogočiti poglobljene svetovalne pogovore s parom, tudi v prihodnje.

Posvojitelji se pogosto na strokovne delavce obrnejo z vprašanjem, kdaj otroku povedati, da je posvojen. Strokovni delavec mora posvojiteljski par spodbuditi, da otrok raste z mislijo, da je posvojen, čeprav je pogovor o tem velikokrat za posvojitelje neprijeten in težak in se zato mnogokrat zatekajo k misli, da mu bodo že povedali, ko bo dovolj star.

Komunikacija mora biti iskrena tudi zato, da se bo otrok v adolescenci lahko sproščeno pogovarjal s starši o svojih bioloških koreninah in vseh vprašanjih, ki ga bodo zanimala. To je pomembno tudi zaradi identifikacijskega procesa in odgovorov na vprašanja, kdo sploh sem, kam spadam, kaj si želim v življenju početi... Če posvojitelji otroku ne dajo izkušnje, da se o tem lahko govori, potem se bo otrok zaprl vase in poizvedoval na svojo moč oziroma bo iskanje opustil, da ne bi prizadel posvojiteljev.

V komunikaciji 55% pade na govorico telesa, sledi glas z 38% in le 7% ostane besedam. Iz tega je razvidno, kako zelo pomembna je tudi nebesedna komunikacija. Ni pomembno toliko, kaj povemo, temveč kako. Da je komunikacija uspešna, se morata besedna in nebesedna govorica ujemati. Priprava na posvojitev kandidatom omogoča, da se naučijo iskrene komunikacije, ki je pomembna v vsaki družini. Meniva namreč, da otroci čutijo, kaj se skriva za našimi besedami in ali je izrečeno v skladu z neizrečenim.

Jezik, ki ga uporabljamo pri pogovorih je zelo pomemben, saj je ključen člen pri odpiranju občutljivih tem. Pravilna uporaba jezika nam omogoča, da si uporabnik pridobi zaupanje in pogum za nadaljnjo pot, nepravilna uporaba pa lahko vpliva na povišane občutke sramu in strahu.

Strokovni izrazi z negativnimi predznaki pogosto izhajajo iz molčečnosti, ki obkroža posvojitev. Vendar ni potrebno, da je tako. Izrazi z negativno konotacijo pogosto izhajajo iz skrivnostnosti, ki je včasih obdajala posvojitev, vendar te skrivnostnosti danes ni več. Ko ljudje uporabljajo čustveno obremenjene in negativne besede ustvarijo konflikt in zmanjšajo dobro podobo o sebi in posvojenem otroku.

Komunikacija ni le izražanje samega sebe in sporočanje svojih misli in čustev. Medsebojno sporazumevanje je obojestranski proces in vključuje tudi sprejemanje in razumevanje sporočil drugim in resno odzivanje nanje.

1.11.1 Zakaj je komunikacija pomembna?

Sposobnost izražanja omogoča življenje z drugimi. Komunikacijske spretnosti so pogoj za sporazumevanje in vključevanje posameznika v skupino. Ustrezne komunikacijske sposobnosti, ki jih vsakdo razvije že v družini, odločajo o vrsti, globini in trajnosti odnosov, ki jih človek oblikuje z drugimi znotraj družine in zunaj nje. Jasna komunikacija je tudi pogoj za učinkovito reševanje raznih problemov. Pri vzgoji je zelo pomembna odprta komunikacija. Starši kažejo svojemu otroku sprejemanje, naklonjenost skozi besedno in nebesedno komunikacijo.

Če starši z besedo in notranjim občutjem otroku pokažejo, da so mu naklonjeni, lahko s tem dosežejo čudeže. Pripomorejo, da se otrok sprejema takšnega kakršen je, se doživlja pozitivno, pomagajo razvijati njegove sposobnosti in samouresničevanja. Olajšajo pot iz odvisnosti v neodvisnost. Pomagajo, da se nauči reševati probleme, ki mu jih prinaša življenje in ustvarjalno premagovati bolečine in razočaranja odrasčanja.

Komunikacija v družini poteka na dveh ravneh. Na nebesedni ravni (mimika obraza, objem, nasmeh, gestikulacija rok) se oblikujejo odnosi med družinskimi člani. Na besedni ravni pa se pošiljajo sporočila in informacije. Obe vrsti komunikacije sta izrednega pomena za delovanje družine v smislu zdravega načina pogovarjanja in vzpostavljanja odnosov.

Spoštljivi odnosi in jasna komunikacija dajejo vsakemu posamezniku v družini občutek varnosti, sprejetosti in omogočajo vsakdanje premagovanje naporov in ovir. Otrokovsko odrasčanje je kompleksen proces, ko se potrebe, zahteve in pričakovanja znotraj družine neprestano spreminjajo.

1.12 Posvojitve v Sloveniji

Postopek posvojitve v Sloveniji ureja 62 centrov za socialno delo. Naloga centrov je ta, da kandidatom za posvojitev dajo osnovne informacije o sami posvojitvi, zakonodaji, ki posvojitev ureja in navodila za začetek postopka.

Ko se par odloči za posvojitev otroka, se zgledi na pristojnem Centru za socialno delo, ki postopek prične s prvo socialno pomočjo, na podlagi katere pridobi osnovne informacije o pogojih in možnostih posvojitve. Nato odda vlogo za posvojitev in zbere potrebno dokumentacijo. Za tem opravi individualni razgovor s strokovnim delavcem o tem kako živita, kakšna so njuna pričakovanja, motivi za posvojitev, na podlagi katerega ta izdela socialno poročilo. Par nato obišče psihologa, ki po vsaj treh srečanjih napravi psihološko poročilo in poda mnenje o primernosti kandidatov za posvojitev. Strokovni delavec par obišče še na domu, saj je iz tega obiska bolj razvidna zakonska dinamika in družinske razmere. Ko par pridobi pozitivno mnenje centra za socialno delo se vpiše v register za nacionalno posvojitev, takrat se lahko odloči tudi za mednarodno posvojitev.

Od dneva, ko par sprejme otroka v svoj dom, začne teči enoletni rok, posvojitev je pravnomočna, ko ta rok preteče. Enoletni rok je namenjen tako roditeljem, kot tudi posvojiteljem. Roditelji se lahko v tem letu premislijo in zahtevajo otroka nazaj, posvojitelji pa ugotovijo ali bo skupno življenje možno, in če so izpolnjena njihova pričakovanja. To obdobje se imenuje rejništvo z namenom posvojitve in ni plačljivo. Če katera stran posvojitev odklanja, se le ta ne izvede, saj moramo izhajati iz tega, da je posvojitev v korist otroka.

Ko center za socialno delo ugotovi, da so izpolnjeni formalni pogoji za posvojitev in da je posvojitev posvojencu v korist, izda odločbo o posvojitvi. Pravnomočno odločbo o posvojitvi nato pošlje pristojnemu matičarju, da jo vpiše v matično knjigo. Pri posvojitvi se v rojstno matično knjigo posvojitelji vpišejo kot starši in s tem pridobijo vse pravice in dolžnosti, ki izvirajo iz roditeljske pravice, hkrati pa roditelji izgubijo vse pravice nad otrokom.

Posvojitev se ne more razvezati, lahko pa je neveljavna v primeru, če niso bili izpolnjeni določeni pogoji iz ZZZDR in v takem primeru Center za socialno delo uvede postopek za razveljavitev odločbe o posvojitvi.

V Sloveniji trenutno čaka na posvojitev čez 250 parov. Po njihovih podatkih se je število posvojitvev v zadnjih letih pri nas gibalo med 20 in 30 na leto.

Povprečna čakalna doba na otroka je 5 let in ni odvisna od tega, kdaj je par vložil vlogo za posvojitev. Posvojitev je odvisna od pripravljenosti para in predvsem od primernosti para za določenega otroka. Tu je pomembno poudariti, da ne iščemo otroka za par, ki ga ne more imeti, ampak iščemo primerne starše otroku, ki iz kakršnega koli razloga ne more živeti pri svojih roditeljih.

1.12.1 Priprave na posvojitev v Sloveniji

Posvojiteljska praksa se v Sloveniji zelo razlikuje. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki posvojitve ureja, določa le najnujnejše pogoje in razmerja, ki nastanejo s posvojitvijo. Za delo na tem področju ni izoblikovanih dovolj smernic, zato so socialni delavci in drugi strokovnjaki na tem področju prepuščeni lastni iniciativi. Prav zaradi tega pa prihaja do neenakovredne obravnave pri postopku posvojitve in pripravi nanjo.

Posvojitelji morajo biti pripravljeni na specifične, ki jih prinaša posvojitev. Za to, da je bodočim posvojiteljem priprava na posvojitev omogočena, so odgovorni strokovni delavci. Meniva, da bi morala biti priprava na posvojitev obvezna naloga strokovnih delavcev in ne privilegij, ki je omogočen le nekaterim parom.

Ne le strokovnim delavcem, ampak tudi posvojiteljem se zdijo priprave na posvojitev otroka pomembne. Nekateri menijo, da je teh priprav premalo, zato se odločijo, da se bodo na prihod otroka pripravili sami, z delom na sebi. Vsi posvojitelji opozarjajo na to, da se je potrebno tudi

strokovno izobraziti. Tisti, ki pred posvojitvijo ne predelajo lastne stiske, lahko posvojenega otroka ne sprejemajo tako, kot bi ga morali, da bi v družini dobil občutek zaželenosti in varnosti. Lahko se zgodi, da zaradi tega trpijo tako starši kot otrok.

1.12.2 Oblike priprav na posvojitve

Oblike priprav na posvojitve so različne. Praviloma bi morale biti metode dela ob posvojitvi in sami pripravi nanjo, prilagojene uporabnikom. Mnenja o tem, kakšna bi morala biti priprava na posvojitve, pa so deljena. Tu podajava nekaj osnovnih možnih oblik:

1.12.2.1 Individualno delo-delo s posameznim primerom:

Individualno delo je delo s posameznikom ali parom, da bi ta osvojil določena znanja in si pridobil določene spretnosti. Pri tej metodi so uporabniki postavljeni v neposredno individualno razmerje s posredovalcem. Končni uspeh je odvisen od angažiranosti vsakega posameznika, izključeno je sodelovanje z ostalimi udeleženci. Metoda dela s posameznim primerom je vrsta prakse, kjer se vedenjski in sistemski koncepti prenašajo v spretnost za pomoč posameznikom, s pomočjo neposrednega odnosa. Pri tem načinu je potrebno zaupanje udeleženca v posredovalca in nasprotno veliko razumevanja in komunikacije posredovalca do udeleženca. Oba skupaj načrtujeta delo in naslednja srečanja. Individualno delo je praviloma časovno omejeno. Kot vse ostale ima ta oblika svoje prednosti in slabosti (Milošević Arnold, Poštrak, 2003).

1.12.2.2 Skupinsko delo:

Skupinsko delo je metoda, ki je namenjena skupini in vsakemu posamezniku v njej. Vodja skupine sodeluje v skupinskih interakcijah, vendar ni član skupine in ni izenačen z drugimi. Vloga vodje izhaja iz poznavanja skupinske dinamike in potreb posameznikov po določenih znanjih, veščinah. Ko se trudi, da bi usposobil člane skupine, da bi dosegli svoje cilje, mora biti pozoren na to, da kontrolira lastne vrednote in želje. Ta metoda temelji na skupnem interesu

skupine in skupinskih prizadevanjih za doseg določenih ciljev, sprememb, vodja pa usmerja interakcije med člani z namenom da bi prišlo do določenih spoznanj pri posameznikih. Skupina podpira vsakega posameznega člana. Na ta način posamezniki pridobijo samozavest in izboljšajo svoje socialno funkcioniranje (Milošević Arnold, 2003: 107).

1.12.2.3 Formalne skupine:

Formalne skupine so po večini organizirane, označuje jih poseben namen ali funkcija, ki formalno določa pravila (pravilniki, statuti). Značilno za te skupine je, da imajo formalni način vodenja in vstopne in izstopne pogoje za člane, svoje ime in pogosto tudi razpoznavne znake. Take skupine so relativno trajne (Kubale, 2001: 61).

1.12.2.4 Neformalne skupine:

Neformalne skupine ponavadi tvorijo naključne skupine, ki nimajo formalnega vodstva in organizacije, čeprav si člani lahko izberejo svojo neformalno vodjo (Kubale, 2001: 61, 62).

1.12.2.5 Seminar:

Seminar je izmenjava informacij, ki se nanašajo na določeno področje. Te informacije odgovorijo na vprašanja in običajno rešujejo specifične probleme. Lahko vplivajo na osebno ali poklicno življenje udeležencev. Seminar je kratek, navadno traja od ene ure, do nekaj dni, je natančno opredeljen, imeti mora program, katerega cilj je korist za udeležence. Idealno število udeležencev seminarja je okrog 20, čeprav imajo nekateri seminarji tudi 40 ali več udeležencev. Komunikacija pri seminarju poteka enosmerno, predavatelj podaja snov, udeleženci seminarja, so v vlogi poslušalcev. Izobraževanje, ki naj bi ga pridobili preko seminarja, je blizu pojmu načrtnega razvijanja sposobnosti. Seminar je dopolnilno izobraževanje odraslih za načrtno razvijanje njihovih sposobnosti. To pomeni, da pridejo udeleženci na seminar, neobveščeni o kaki (svoji) sposobnosti, odidejo pa obveščeni o njej. Gre torej za proces seznanjanja, informiranja o kaki

njihovi sposobnosti-ne pa zato (kot je pogosto zmotno mišljenje), da se bodo na seminarju nečesa do konca naučili, do konca pridobili neko sposobnost (Omerza, 1999: 51).

1.12.2.6 Tečaj:

Tečaj se od seminarja razlikuje tako, da je to daljši sklop izobraževanja z eno temo. Pri tečaju prevladujejo frontalne metode dela. Pri tečaju se snov podaja sistematično, izčrpno in po zahtevnem zaporedju. Oseba, ki vodi tečaj mora paziti, da poda snov dovolj natančno, da posamezne teme predavanj pravilno porazdeli in da mu na koncu ne zmanjka časa. Manj se posveča spodbujanju, osmišljanju in motivaciji udeležencev. Zato se pogosto zgodi, da na tečajih zdržijo do konca le dovolj motivirani kandidati. Ostali zaradi golega predavanja nimajo zadosti tesnega kontakta in jih sama oblika dela postopoma začne odbijati. Tečaj je primeren v skupinah, kjer se ljudje med seboj ne poznajo in kjer ni možnosti za aktivnejše in samostojnejše oblike dela, saj tečaj dovoljuje, da udeleženci ostanejo relativno pasivni (Krajnc, 1979: 203).

1.12.2.7 Delavnica

Delavniški način temelji na izkustvenem pridobivanju znanja. Tak način pridobivanja znanja poteka preko vaj, igranja vlog in simulacijskih iger, nedokončanih zgodb, vodenih fantazij, ki so povezane v celoto s končnimi diskusijami. Teme posameznih delavnic so prirejene potrebam skupine. Vsaka delavnica ima opredeljene cilje in namene, svojo strukturo, ki narekuje določen vrstni red. Delavnica omogoča emocionalno in intelektualno angažiranje vseh članov skupine ter posredovanje znanja na osnovi učenja skozi lastno izkušnjo. Delavnice ne vsebujejo konkretnih receptov za problem, temveč predstavljajo prostor, v okviru katerega se eksperimentira in išče optimalno rešitev za problem, ki je nakazan, oziroma za spreminjanje in nadgradnjo obstoječih vzorcev mišljenja in vedenja.

1.12.3 Izkusstvo bodočih posvojiteljev kot pomemben člen pri izboru metode dela

Osebno izkusstvo je pomemben dejavnik, ki bi moral vplivati na izbor metode pri samih pripravah na posvojitev.

Z izkusstvom nastajajo neposredne potrebe po znanju, najbolj pomembno pa vpliva izkusstvo na oblikovanje programov in planiranje le teh. Izkusstvo ni isto kot praksa. Ljudje imajo lahko precej prakse, pa se do kakšnega pomembnejšega izkusstva ne dokopljejo. Prav tako je potrebno izkusstvo razmejiti od predznanja. Predznanje se nanaša na pridobljeno znanje, z izkusstvom, pa si človek pridobiva navadno tiste dodatne informacije in kompleksno znanje, ki mu ga šola ne more dati. Določena spoznanja lahko človeku da le lastno izkusstvo (Krajnc, 1979).

Pare, ki se pripravljajo na posvojitev, večinoma družijo podobna izkusstva. Izkusstvo neplodnosti, življenja brez otrok in obdobja zdravljenja, da bi do njih prišli. Prav tako posvojiteljske družine družijo izkusstvo posvojitve. Zaradi njihovih izkušenj se srečujejo s podobnimi težavami, zanimajo jih odgovori, na podobna vprašanja. Delijo si podobna občutja, doživljajo podobne strahove.

Izkusstvo bodočih posvojiteljev in tistih, ki so že posvojili je pomemben segment, ki bi ga strokovni delavci morali upoštevati pri izboru ustrezne oblike priprave na posvojitev. Program priprave na posvojitev mora biti prilagojen potrebam udeležencev. Če se torej par brez svojih otrok obrne na Center za socialno delo, je primer neustrezne priprave na posvojitev ta, da strokovna delavka paru razlaga, kako sama vzgaja otroke. Prvič, ker par v tej fazi ne potrebuje teh informacij in drugič, ker sama posvojitev prinaša drugačno izhodišče in potrebo po drugih znanjih, kot pri rodni otrocih.

1.12.4 Mnenja o najprimernejši obliki priprave:

O tem, katera oblika priprave na posvojitev je najboljša, je bilo predstavljenih kar nekaj različnih mnenj. Sigurno je v prvi vrsti pomembna individualna priprava, pri kateri se razišče motive za

posvojitve. Vendar pa do izmenjave mnenj in delitve osebnih izkušenj, pa tudi do največjih spoznanj, lahko pride le v skupini, ki jo družijo podobni interesi in kjer člani skupine lahko aktivno sodelujejo.

Individualno pripravo na posvojitve mnogi zamenjujejo z zbiranjem dokumentacije za posvojitve, ki pa po najini opredelitvi, ne spada v kontekst priprave na posvojitve, temveč v sam postopek posvojitve.

Po najinem mnenju sta za kakovostno posvojitve potrebni obe, tako individualna, kot tudi skupinska priprava na posvojitve. Vendar niso vse skupinske oblike primerne za kontinuirano pripravo na posvojitve.

Če bi priprava na posvojitve potekala samo v obliki tečaja, ali seminarja, kjer pari ne bi mogli aktivno sodelovati in kjer bi bili samo v vlogi poslušalca, bi bila priprava na posvojitve bistveno manj kakovostna. Kot sva omenili že zgoraj, tečaj in seminar omogočata, da poslušalec ostane relativno pasiven, učenje z upoštevanjem osebnega izkustva pa temelji na tem, da kandidat izkušnjo podeli z ostalimi člani skupine in na ta način stopi iz vrste. Prav tako je število 20 do 40 članov preveliko in zavira odprtost skupine, ki je pomemben člen kvalitetne priprave. Pomemben element uspešne priprave je tudi čas izvedbe. Seminarji in tečaji so praviloma kratkotrajni in so manj primerni od kontinuirane priprave. Še vedno pa je boljša oblika priprave na posvojitve delavnica kot seminar ali tečaj.

Odločitev za posvojitve je proces, ki lahko traja nekaj časa. Kandidati za posvojitve na Center za socialno delo prihajajo različno pripravljeni, nekateri pridejo po osnovne informacije, nekateri bi želeli pred odločitvijo izvedeti še kaj več, spet drugi prihajajo popolnoma prepričani in z močno željo po posvojitvi. Prav vsi naštetih potrebujejo informacije in pripravo v kateri se lahko izoblikujejo realna pričakovanja.

Rapoša Tajnšek (1999) v svoji raziskavi poudarja, da skupinske priprave bodočih posvojiteljev in skupinsko delo po prihodu otroka v družino sodijo v temeljne metode in principe socialnega dela.

1.12.5 Vloga strokovnega delavca pri pripravi na posvojitve

V Sloveniji je Center za socialno delo organ, ki je pristojen za izvedbo postopka posvojitve, strokovni delavec pa je odgovorna oseba, ki vodi postopek posvojitve. Ali je zato odgovoren tudi za izvedbo priprave na posvojitve, pa je vprašanje, na katerega stroka socialnega dela ne daje jasnega odgovora.

Naloge strokovnih delavcev na področju priprave na posvojitve so opredeljene tudi po Katalogu javnih pooblastil (2007), ki jih izvajajo Centri za socialno delo. Delo s posvojitelji se deli na naslednje faze:

1. Preučitev zahteve za posvojitve:

Strokovni delavec sprejme in preuči vlogo za posvojitve.

2. Ugotovitveni postopek:

Strokovni delavec opravi pogovor s parom in obisk na domu.

3. Priprava na posvojitve

Strokovni delavec mora opraviti skupni pogovor s kandidati za posvojitelje in strokovnimi delavci programa priprave, prav tako, pa mora izdelati socialno in po potrebi psihološko mnenje.

4. Strokovna skupina

Strokovna skupina mora presoditi o izpolnjevanju z zakonom določenih pogojev za posvojitve in vključiti kandidate v evidenco potencialnih posvojiteljev.

5. Vodenje razvida

Ta faza vključuje dogovor o vzdrževanju stikov in morebitnih drugih dejavnosti po vključitvi v evidenco potencialnih posvojiteljev.

V ugotovitvenem postopku Katalog nalog kot opravila narekuje pogovor s parom ali posameznikom, ki je oddal vlogo ali išče informacije o možnostih posvojitve. V tem pogovoru mora strokovni delavec podati osnovne informacije o posvojitvi, o pogojih za posvojitve, o posvojiteljski stvarnosti in o pomenu priprav na posvojitve, ter možnostih vključitve v obstoječe programe priprave na posvojitve. Strokovni delavec mora s kandidati za posvojitelje skleniti dogovor o vključitvi v izbran program priprave bodočih posvojiteljev in dogovor o spremljanju med pripravami. Naloga strokovnega delavca v pripravi na posvojitve je tudi sodelovanje s strokovnimi delavci, ki vodijo program priprave (Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD, Skupnost CSD Slovenije, 2007: 78, 79).

V osnovi lahko socialno delo delimo na:

- splošno
- specializirano

1.12.5.1 Splošno socialno delo

Splošno socialno delo je delo, kjer je socialni delavec usmerjen na vse potrebe človeka in mu pomaga iskati vire, s katerimi bi te potrebe kar najustrezneje zadovoljil. Za svoje delo potrebuje veliko znanja z različnih področij, ne pa tudi poglobljenega znanja iz posameznih področij.

1.12.5.2 Specialistično socialno delo

Specialistično socialno delo pomeni, da socialni delavec - specialist zagotavlja posebne vrste storitev za ljudi v določenih situacijah. Področje oblik in intervencij specialista je razmeroma ozko. Znanje, ki ga pri delu potrebuje je lahko prepoznavno. Usmerjeno je na konkretno področje dela in mora biti poglobljeno. Bolj specifične so potrebe določene skupine ljudi s katero se socialni delavec pri svojem delu srečuje, večja je potreba po specialističnem prijemu (Milošević Arnold, Poštrak, 2003: 115, 116).

Socialni delavec, ki vodi postopek posvojitve, opravlja splošno socialno delo, samo pripravo na posvojitve, pa bi opredelili kot specialistično socialno delo, saj potrebe kandidatov za posvojitve in samih posvojiteljev narekujejo poglobljeno znanje socialnega delavca o teh potrebah.

Strokovni delavci na področju posvojitve se pogosto preveč oklepajo formalnih resursov. Pomembna vloga socialnega delavca je tudi posrednik do resursov, informacij, sredstev, storitev. Niti ni tako pomembno, ali strokovni delavec te informacije ima, temveč da ve kako do njih priti (Milošević Arnold, Poštrak, 2003).

Naloga strokovnjaka na področju posvojitve je torej ta, da pokaže na tisto, kar je pomembno pri posvojitvi. Strokovni delavec na področju posvojitve, bi moral prepoznati dinamiko para, ki svojih otrok ne more imeti in bolečino, ki se skriva za njuno neplodnostjo. Prav tako bi moral prepoznati njuno veliko željo, da bi kandidata do otroka prišla čim hitreje in s čim manj napora. Prav prepoznavanje te dinamike bi moralo strokovnjake opogumiti, da bi od para zahtevali pripravo na posvojitve.

Pri delu na področju posvojitve je potrebno kakovostno socialno delo tudi z vsemi ostalimi udeleženi v procesu. Pomembno je, da se socialna delavka empatično vživi tako v problem roditeljice, kot v problem bodočih posvojiteljev. V prvi vrsti pa je otrok, za katerega mora najti primerne posvojitelja (Klun, 2008: 44, 45).

Kot strokovni delavci se moramo počutiti udobno, ko govorimo o posvojitvi. Uporabljati moramo strokovni jezik in biti pripravljeni na neprimeren jezik, ki ga uporabljajo laiki.

1.12.5.3 Individualne priprave na posvojitve v Sloveniji

Individualne priprave so pomembna osnova za nadaljnje skupinsko delo. Na podlagi individualnih razgovorov lahko ugotovimo kakšna pričakovanja imajo posvojitelji in kakšni so razlogi za posvojitve. Tekom razgovora par bolje spoznamo in z njim raziščemo še druge poti

kako bi lahko prišli do otroka, o sprejemljivih možnostih in o tem, koliko teh možnosti so že izčrpali (oploditev z biomedicinsko pomočjo in o zadržkih do umetne oploditve).

Razgovori, ki jih ima socialna delavka z zakoncema, so usmerjeni na:

- življenjsko zgodovino para (njuno matično družino in izkušnje v njej, njun partnerski odnos, odnos s pomembnimi drugimi iz socialne mreže),
- raziskovanje, kje je par v svojem procesu preseganja neplodnosti,
- pričakovanja v zvezi z otrokom in njegovimi biološkimi starši, odnos do posvojitve in roditeljev, model odprte posvojitve,
- pričakovanja v zvezi z izvajanjem starševstva (Kojić 2004: 40).

1.12.5.4 Skupinske priprave na posvojitev v Sloveniji

V Sloveniji imamo individualno in skupinsko pripravo na posvojitev. Skupinska oblika priprave na posvojitev je pomembna, saj omogoča interakcijo z ostalimi kandidati, posvojiteljskimi družinami in posvojenci. Pomembnost skupinske priprave vidiva v možnosti izmenjave izkušenj kandidatov, ki se znajdejo v podobni situaciji.

1.13 Društvo posvojiteljskih družin Deteljica

Društvo posvojiteljskih družin Deteljica je društvo, ki kandidatom za posvojitev in tistim, ki so otroka že posvojili ponuja širok spekter storitev povezanih s pripravo na posvojitev in podporo po njej. Program društva je usmerjen v temeljito pripravo bodočih posvojiteljev in rejnikov na nadomestno starševstvo.

Društvo Deteljica je prva in edina organizacija v Sloveniji, ki program priprave na nadomestno starševstvo izvaja sistematično in v takem obsegu. S svojim delom je dopolnila spekter pomoči ljudem v stiski, hkrati pa deluje tudi v javno dobro (Ovsenik - Ambrož, 1999: 43, 88, 110), v korist otrokom, katerih razmere zahtevajo socialnovarstveni ukrep posvojitve ali rejništva.

Je nevladna in neprofitna organizacija, ki je bila ustanovljena na pobudo zakoncev, ki so želeli sprejeti otroka v posvojitev in so se na ta dogodek želeli čim bolj pripraviti. Namen ustanovitve društva in cilje ima opredeljene v svojem poslanstvu in viziji. Sedež društva je v Ljubljani, na Grablovičevi ul. 28.

Osnovni cilj dela v projektu je temeljita priprava parov na starševstvo tujemu otroku. Delo poteka v skupini 10 - 12 zakonskih parov. Vključitev v skupino je prostovoljna, ko pa se vključijo in sprejmejo pravila, so srečanja obvezna. Program preventivne pomoči otrokom nudi parom skupinsko pripravo na rejniško in posvojiteljsko starševstvo. Pripravlja zakonce, od katerih je velika večina neplodnih parov, na sprejem tujega otroka in tako neposredno preventivno deluje v korist posvojenega in rejniškega otroka, saj opremi nadomestne starše za razumevanje in upoštevanje posebnosti, ki jih prinaša posvojitev in rejništvo otroka.

1.13.1 Program priprave na nadomestno starševstvo:

Društvenih dejavnosti je več, med najpomembnejšimi pa je program priprave, ki je sestavljen iz treh sklopov:

- program psiho - socialne pomoči zakoncem v krizi zaradi neplodnosti,
- program podaje informacij in izkušenj o posvojitvi in rejništvu otrok,
- program psiho – socialne pomoči družini po sprejemu otroka.

1.13.2 Psiho-socialne pomoč v krizi zaradi neplodnosti:

Vsak neploden par se mora najprej soočiti s posledicami, ki jih pušča neplodnost. Človek v stiski ne more polno delovati, stiska pri neplodnem paru pa traja vse dotlej, dokler se par v programu popolnoma ne sprijazni z resničnostjo neplodnosti zakona, torej dokler se ne razbremeni sramu, da ne more roditi otroka. Posvojitev ali rejništvo otroka je v taki situaciji le začasna pomiritev

nevrotične motnje zakoncev porojene iz zakonske krize zaradi neplodnosti. Slednja blokira posameznikove moči za sprijaznjenje z neplodnostjo ter za ocenitev realnih motivov in pričakovanj do otroka. V programu se par sooča s svojo neplodnostjo in s preseganjem le-te. V tem sklopu se program Deteljice še vedno razlikuje od drugih programov, ki se, če se seveda teme neplodnosti dotaknejo, temu posvetijo v manjši meri.

1.13.3 Informacije in izkušnje o posvojitvi in rejništvu otroka:

V programu lahko vključeni pari dobijo izčrpne informacije o samem postopku posvojitve o pravno-formalnem vidiku posvojitve, informacije o specifikah posvojitve, kar pa je še pomembneje, so v programu deležni tudi izmenjave izkušenj drugih bodočih posvojiteljev, posvojiteljskih družin in posvojencev, na podlagi katerih se par lahko svobodno in zrelo odloči za posvojitev ali rejništvo in hkrati lahko oblikuje realna pričakovanja do otroka.

Prav dolgoletne izkušnje programa priprav na nadomestno starševstvo tujemu otroku v Deteljici so pokazale, da je potrebno omogočiti prosilcem za posvojitev otroka izčrpne informacije in izkušnje o posvojitvi in rejništvu otroka in ne le slediti cilju, pridobitvi otroka zanje oz. namestitvi otroka njim, kar se še zelo pogosto pojavlja v strokovnih službah, o čemer govori tudi raziskava s področja posvojitvev (Rapoša Tanjšek s sodelavci, 1999).

1.13.4 Psiho-socialna pomoč družini po sprejemu otroka:

V program priprave na nadomestno starševstvo so vključeni tako pari, ki na otroka še čakajo, kot tudi tisti, ki so otroka že posvojili. Družine tudi po posvojitvi potrebujejo odgovore na določena vprašanja, program Deteljice jim le-te ponuja. Prav tako so posvojiteljske družine preko Deteljice povezane in tako lahko pride do izmenjave izkušenj, ki so za njih zelo dobrodošle. Preko posvojiteljev in rejnikov program Deteljice predstavlja preventivno pomoč otrokom, ki so za posvojitev ali rejništvo.

1.13.5 Poslanstvo programa preventivne pomoči otrokom je:

- dobra priprava zakoncev na nadomestno starševstvo tujemu otroku,
- pomoč neplodnemu paru, da premaga težave zaradi neplodnosti in se usmeri v kvalitetnejše partnerstvo in da se preko izkustveno informativnega dela programa pouči o pomembnostih s področja posvojitve in rejništva otroka, ter prepozna svoje motive po otroku in oblikuje realna pričakovanja do otroka,
- pomoč otroku in novim staršem, torej vsej novo nastali družini po namestitvi otroka v obdobju zahtevnega medsebojnega prilagajanja in oblikovanja novih odnosov med otrokom, novimi starši in njihovim sorodstvom, pa tudi sorodniki in pomembnimi ljudmi iz otrokove primarne (biološke) socialne mreže, v kolikor pride do namestitve otroka s strani strokovne službe centra za socialno delo in
- priprava neplodnih parov na kvalitetno in osmišljajoče življenje tudi brez otroka.

1.13.6 Vzporedni cilji:

Vzporedni cilji so cilji, ki sicer niso bili zabeleženi v poslanstvu in viziji društva tako kot osnovni, vendar so se pokazali ob izvajanju samega programa. Cilji, ki jih je poleg osnovnih, s programom priprave na nadomestno starševstvo doseglo delovanje društva, so naslednji:

- Deteljica opravlja »javno koristno dejavnost na področju preprečevanja ali odpravljanja socialnih stisk in težav posameznikov, družin ali skupin prebivalstva,
- sodelovanje članov je dalo rezultate na kvalitetnejšem partnerstvu, kvalitetnejši izrabi časa, ko je par čakal na posvojitev otroka, bolj samozavestnemu in tudi uspešnejšemu sodelovanju s strokovno službo, ki je vodila postopek posvojitve ali rejništvo za otroka in kvalitetnejšem nadomestnem starševstvu idr. Z dodanimi spodbujevalnimi sredstvi kot so planinski pohodi, branje, pisanje, druženje s pari, ki jih povezuje skupna izkušnja neplodnosti, pomoč drugemu, prijateljevanje s pari in družinami idr., se je par bogatil, istočasno pa preraščal zaznamovanost in boleče izkušnje neplodnosti. Tako se je par pričel usmerjati v smiselno življenje brez otroka,

pogosto v precej kvalitetnejše partnerstvo od tistega, ki sta ga zaradi posledic neplodnosti živila pred vključitvijo v program,

- program je dopolnitev praznine na področju priprave na posvojitev otroka s strani nevladne sfere, hkrati pa ponudba državnim strokovnim službam za uspešnejšo posvojitev otroka, torej možnost za kvalitetnejšo storitev, ki je naložena centrom za socialno delo po javnem pooblastilu (Rapoša Tanjšek s sodelavci, 1999:132; Valenčič, 2001),
- program priprave na posvojitev ponuja tudi možnost osebnega zorenja kot posameznika, partnerja in bodočega posvojitelja,
- v Deteljici par začne iskati alternativo svojemu rodnemu otroku, ki je lahko tudi ta, da ostane brez otroka,
- hkrati pa v programu dobijo lahko pomoč tudi posvojiteljske družine ali posamezniki torej posvojenci in posvojitelji pa tudi biološki starši posvojenih otrok, ki se znajdejo v težavah in jih ne zmorejo ali ne znajo sami rešiti.

1.13.7 Pisni dogovor in letni program:

Pari, ki se vključijo v program priprave na nadomestno starševstvo, se vanj vključijo prostovoljno in prostovoljno lahko tudi izstopijo, vendar morajo, medtem ko so vključeni, upoštevati pisni dogovor o vključitvi in izpolnjevati obveznosti, ki jim jih nalaga vključitev v program. Z njim se član skupine prostovoljno vključuje in obvezuje sprejemati obveznosti in merila, ki veljajo za delo, vedenje in odnose v skupini. Pisni dogovor je obojestranski.

Letni program je pripravljen za obdobje od septembra do junija za vsako leto posebej.. V juliju in avgustu ni srečanj skupin ampak tridnevni planinski tabor.

Letni program skupine vsebuje:

- kratko predstavitev celotnega programa in posamezne skupine,
- obvezne teme, ki se obravnavajo v programu,

- obvezno in priporočljivo literaturo,
- termine rednih sestankov skupine, mesečnih pohodov, poletnega tabora, prednovoletnega srečanja in drugih družabnih srečanj,
- termine nadomestnih sestankov in pohodov,
- člane skupine s posebnimi zadolžitvami /organizacija planinskih pohodov, blagajniško poslovanje, administrativne zadeve, povezovanje z društvom/,
- možne kontakte s strokovno delavko programa.

1.13.8 Način izvedbe in metode dela v programu

Program preventivne pomoči otrokom traja tri leta in vključuje:

- individualne razgovore s posameznim parom;
- redne sestanke skupin, ki so dvakrat mesečno in trajajo tri ure;
- skupna izobraževalna srečanja vseh skupin programa, ki trajajo tri ure in so vsak drugi mesec; nanj so vedno povabljeni zunanji sodelavci, ki predstavijo določene zanimive teme ali svojo knjigo;
- celodnevne pohode skupine, ki so enkrat mesečno ter občasne pohode vseh skupin;
- prednovoletno srečanje članov vseh skupin in njihovih družin;
- slavnostne posvojitve, kjer se srečajo člani skupine s sorodniki in prijatelji in si izmenjajo izkušnje o temi, ki je najpogosteje tabuizirana;
- tradicionalno srečanje posvojiteljskih družin v Preddvoru, ki je enkrat letno;
- strokovne timske sestanke s strokovnimi udeleženci v postopku posvojitve in rejništva otroka;
- posamezne obiske v rejniških in posvojiteljskih družinah.

1.13.9 Enoletna preizkušnja in svečana posvojitve

Po zakonu se posvojitev otroka lahko zaključi po preteku enega leta, ko imajo otrok in bodoči

starši čas, da ugotovijo, ali bo možno skupno življenje še naprej, biološki starši, ki so se svojemu otroku odpovedali, pa to svojo odločitev lahko še spremenijo.

Če so vsi pogoji za posvojitve zadovoljivi, se postopek posvojitve zaključi z izdajo odločbe o popolni posvojitvi ter izdajo novega rojstnega lista otroku, v katerem sta kot oče in mati vpisana posvojitelja.

Predvsem s stališča otroka, njegovega doživljanja in izkušnje, je zelo pomembno, kako se opravi ta zadnji akt v postopku posvojitve. Zato je pred mnogimi leti socialna delavka Ela Zupančič vpeljala ceremonial svečane posvojitve, ki ga izvedejo, če si posvojitelja in otrok to želijo. Starejši otroci se zavedajo pomembnosti tega dogodka, mlajšim pa, v spomin na ta dan, ostanejo fotografije, ki so pomemben pripomoček posvojiteljem ob vprašanju, kako otroku povedati, da je posvojen.

Velikokrat sem doživela presenečenje prisotnih na slavnostni posvojitvi, ko sem spregovorila o življenju otroka pred prihodom v novo družino. Videla sem, da si ljudje enostavno predstavljajo, da se o tem ne govori. Radi bi kaj vedeli o otroku, pa si ne upajo vprašati. Bojijo se neposrednih vprašanj. Te miselne naravnosti pa je dobro spremeniti in to se najlažje naredi s tem, da se začne o položaju odprto govoriti. Tako odpadejo vsi razlogi za skrivnostna šepetanja ali celo molčanje, ki hote ali ne hote tabuizirajo tako posvojitve kot tudi otrokove biološke starše ali največkrat kar samo roditeljico (Bevc, 1999: 76).

1.13.10 Vloga Deteljice v primerjavi z državnimi socialnimi službami

Postopek posvojitve otroka je po javnih pooblastilih naložen državnim socialnim službam, centrom za socialno delo, program Deteljica pa vodi pripravo parov na posvojitve ali rejništvo otroka. Na ta način poteka sodelovanje s strokovnimi službami centrov za socialno delo; le-ta se lahko obrne na Deteljico v primeru, ko išče ustrezne nadomestne starše otroku, ki je za posvojitve ali rejništvo in v primeru, ko informira par, ki je zainteresiran za posvojitve otroka, o pripravi na

nadomestno starševstvo. Program Deteljice na ta način ne posega na področje izvajanja javnih pooblastil. Resnično je le, da društvena dejavnost v smislu obogatitve kvalitete in kvantitete storitev, pomembno posega na področje posvojitve in rejništva otrok, kar je ugotovila že raziskava (Rapoša Tajnšek s sodelavci, 1999) in tudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (Valenčič, 2001).

V Deteljici najdejo mnoge odgovore na vprašanja tudi strokovni delavci na področju posvojitve, ki jih zanima potek skupinske priprave. Zato se nekajkrat na leto prisotnost na sestankih omogoči tudi njim. Z vpogledom v ta način delovanja in z osebnimi izkušnjami kandidatov lahko pridobijo nova znanja in posledično izboljšajo svojo prakso.

Zmotno je mišljenje, da se paru, ki se vključi v Deteljico zmanjša čakalna doba. V javnosti namreč kroži mnenje, da je povprečna čakalna doba na posvojitve v Sloveniji pet let, ki pa se skrajša, če se par vključi v Deteljico. Podatek ni popolnoma neresničen, vendar zahteva dodatno pojasnilo. Program Deteljice ne ponuja bližnjice, kako hitreje priti do otroka, saj izvaja program priprave na nadomestno starševstvo, ne pa samega postopka posvojitve. Strokovni delavci, ki vodijo postopek posvojitve, pa se lahko v skladu koristi otroka na Deteljico obrnejo z željo, po pripravljenem paru. Na ta način se paru, ki je v program vključen, čakalna doba res lahko nekoliko skrajša.

Delo Društva posvojiteljskih družin Deteljica, je v stroki socialnega dela premalo cenjeno, kar pa izhaja iz nepoznavanja načina njenega dela in rezultatov. Mnenje nekaterih strokovnih delavcev, da z obstojem društva, ki izvaja program priprave, stroka izgublja svojo veljavo, bi sami povsem ovrgli. V programu sodelujeva že tretje leto, tako da sva se o pomenu in pomembnosti priprave na posvojitve lahko prepričali sami.

Po najinem mnenju stroka socialnega dela zaradi samega obstoja in izvajanja programa priprave na posvojitve, lahko predvsem pridobiva na svoji veljavi, ne pa izgublja. Sodelovanje državnih socialnih služb z nevladnimi, bi moralo potekati z roko v roki, na žalost pa je delo nevladnih organizacij v Sloveniji dostikrat necenjeno in celo oteženo.

V svoji stroki se moramo stalno izobraževati in usposablјati, da ne bomo capljali na njenem repu, ampak s ponosom kazali drugim pot naprej pri poklicnem delu (Ramovš, 1994: 49). Z zavračanjem pomembnosti programov kot ga izvaja društvo Deteljica, pa v stroki socialnega dela počnemo ravno to.

1.14 Skupinske priprave na posvojitev na Centrih za socialno delo

1.14.1 Gorenjska regijska priprava:

Organizirano skupinsko pripravo na posvojitev vodijo tudi Center za socialno delo Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Lesce, ki so združili kandidate za posvojitev iz območja Gorenjske, ki so že zaključili individualno pripravo.

Priprava se izvaja v desetih tematskih delavnicah, enkrat mesečno. Program se izvaja kot redna dejavnost centrov za socialno delo in se iz tega vira tudi financira.

Vključitev para v skupino je prostovoljna. Na začetku par izpolni vprašalnik glede njihovih pričakovanj, na koncu priprav se preveri izpolnitev pričakovanj in se evalvira sam program. Z vidika strokovnega dela, se po zaključku srečanj lažje oceni primernost posameznega para in lažje presodi skladnost potreb posameznega otroka z določenim parom.

1.14.1.1 Cilji gorenjske regijske priprave so naslednji:

- priprava bodočih posvojiteljev na novo, starševsko vlogo,
- posredovanje novih vzpodbud za drugačno razmišljanje in nov pogled na življenje.

Izkustvene delavnice omogočajo nove izkušnje in pridobivanje novih znanj. Vsebine se nanašajo na:

- kvaliteta medsebojnih odnosov in funkcioniranja v družinah, spoznavanja temeljnih psiholoških potreb, učenja reševanja konfliktov, kako vzgajati, vzorci, pravila v družinah, spoštovanje otrokovih potreb, otrokova pravica do resničnosti in njegove enkratnosti, starševstvo, partnerstvo, ravnanja s čustvi in družine kot delovne skupine, hierarhija v družini in vloge članov,
- omogočanje povezovanja, učenje za sprejemanje drugačnosti,
- razreševanje dilem ali izboljšanja partnerskega odnosa,
- vzpostavitev širše socialne mreže kandidatom,
- razreševanje dilem ali izboljšanja partnerskega odnosa,
- večja razvidnost v svojo zakonsko situacijo,
- učenje in pridobivanje osebnih izkušenj za pogovor v skupini,
- informiranje o novostih in dogajanjih na področju rejništva v širšem prostoru,
- izdelava timskega mnenja o primernosti,
- izdelava evidence in vrstnega reda čakajočih parov, s tem se omogoči tudi kandidatom transparentnost pri odločitvah,
- lažji in boljši izbor najprimernejšega para za konkretnega otroka, ki izpolnjuje pogoje za posvojitve.

1.14.2 Priprave na posvojitve na Centru za socialno delo Maribor

Skupinske priprave na posvojitve na Centru za socialno delo Maribor potekajo enkrat na mesec po tri šolske ure. Vanjo so vključeni zakonski pari, ki so že opravili individualno pripravo. Skupinska priprava poteka v desetih delavnicah, v katerih člani aktivno sodelujejo, vključeni pa so tudi zunanji strokovnjaki, pari, ki že imajo izkušnjo posvojitve in posvojeni otroci.

1.14.2.1 Teme delavnic so vezane na vsebine individualne priprave in sicer:

- predavanje v zvezi s pravilnimi vidiki posvojitve,
- mednarodne posvojitve,

- zakonska kriza zaradi neplodnosti,
- dednost, zdravstveni riziki in posebnosti pri roditeljih, otroku,
- odprta posvojitev,
- problem dvojne identitete pri posvojenju,
- kriteriji za izbor staršev posvojenemu otroku,
- materinska šola,
- delavnica po izboru članov.

Po zaključeni skupinski pripravi se opravi obisk na domu pri vsakem paru z namenom evalvacije in ponovnega skupnega definiranja posvojiteljske stvarnosti posameznega para.

1.14.3 Center za socialno delo Ptuj - skupina Srčki

Skupina za samopomoč, ki deluje na Centru za socialno delo Ptuj, se imenuje Srčki. Skupina Srčki se sestaja enkrat mesečno v popoldanskem času, v prostorih Centra za socialno delo Ptuj. Skupina je neformalna, namenjena je druženju, medsebojni podpori, izmenjavi izkušenj, skupnem iskanju in pridobivanju informacij glede možnosti posvojitve. Vključitev v skupino je prostovoljna odločitev vsakega posameznika.

Če zakonca, ki želita posvojiti otroka, izpolnjujeta pogoje določene z zakonom in se v postopku ocenita kot sposobna vzgajati otroka in mu zagotoviti varno družinsko okolje, se uvrstita na čakalno listo.

1.15 Mednarodne posvojitve

1.15.1 Zakonodaja na področju mednarodne posvojitve.

1.15.1.1 Deklaracija Združenih narodov o varstvu otrok, rejništvu in posvojitvah (1986)

Deklaracijo so sestavili decembra leta 1986, pri njeni sestavi je prizadevno sodelovala Zveza združenj International Social Service. Najpomembnejša načela deklaracije so:

Otroka naj bi vzgajali predvsem njegovi biološki starši; vse države naj dajo visoko prioriteto skrbi za družino in otroka. Če biološki starši ne morejo zagotoviti otrokove oskrbe in vzgoje, naj to delo prevzame nadomestna družina (rejniki ali posvojitelji), ali po potrebi ustrezna ustanova. Če za otroka ni mogoče poskrbeti v matični državi, se lahko razmišlja o mednarodni posvojitvi, kot nadomestni rešitvi, da bi otroku dali družino.

Deklaracija vsebuje tudi nekaj specifičnih priporočil, kot so: Vlade naj bi predvidele zakonsko regulativo in učinkovit nadzor za zaščito otrok pri mednarodnih posvojitvah. Poskrbeli naj bi za posebne preventivne ukrepe za zaščito otrokovih interesov. Priprava na posvojitev je nedvomno preventivna oblika zaščite otrokovega interesa.

1.15.1.2 Sporazum Združenih narodov o pravicah otrok (1989)

Sporazum so sprejeli leta 1989, posvojitve obravnava v dveh členih. V 20. in 21. členu je poudarjeno, da ima otrok, ki je izločen iz svojega družinskega okolja, pravico do posebne zaščite in pomoči države. Države naj bi preprečile komercialno posredovanje otrok.

1.15.1.3 Haaški sporazum o mednarodnih posvojitvah (1993)

Sporazum so sprejeli leta 1993, do sedaj ga je ratificiralo držav. Med najpomembnejša načela spada sodelovanje med državami. Država sprejemnica mora ugotoviti, ali kandidati za posvojitev izpolnjujejo pogoje za sprejem otroka, ali so jim ustrezno svetovali. Mednarodno sodelovanje je po sporazumu predvideno tako, da je centralni organ sprejemnice pristojen za sprejem prošnje za posvojitev, zavzeti mora stališče do ustreznosti za posvojitev, centralni organ matične države, pa je pristojen za poročilo o otroku in sprejema odločitve o namestitvi otroka pri določenih kandidatih.

1.15.1.4 Zveza združenj ISS-INTERNATIONAL SOCIAL SERVICE

ISS je mednarodna neprofitna organizacija, ki pomaga posameznikom, otrokom in družinam, da se soočijo s socialnimi težavami, ki vključujejo dve ali več držav. Prisotna je v približno 140 državah. Na tem mestu jo omenjava, ker se nekatere države, zlasti Italija in Francija nanjo obračajo v primerih mednarodne posvojitve.

ISS pri delu s posvojitvami opozarja na pomembnost pripravljenosti bodočih posvojiteljev na ta korak. Ko se posvojitelji obrnejo k mednarodni posvojitvi, jih je potrebno pripraviti na značilnosti države izvora, njihovega morebitnega otroka. Otrok, ki bo posvojen iz Rusije ali Ukrajine, bo nedvomno doživel drugačne dogodke, kot otrok, ki bo posvojen iz Etiopije. Ti dejavniki so morda videti nepomembni, vendar bodo igrali pomembno vlogo v posvojiteljski družini. Otrok ne izgubi spomina, po tem ko je posvojen. V družino prispe s svojo zgodovino, ki neizogibno vpliva na njegovo vedenje. Zato je za posvojitelje pomembno, da poznajo kulturo države, iz katere prihaja njihov otrok in da razumejo, na kakšen način so bili ti otroci zapuščeni.

Pomembno vlogo pri otrokovem telesnem in duševnem zdravstvenem stanju igrajo tudi institucije, v katerih je otrok prebival. Otrok za katerega je bilo dobro poskrbljeno, bo imel večje možnosti, da se bo dobro razvijal, tako iz emocionalnega, kot tudi iz kognitivnega vidika. V nekaterih državah so otroci dobro motivirani preko različnih dejavnosti, v drugih pa so razmere tako slabe, da si morajo štirje otroci deliti eno posteljo. Za bodoče posvojitelje je pomembno, da se zavedajo teh dejavnikov, saj bodo le tako lahko razumeli otrokovo vedenje in mu nudili ustrezno podporo. Prav tako je za bodoče posvojitelje koristno, da se zavedajo tudi specifičnih tveganj, kot so alkoholizem, podhranjenost, saj ni nujno, da se te težave pokažejo že takoj na začetku. Organi, ki vodijo posvojitve, morajo kandidate za posvojitelje na te specifikke opozoriti in jih opogumiti za posvetovanje s specialisti po posvojitvi. Bodoči posvojitelji, dostikrat ne poznajo kulture, jezika, okolja in navad določene države. Vse to pri posvojiteljih povzroča stres in bojazni, pred samim srečanjem z otrokom. Naloga strokovnega delavca, s katerim sta posvojitelja zgradila zaupen odnos je ta, da zmanjša napetost, kar pa zahteva pomembne psihosocialne spretnosti strokovnega delavca.

Nataliteta v industrijsko manj razvitih državah je večja, kot v razvitih. Tu se zaradi revščine roditelji odrekaajo otrokom in jih oddajo v različne ustanove, prav tako pa je veliko roditeljev, ki zavestno prodajo otroke različnim organizacijam, saj verjamejo, da bodo s tem zmanjšali tako svoje, kot otrokove težave. Zaradi vsega naštetega narašča število mednarodnih posvojitvev. Žal pa se pojavlja tudi veliko število zlorab, kot sta trgovina z otroci in izkoriščanje bodočih posvojiteljev (Belko, 1997: 1).

Mednarodna posvojitev pomeni posvojitev tujega otroka pod tujo oblastjo. Mednarodne posvojitve v Sloveniji ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Haaška konvencija in zakon tuje države, v kateri se par odloči posvojiti otroka. V postopkih mednarodnih posvojitvev velja, da država izvora otroka določa pogoje in postopek posvojitve.

1.15.2 Postopek posvojitve pri mednarodni posvojitvi

Slovenija je podpisnica temeljnega dokumenta, Konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah. Po njem bi lahko v drugo državo podpisnico izpeljevala postopke posvojitve, a številne od 64 podpisnic kot Slovenija otrok ne dajejo v mednarodno posvojitev (Cerkvenik, 2007). Prednostno so otroci, za katere je sodno ugotovljeno, da so zapuščeni, posvojeni v rodni državi. Šele, ko so te možnosti izčrpane, pridejo na vrsto mednarodne posvojitve.

V tujini je čakalna doba bistveno krajša, vendar s seboj prinaša določeno mero strahu. Medtem ko je posvojitev v lastni državi brezplačna, je mednarodno posvojitev potrebno plačati. Mednarodna posvojitev omogoča sprejem v družino otroke druge države, kulture, jezika in drugačnih tradicij in na to mora biti par pripravljen.

Ko se par odloči za mednarodno posvojitev prav tako najprej opravi razgovor na pristojnem Centru za socialno delo, kjer se izdelata psihosocialna študija para. Ta študija je potrebna za stik s tujo državo.

Kandidati za posvojitev imajo pravico z vso dokumentacijo, ki je potrebna za posvojitev v Sloveniji, iskati tudi v drugih državah, vendar pri tem Centri za socialno delo nimajo pristojnosti. Odgovornost ugotovitve, ali je prosilec primeren za posvojitev, prevzame država, na katero se prosilec obrne. Pri posvojitvah kjer je otrok iz druge države, veljajo pri odločitvi, kateri otrok gre lahko v posvojitev, pravne norme države otroka, pri postopku pa se upošteva zakonodaja obeh otrok.

Pravo mednarodnih posvoitev je v povezavi s konvencijo ZN o pravicah otrok na tem področju zelo jasno. Prvo načelo je, da je vsaka rešitev boljša od namestitve zapuščenih otrok in sirot v zavodih, zato imajo prednost poskusi vzpostavitve potrganih družinskih vezi med otrokom in biološkimi starši. Če to ni mogoče, je druga najboljša rešitev posvojitev v okviru države in če tudi to ni mogoče, se lahko izvede mednarodna posvojitev, pod pogojem seveda, da je ta država podpisnica konvencije (Drčar Murko, 2006).

Par lahko v nekaterih državah posvoji otroka samostojno, v drugih samo prek pooblaščen organizacije, vendar v obeh primerih najprej poteka prek centra za socialno delo. Vmesni člen pri mednarodnih posvojitvah je potreben, saj se možnosti samostojne posvojitve v tujini zapirajo, ker ne zagotavljajo, da bo za otroka narejeno vse potrebno, ali so posvojitelji dobro pripravljeni na starševstvo in bodo ob morebitnih težavah dobili podporo (Cerkvenik, Revija Dobro jutro, 2007).

Slovenija je pri mednarodnih posvojitvah skoraj brez izkušenj, zato se je vzpostavila povezava z italijansko neprofitno organizacijo S. O. S. Bambino International Adoption. Deluje v Rusiji, Ukrajini, Kolumbiji, Mehiki, Boliviji in Kazahstanu. Slovenske pare po postopku posvojitve otrok iz omenjenih držav zato vodijo po sistemu italijanske organizacije in jim ponujajo vsestransko pomoč in podporo do tri leta po posvojitvi. Postopek od izročitve dokumentov traja predvidoma od enega do treh let. Sprejmejo vse pare, ki želijo v tujini posvojiti otroka (Cerkvenik, 2007).

Pristojni organi države sprejema morajo potrditi, da so bodoči posvojitelji sposobni in primerni za posvojitev, da so dobili vse primerne nasvete in da otrok je oziroma bo pridobil dovoljenje za vstop v to državo in stalno bivališče v njej. Vsi ti pogoji morajo biti izpolnjeni kumulativno,

vendar pa je potrebno upoštevati, da so to le minimalna varovala, zato lahko država sprejema postavi še dodatne zahteve (Belko, 1997: 13).

Pri posvojitvi otroka iz drugačnega okolja se je treba zavedati, da je to povezano z dokaj velikimi stroški, zlasti če gre za oddaljene države. »Cena posvojitve znaša od 10 do 15 tisoč evrov. Vanjo so zajeti tudi stroški letalske vozovnice in bivanje v tujini. Trajanje posvojitve je precej odvisno od para; višje so omejitve, dlje traja,« pove Eva Cerkvénik. V tujini že poznajo ugodnejše kredite za posvojitelje, pri nas o tej možnosti še tečejo pogajanja.

Država od koder je otrok, določa pogoje in postopek posvojitve – večina zahteva, da sta posvojitelja poročena, zanimivo je, da je lahko posvojitelj samski, nikakor pa ne zunajzakonski par. Starostne omejitve so postavljene zlasti navzdol, običajno je spodnja meja 25 let. »Posebej so pozorni na starostno razliko med otrokom in morebitnim posvojiteljem, ki nikakor ne sme biti prevelika,« pove Eva Cerkvénik. Posvojitelji bi radi čim mlajšega otroka, vendar so posvojitve dojenčkov redkost. Običajno imajo otroci od enega do pet let, tudi šest, sedem. »Države posvojiteljice so zelo natančne tudi glede vzgibov, ki vodijo bodoče posvojitelje. Pravi in sprejemljiv je – želim postati starš. Vselej se odloča v korist otroka, nikoli se ne išče otroka staršem, ampak vedno starše otroku« (Kesič, Revija Viva, 2006).

1.15.3 Priprava na posvojitev pri mednarodnih posvojitvah

Par ki se odloči za posvojitev otroka iz drugega kulturnega okolja, se mora temeljito seznaniti z navadami otrokove kulture. Par si mora želeli starševstva, ne pa zadovoljevati svojih želja po pomoči ubogemu otroku iz usmiljenja. Par, ki zaradi neplodnosti ne more imeti svojih otrok, mora svoje težave povsem prebroditi, preden se odloči za posvojitev tujega otroka.

Dobra priprava na posvojitev je še toliko bolj potrebna pri mednarodnih posvojitvah. Tu otrok izhaja iz drugega okolja, kulture. Ne samo, da bo otrok po videzu drugačen od vrstnikov, imel bo drugačne običaje, vrednote in drug materin jezik. Lahko ga naučimo slovenskega jezika, ga

vzgojimo v duhu drugih vrednot, ne moremo pa mu vzeti njegovih bioloških korenin, ki bodo vedno v državi iz katere prihaja in bo z njo vedno povezan.

Pri mednarodnih posvojitvah so odzivi okolja se toliko močnejši kot pri nacionalni posvojitvi. Slovenija je država, kjer je mera nestrpnosti dokaj visoka. Moramo se zavedati, da bo posvojen otrok to nestrpnost občutil, četudi bi ga sami posvojitelji pred tem želeli obvarovati. V multikulturnih državah, kot so na primer Združene države Amerike te razlike niso opazne toliko, kot so opazne pri nas.

Pri mednarodnih posvojitvah je pomembno, da bodoči posvojitelji pridejo v stik s svojimi realnimi pričakovanji do otroka. Če na strani posvojiteljev prihaja do kakšnih koli zadržkov ali predsodkov, se za otroka ne bi smel odločiti.

1.16 Posvojitelske agencije

V ožjem pomenu so posvojitelske agencije organizacije ali podjetja z licenco, ustanovljena z namenom, da svetujejo bodočim posvojiteljem, zastopajo potencialne posvojence in pomagajo pri pripravi potrebne dokumentacije. Agencija s svojim delom poskrbi za to, da posvojitvev poteka v skladu z vsemi zakoni in za ustrezno namestitev otroka v družino, zagotavlja tehnično strokovno pomoč in poskrbi za uspešno posvojitvev.

Agencij, ki ponujajo pomoč pri posvojitvi je veliko, zato je za bodoče posvojitelje pomembno, da izberejo takšno, ki bo prava za njih. Posvojitelskih agencij se poslužuje veliko držav.

Od vsake posamezne posvojitelske agencije je odvisno koliko pozornosti bodo namenili sami pripravi na posvojitvev. Strokovnjaki s področja posvojitvev poudarjajo pomen pripravljenosti para, najsi gre za nacionalno ali mednarodno posvojitvev. Posvojitelske agencije bi morale bodočim posvojiteljem omogočiti ustrezno pripravo na posvojitvev, na izzive in težave s katerimi bi se srečevali kot posvojitelji.

Agencije bi morale biti bolj učinkovite v svoji izobraževalni vlogi, pri pripravi bodočih posvojiteljev na njihovo starševsko vlogo. Dobro pripravljeni kandidati se bodo drugače odzvali v situacijah, ki bodo prinesle težave, v nasprotju s tistimi starši, ki menijo, da je za posvojenega otroka potrebno le to, da ga sprejmejo v svoj dom, ga oblečejo, mu ponudijo zajtrk in ga imajo radi. Nepripravljen starš se ne bo znal odzivati na vedenje otroka, ko se bo ta soočal s stresnimi in travmatičnimi situacijami. Tak starš predstavlja potencialno tveganje, da posvojitev ne bo uspešna.

Posvojitve ki so bile uspešne, so temeljile na dobro pripravljenih parih, ki so bili poučeni o morebitnih zdravstvenih in vedenjskih težavah posvojenega otroka. Če so se težave pojavile, so bili pari pripravljeni poiskati strokovno pomoč za rešitev teh težav (Goru, Better preparing families for adoption).

V Sloveniji s posvojiteljskimi agencijami nimamo veliko izkušenj. Vendar se bo v prihodnosti zaradi večanja števila mednarodnih posvoitev nedvomno pojavila tudi takšna oblika organizacijske in pravne pomoči parom, ki jih sedaj iz Slovenijo napotijo v sosednjo Italijo.

1.17 Študije in raziskave na področju priprav na posvoitev v Sloveniji in Evropski uniji

Raziskave o pripravah na posvoitev je potrebno opraviti v skladu teoretičnega razvoja, potrebno je opisati tudi inovacijske procese. To moramo storiti za ugotovitev pomembnih strategij na tem področju.

Večina pisnega gradiva na temo priprav na posvoitev v Sloveniji je delo mag. Viktorje Bevc, ki je ustanoviteljica Društva Deteljica in vodi program priprave na nadomestno starševstvo že od ustanovitve, od leta 1992 dalje, medtem ko je študij o ostalih pripravah na posvoitev v Sloveniji manj (Perkovič, 2007).

To bi sami opredelili kot slabost, saj kaže na dejstvo, da pripravam na posvojitve v sami stroki socialnega dela še vedno ne pripisujemo zadostnega pomena. Na to temo je le nekaj posameznih raziskav Bevčeve in raziskava Fakultete za socialno delo, ki je nastala pred desetimi leti in se tudi nekoliko dotakne organizacije same priprave na posvojitve. Drugih študij, raziskav in evalvacij na to temo ni.

O tem piše tudi strokovna delavka Perkovič, ki pravi: »Ko kandidati za posvojitve izpolnjujejo zakonsko predpisane pogoje, se lahko vključijo v programe preventivne pomoči otrokom v Društvu Deteljica ali v skupine za pripravo na posvojitve, ki delujejo pri nekaterih Centrih za socialno delo v Sloveniji. Vendar o delovanju teh skupin ni zaslediti pisnega gradiva« (Perkovič, 2007).

Prav tako bi kot problem izpostavili dejstvo, da ni objavljenih evalvacij programov, ki jih ponujajo posamezni Centri za socialno delo, saj je na ta način pripravo na posvojitve težko ovrednotiti. Te raziskave so pomembne za razvoj in napredek pri izvajanju priprav na posvojitve v socialnem delu, zato jim je potrebno v prihodnosti nameniti več pozornosti.

2 PROBLEM

2.1 Opredelitev problema

Pristojni organi za posvojitve, v tem primeru Centri za socialno delo, so dolžni zagotoviti psihosocialne storitve bodočim posvojiteljem. To vključuje predvsem podatke in podporo za odločitev ali je posvojitev v njihovo dobro, potem ko razumejo, da posvojitev prinaša drugačne naloge, ki so več kot biološko starševstvo. Prav tako te storitve vključujejo tudi svetovanje in oceno posvojiteljevih sposobnosti in zmogljivosti, da zadostijo potrebam otroka, ki potrebuje posvojitev.

Strokovni delavec mora kandidatom za posvojitev zagotoviti pripravo na posvojitev, pomoč in svetovanje ali pa napotitev drugam, kjer bi jim to pomoč lahko zagotovili. Posvojiteljem bi morale biti na voljo svetovanje in druge podporne storitve, vključno s stikom z drugimi posvojiteljskimi družinami in z odraslimi posvojenci. Skupaj s kandidati za posvojitev je potrebno predelati motive za posvojitev in odpreti temo njune neplodnosti.

Pripravo na posvojitev je potrebno voditi v smislu odprte posvojitve, kar pomeni, da moramo bodoče posvojitelje pripraviti na to, da bo posvojenec lahko spraševal o svojem izvoru in morda celo iskal svoje roditelje, posvojitelji pa bodo morali ob tem pokazati veliko mero razumevanja in podpore posvojencu. Posvojitelji morajo biti na to pripravljeni.

Centri za socialno delo, se pri postopku posvojitve srečujejo z vsemi stranmi posvojitve, z biološkimi starši, s posvojitelji in posvojencem. Upoštevati morajo pravico in želje bioloških staršev glede posvojitve, ponuditi ustrezno pomoč in podporo bodočim posvojiteljem in kar je najpomembneje delati v korist otroka - posvojenca. Naloga centra za socialno delo je tudi ta, da udeležence v posvojitvi spremlja dolgoročno, jim daje svojo oporo in jim svetuje tudi po posvojitvi.

Kandidati za posvojitev se običajno z željo po informacijah za posvojitev, najprej obrnejo na pristojni Center za socialno delo. Strokovni delavci so s skladu s svojimi delavnimi nalogami, dolžni kandidate za posvojitev pripraviti na sprejem otroka, oz. so jim dolžni pripravo na posvojitev zagotoviti, jih usmeriti vanjo. Ta njihova dolžnost izhaja iz 5. čl. Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih in tudi mednarodne zakonodaje, ki narekuje, da morajo strokovni delavci delovati v interesu otrokove koristi. V skladu s tem načelom, pa je strokovni delavec odgovoren za pripravo na posvojitev bodočih posvojiteljev.

Dejstvo je, da v Sloveniji ni zakona, ki bi jasno zapisal, da je priprava na posvojitev obvezna. Pri pripravi na posvojitev lahko izhajamo iz 5. a člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Tudi v Katalogu nalog je opredeljeno delo s posvojitelji, ki med drugim narekuje usmeritev v pripravo, iz strokovnega vidika pa nas k pripravi na posvojitev obvezuje delovanje korist otroka.

Zakoni in določila, ki urejajo pripravo na posvojitev, s svojimi regulacijami strokovnim delavcem dajejo možnost za izvedbo ali usmeritev v pripravo. Odgovornost in osebna obremenjenost svetovalcev je pri tem procesu zelo velika, vendar pa potreba posvojiteljev po pripravi na posvojitev zaradi tega ne sme ostati prezrta.

Z najino raziskovalno nalogo sva želeli dobiti vpogled v stanje priprav na posvojitev v Sloveniji in odnos strokovnih delavcev do priprav na posvojitev. Zanimalo naju je, kaj strokovni delavci na področju posvojitev razumejo pod terminom priprava na posvojitev ali se priprava na posvojitev sploh izvaja, kako in v kakšni obliki je kandidatom za posvojitelje ponujena. Prav tako naju je zanimalo, ali se strokovnjaki na tem področju počutijo dovolj usposobljene in ali zakonodaja po njihovem mnenju področje priprave na posvojitev ureja dovolj dobro, za samo delovanje.

Z raziskavo sva želeli ugotoviti kako poteka priprava na posvojitev v Evropski uniji in ali je priprava na posvojitev v Sloveniji primerljiva s pripravo na posvojitev v Evropski uniji.

2.2 Raziskovalna vprašanja

Namen najine raziskave je bil:

1. Ugotoviti kako izvajajo priprave na posvojitve v Sloveniji:
 - a. ugotoviti stališča strokovnih delavcev na področju posvojitve do priprave bodočih posvojiteljev na posvojitve,
 - b. ugotoviti koliko Centrov za socialno delo priprave izvaja,
 - c. v kakšni obliki Centri za socialno delo priprave na posvojitve izvajajo,
 - d. mnenje strokovnih delavcev o ureditvi priprave na posvojitve v Sloveniji in časovni okvir priprav.
2. Ugotoviti kako izvajajo priprave na posvojitve v Evropski uniji:
 - a. ali v državi izvajajo pripravo na posvojitve,
 - b. ali je priprava na posvojitve obvezna za bodoče posvojitelje,
 - c. kdo in v kakšni obliki izvaja pripravo na posvojitve,
 - d. kateri so ključni elementi priprave in časovni okvir.
3. Ugotoviti ali je praksa izvajanja priprav na posvojitve primerljiva praksi držav v Evropski uniji.

2.3 Hipoteze

V raziskavi sva postavili šest delovnih hipotez, s katerimi sva želeli preveriti izvedbo priprave na posvojitve v Sloveniji.

H₁: priprava na posvojitve je pomembna za strokovne delavce.

H₂: Termin priprave na posvojitve je enoten.

H₃: Centri za socialno delo izvajajo pripravo na posvojitve.

H₄: Najprimernejša priprava na posvojitev je kratkoročna.

H₅: Najpogostejša priprava na posvojitev je individualna.

H₆: Priprava na posvojitev mora biti urejena s strani zakonodaje.

Kasneje sva dodali še eno delavno hipotezo:

H₇: Praksa priprave na posvojitev v Sloveniji je primerljiva s prakso priprave na posvojitev v Evropski uniji.

3 METODOLOGIJA

Najprej sva raziskali področje priprav na posvojitve v Sloveniji. To je samostojna raziskava, ki sva jo kasneje želeli primerjati s prakso priprave na posvojitve v Evropski uniji in jo bova zato predstavili ločeno.

Nato sva raziskavo želeli razširiti, da bi dobili boljši vpogled na področje priprav na posvojitve v Evropski uniji. Zaradi preglednosti bova najprej oba dela obravnavali ločeno in ju medsebojno primerjali v tretjem delu.

3.1 Vrsta raziskave:

Raziskava je empirična. Zbrano gradivo sva obdelale deskriptivno kvalitativno (zbiranje besednih opisov, ki se nanašajo na raziskovani pojav) in delno tudi kvantitativno (zbiranje kvantitativnih podatkov, ki se nanašajo na raziskovani pojav).

3.1.1 Spremenljivke:

- Priprava na posvojitve
- Oblika priprave na posvojitve na Centru za socialno delo
- Čas priprave na posvojitve
- Pogled priprave na posvojitve

3.1.2 Teme, ki naju zanimajo:

- Mnenja strokovnih delavcev o ureditvi priprave na posvojitve v Sloveniji
- Izvedba priprave na posvojitve v Sloveniji
- Izvedba priprave na posvojitve v državah Evropske unije

3.2 Merski inštrumenti in vir podatkov:

V raziskavi na področju posvojitve v Sloveniji sva zbirale podatke s pomočjo vprašalnika, ki je vseboval 12 vprašanj. Prvi del vprašalnika se nanaša na splošno stališče strokovnih delavcev do priprave na posvojitve, oblike in izvedbo priprave na posvojitve, drugi del pa se nanaša na strokovno usposobljenost in mnenje strokovnih delavcev na ureditev. Vprašalnik je odprtega tipa (9 vprašanj), delno pa tudi zaprtega (3 vprašanja).

Prošnja za posredovanje podatkov o pripravah na posvojitve v državah Evropske unije pa je vsebovala 6 vprašanj odprtega tipa.

3.2.1 Vzorec:

Vzorčile sva na podlagi abecednega vrstnega reda in sicer tako, da sva si razdelile naključno devetnajst Centrov za socialno delo, glede na njihove začetne črke.

Vprašalnik o pripravo na posvojitve je bil posredovan šestindvajsetim državam članic Evropske unije.

3.3 Populacija in vzorčenja:

Populacijo predstavlja 62 Centrov za socialno delo v Sloveniji, ki delujejo na področju posvojitve. Anketirale sva 19 strokovnih delavk, ki delujejo na področju posvojitve na različnih Centrih za socialno delo.

Vprašalnik je bil posredovan vsem šestindvajsetim državam Evropske unije. Odzvalo se je osem kontaktnih oseb s področja posvojitve. Osip sva pričakovali zaradi pridobivanja podatkov po elektronski pošti.

3.4 Zbiranje podatkov:

Podatke sva zbirale na podlagi telefonskega intervjuja. Intervjuvancem sva obrazložile namen raziskave in zagotovile anonimnost.

Podatke o pripravi na posvojitev v Evropski uniji sva zbirale po elektronski pošti.

3.5 Obdelava podatkov:

Pridobljene intervjuje sva uredile s pomočjo kodiranja. Intervjuje sva kronološko in sistemsko uredile. Izbrane podatke sva uredile računalniško. Uporabljen je bil program Microsoft Word in Microsoft Excel.

Zaradi okrnjenih odgovorov sva se odločili, da podatke pustiva v opisni obliki in jih kasneje primerjava med seboj.

3.5.1 Mnenja o pripravi na posvojitev:

Da – 19 strokovnih delavcev

Ne – 0

3.5.2 Pogled strokovnih delavcev na priprave na posvojitev

Glede na zbrana mnenja sva izjave kodirale, tako da sva izpisale izjave, ki se nanašajo na pripravo na posvojitev in vsaki izjavi pripisale delno kodo.

Št.	postavka	pojem
1	Priprava je pomembna za odgovorno starševstvo. Bodoči posvojitelji imajo o posvojitvi idealizirano sliko. Predstavljam si psihološko pripravo bodočih posvojiteljev	psihološka priprava

2	Individualne pogovore, delo v skupini med sebi enakimi, izmenjava mnenj	delo v skupini
3	Priprava ni samo vloga za posvojitve ampak je delo na motivih za posvojitve in pogovor o problemu neplodnosti	psihološka priprava
4	Ves postopek zajet v zakonodaji, priprava kandidatov in staršev, ki otroka oddajo v posvojitve. Je tudi ugotavljanje razmer bodočih posvojiteljev	formalni postopek
5	Delo s kandidati, da raziščejo kaj želijo doseči s posvojitvijo. Je tudi soočanje s svojo neplodnostjo	psihološka priprava
6	Je sklop svetovanj različnih strokovnjakov. Je celostna priprava dela z družino – parom	svetovanje
7	Potrebno je ozvestiti segment, da ni vse dednost. Osvetlitev dobrih in negativnih plati starševstva	psihološka in pedagoška priprava
8	Strokovno delo katerega so deležni bodoči posvojitelji. Priprava na sprejem tujega otroka v družino in širšo mrežo	
9	Edukacija bodočih posvojiteljev s strokovnimi vsebinami	pedagoška priprava
10	Delo z bodočimi posvojitelji, dokumentacija ter kaj pomeni posvojitve	formalni postopek
11	Na CSD se ne ukvarjamo s tem, kaj za njih pomeni dejstvo, da nimajo svojega otroka. Seznanjamo pa jih s tem, kaj je priprava na posvojitve in ugotavljamo, če je to tisto, kar so si želeli	psihološka priprava
12	Je soočanje z lastno neplodnostjo. Pari morajo predelati svojo neplodnost in dejstvo, da otrok ni njihov biološki. Pari ne razmišljajo o posebnostih tega otroka. Je pa tudi zbiranje dokumentacije	psihološka priprava in formalni postopek
13	Psihološke obravnave bodočih posvojiteljev, razgovori z bodočimi posvojitelji, ugotovitev kako primerni so za posvojitelje ter odgovori na njihova vprašanja. Pomembno je tudi to, da poznajo odgovore zakaj dajejo ljudje otroke v posvojitve	psihološka priprava in formalni postopek
14	Pripravo vidim kot izobraževanje o starševstvu in družini	pedagoška priprava
15	Je ugotavljanje dejstev, zbiranje dokumentacije, tudi v smislu izobraževanja	formalna priprava
16	Je vzgojno izobraževalni moment. Razlaga posameznih faz otrokovega razvoja. Da se otrok, posvojiteljski in biološki starši pripravijo na posvojitve	pedagoška priprava
17	Razgovori s pari, ki želijo posvojiti otroka. Opredeliti je potrebno njihova pričakovanja	psihološka priprava
18	Pravna podlaga, možnost posvojitve pri nas in po svetu. Psihološka priprava in določitev literature	psihološka priprava in formalni postopek
19	Vključitev zakoncev v skupinsko delo, ter pridobivanje informacij o starševstvu od ljudi, ki so že posvojili	napotitev in pridobivanje informacij

Tabela 3.1 Pogled strokovnih delavcev na priprave na posvojitve

Po zbiranju mnenj strokovnih delavcev o tem kako si predstavljajo priprave na posvojitev in njene pomembne vsebine sva izjave kodirale, na formalni postopek, pravni okvir, pripravo na sprejem otroka, starševstvo, vzgojo in neplodnost.

KODA	IZPIS IZJAV, KI SE NANAŠAJO NA PRIPRAVO NA POSVOJITEV
Formalni postopek posvojitve	Ves postopek zajet v zakonodaji
	Dokumentacija ter kaj pomeni posvojitev
	Zbiranje dokumentacije in potrebni razgovori s psihologom
	Je ugotavljanje dejstev, zbiranje dokumentacije, tudi v smislu izobraževanja
	Seznanjanje z vsebinami posvojitve
	Seznanitev s postopki, posledicami posvojitve
	Dokumentacija, kaj je posvojitev
	Informiranje in formalni podatki
	Obravnava na Centru za socialno delo
	Je postopek dela
	Ugotavljanje dejstev
	Osnovne informacije
	Seznanjanje s tem, kaj je posvojitev
Pravni okvir posvojitve	Postopek zajet v zakonodaji
	Pravni vidiki
	Vse v zvezi s pravicami in dolžnostmi staršev
	Seznanjanje s samim zakonom
	Pravna plat posvojitve
	Zakonska podlaga in pogoji za posvojitev
	Priprava na posvojitev je ves postopek, ki je zajet v zakonodaji
Priprava na sprejem otroka	Starši naj bi bili pripravljeni na sprejem otroka
	Da sta zakonca pripravljena sprejeti otroka
	Priprava na sprejem tujega otroka v družino in širšo mrežo
	Kandidati morajo spoznati svoje želje po posvojitvi, da so pripravljeni sprejeti otroka
	Da je družina pripravljena na otroka
Starševstvo	Priprava je pomembna za odgovorno starševstvo. Pari običajno ne pričakujejo težav in nanje niso pripravljeni

	Kaj pomeni biti starš? Kako biti dober z otrokom?
	Priprava iz izobraževalnega vidika, kaj pomeni starševstvo in družina
	Ugotovitve pričakovanj staršev in priprave na starševstvo
	Šola za življenje z otrokom, informacije o starševstvu
Vzgoja	Moralni in vzgojni vidiki
	Informacije v zvezi z vzgojo
	Edukacija ljudi o otrokovih potrebah in edukacija ljudi s strokovnimi vsebinami
	Psihologija osebnosti in primarne potrebe otroka
	Kako ravnati v primeru težav
	Svetujemo o posebnostih otroka, kako ravnati ko otrok išče svoje biološke starše
	Kaj pomeni imeti otroka
	Vzgoja in psihologija otroka se mi zdita pomembna faktorja
	Šola za življenje z otrokom
neplodnost	Priprava pomeni tudi soočanje s svojo neplodnostjo
	Pari mislijo, da jih bo otrok rešil svojih težav
	Ker zakonci ne morejo imeti svojih otrok imajo večjo željo po otroku
	Pri nosečnosti se drugače pripravljáš
	Soočanje s svojo neplodnostjo
	Da ne gre za biološko povezanost med odnosi
	Ozvestiti, da ni vse dednost
	V pripravi je potrebno predelati neplodnost in to, da otrok ni biološki
	Biološke razlike

Tabela 3.2 Kodiranje izjav pogleda strokovnih delavcev na priprave na posvojitev

3.5.3 Izvedba priprave na posvojitev na njihovem Centru za socialno delo

	Da	Ne	Napotitev	Kam
1	X		X	Deteljica
2		X		

3	X		X	Gorenjska regijska priprava
4	X			
5		X	X	CSD Maribor, Deteljica
6		X	X	Deteljica
7		X	X	Deteljica
8	X		X	Deteljica
9	X			
10		X		
11		X	X	CSD Domžale, Deteljica
12		X		
13	X		X	Društvo SOS
14		X	X	Deteljica
15		X	X	Na druge centre, Deteljica
16		X	X	Gorenjska regijska priprava
17	X			
18		X		
19		X	X	CSD Nova Gorica, Deteljica

Tabela 3.3 Izvedba priprave na posvojitvev.

Priprave na posvojitvev izvaja 7 Centrov za socialno delo, 12 Centrov pa jih ne izvaja.

Graf 3.1 Izvedba priprav na posvojitvev na Centrih za socialno delo.

3.5.4 Mnenje strokovnih delavcev, koliko časa naj bi priprave na posvojitvev potekale

Kratkoročno:

- Manj kot eno leto

Dolgoročno

- Več kot eno leto

Št.	postavka	pojem
1	Do 6. mesecev, odvisno od metod in načinov dela	kratkoročno
2	Eno leto v skupini, saj čakalna doba ne prinese pravega efekta	eno leto
3	Priprave za vse člane naj bi potekale tri leta	dolgoročno
4	Odvisno od kandidatov, do pol leta	kratkoročno
5	Priprave naj bi trajale eno leto	eno leto
6	Priprave naj bi potekale vsaj dve leti	dolgoročno
7	Priprave naj bi potekale do prihoda otroka, vsaj eno leto	eno leto
8	Priprave na posvojitev naj bi trajale do enega leta	kratkoročno
9	Čas ene nosečnosti	kratkoročno
10	Priprave naj bi trajale eno leto	eno leto
11	Individualna priprava pol leta, skupinska 1 leto	dolgoročno
12	Priprave naj bi trajale eno leto	eno leto
13	Dolgoročno, dvakrat ali trikrat po eno uro	kratkoročno
14	Dolgoročne priprave, 6 srečanj	kratkoročno
15	Odvisno od oblike, manj kot eno leto	kratkoročno
16	En mesec, več kot to se mi ne zdi potrebno	kratkoročno
17	Odvisno od para, skupinsko eno leto	eno leto
18	Usposabljanje ves čas, dokler ne dobijo otroka	dolgoročno
19	To je odvisno od para, vendar najmanj dve leti	dolgoročno

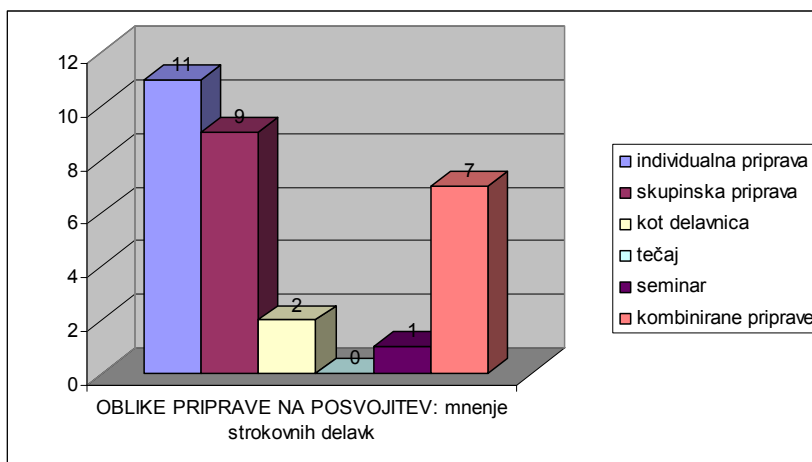
Tabela 3.4 Mnenje strokovnih delavcev o dolžini priprav na posvojitev.

3.5.5 Mnenje strokovnih delavcev o obliki priprave na posvojitev

	Individualna	Skupinska	Delavnica	Tečaj	Seminar	Kombinirane priprave
1						X
2	X	X				
3		X	X		X	
4	X					
5						X
6	X	X				
7	X	X				X
8	X					
9	X	X				
10						X
11	X					
12						X
13	X					

14		X				
15	X	X				
16	X					
17		X	X			
18	X	X				X
19						X

Tabela 3.5 Mnenje strokovnih delavk o obliki priprave na posvojitve.

Graf 3.2 Prikaz mnenja strokovnih delavcev o obliki priprave na posvojitve.

3.5.6 Mnenje socialnih delavcev o bistvenih informacijah, ki jih morajo bodoči posvojitelji dobiti

Zbrali sva mnenja strokovnih delavcev, ki se nanašajo na to, kakšne informacije posredujejo bodočim posvojiteljem. Iz informacij sva uredile tabelo z delnim kodiranjem.

Št.	postavka	pojem
1	Postopek posvojitve, bodoči posvojitelji naj bi se pripravili na sprejem otroka in odgovorno starševstvo	Priprava na sprejem otroka
2	Informacije v zvezi s postopkom, s pravicami in dolžnostmi, pa tudi informacije v zvezi z vzgojo	Postopek posvojitve in informacije povezane z vzgojo
3	Seznanjanje kandidatov s samim zakonom, pravna plat posvojitve	Formalni okvir posvojitve
4	Prvi del informacij naj bi bile formalnega značaja, drugi del pa o otroku	Formalni okvir posvojitve in informacije o otroku
5	V okviru priprav so ključne informacije, da pari vedo, kam se lahko obrnejo, več informacij pa dobijo tam	Informacije, kam se lahko obrnejo
6	Osnovne informacije so zakonska podlaga, pogoji za posvojitve, nadaljnje informacije o organizirani obliki priprave	postopek posvojitve in napotitev

7	Prva socialna pomoč, da vedo kam se lahko obrnejo v stiski	Prva socialna pomoč in napotitev
8	Pare seznanimo z zakonodajo, postopkom in posledicami posvojitve. Vsebuje tudi psihološko obravnavo parov	Formalni postopek posvojitve in psihološka obravnava parov
9	Potrebno je razmejiti pojem rejništva in posvojitve, značilnosti posvojitve in psihološki motivi ter razvoj osebnostne strukture otroka	Značilnosti posvojitve in informacije o razvoju otroka
10	Zakonodaja in informacije s področja medčloveških odnosov	Zakonodaja in medčloveški odnosi
11	Povemo, da je CSD urad, vendar ni nujno, da pride do odločbe za posvojitev	Možnosti za posvojitev v Sloveniji
12	Zakonsko formalni pogoji, koliko je otrok, koliko je prosilcev, kaj pomeni posvojitev za par, kaj za otroka, kako ravnati v posebnih primerih v posvojitvi	Zakonodaja, informacija o otroku in informacije o specifikah posvojitve
13	Informacije o otroku (korenine, okolje in zdravstveno stanje), priporočena literatura in realna pričakovanja glede otroka	Informacije o otroku, vzgoji in literatura
14	Formalni podatki, napotitev v Deteljico	Postopek posvojitve in napotitev
15	Preusmeritev k drugim centrom, društvom, informacije v zvezi s postopkom in kje se lahko priprav udeležijo	Postopek posvojitve in napotitev
16	Zakonska podlaga, vzgoja in psihologija otroka in kam se obrniti v stiski	Zakonodaja, vzgoja otroka in napotitev
17	Postopek posvojitve, potrebna dokumentacija, kaj posvojitev pomeni	Zakonodaja in postopek posvojitve
18	Podatki o možnosti posvojitve v Sloveniji in o tem, kaj posvojitev za par pravzaprav pomeni	Možnosti za posvojitev v Sloveniji, kaj pomeni posvojitev
19	Prva socialna pomoč, informacije o možnosti posvojitve v Sloveniji in potrebna dokumentacija	Prva socialna pomoč, možnosti za posvojitev v Sloveniji in zakonodaja

Tabela 3.6 Mnenje socialnih delavcev o informacijah, ki jih morajo bodoči posvojitelji dobiti.

Izpis izjav, ki se nanašajo na informacije sva kodirale.

KODE	IZPIS IZJAV, KI SE NANAŠAJO NA INFORMACIJE
Splošne informacije o posvojitve	Postopek posvojitve
	Informacije v zvezi s postopkom
	Prvi del informacij naj bi bile formalnega značaja
	Osnovne informacije so zakonska podlaga
	Pare seznanimo s postopkom in posledicami posvojitve
	Kandidate seznanimo o poteku obravnave in katero informacijo

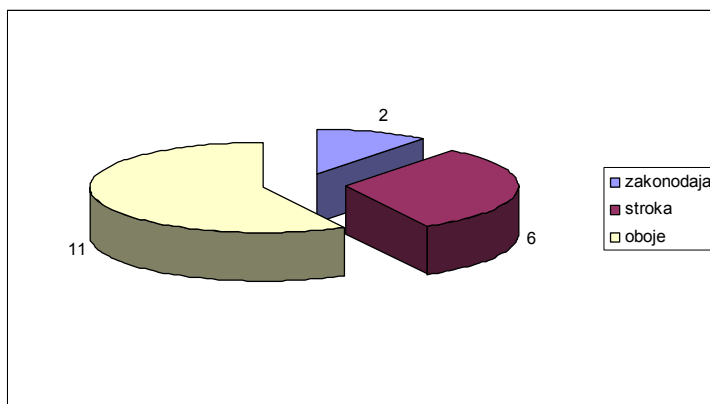
	morajo izbrati
	Formalni napotki
	Razmejitev pojma rejništev in posvojitvev in značilnosti posvojitve
	Povemo, da ni nujno, da kdaj pride do odločbe o posvojitvi
Napotitev naprej	Ključne informacije so, da pari vedo, kam se lahko obrnejo, več informacij pa dobijo tam
	Prva socialna pomoč, da vedo, kam se lahko obrnejo v stiski
	Nadaljnje informacije o organizirani obliki priprave
	Preusmeritev k drugim Centrom, društvom in kje se lahko priprav udeležijo
	Napotitev v Deteljico

Tabela 3.7 Kodiranje mnenj socialnih delavcev o informacijah.

3.5.7 Mnenje strokovnih delavcev o ureditvi priprave na posvojitve v Sloveniji

	Zakonodaja	Stroka	Oboje
1		X	
2	X		
3			X
4			X
5			X
6			X
7		X	
8		X	
9			X
10			X
11			X
12			X
13		X	
14			X
15			X
16		X	
17	X		
18			X
19		X	

Tabela 3.8 Mnenje strokovnih delavcev o ureditvi priprave na posvojitve v Sloveniji.

Graf 3.3 Prikaz mnenja strokovnih delavcev o ureditvi priprave na posvojitev v Sloveniji.

4 REZULTATI

4.1 Rezultati in potrditev / zavrnitev hipotez:

4.1.1 Mnenje o pripravi na posvojitve

H₁: Priprava na posvojitve je pomembna za strokovne delavce.

Hipoteza se potrdi, saj so vsi strokovni delavci strinjajo o njeni pomembnosti.

Vseh 19 anketiranih strokovnih delavcev meni, da je priprava na posvojitve pomembna in potrebna.

4.1.2 Termin priprava na posvojitve

H₂: Termin priprave na posvojitve je enoten.

Hipotezo morava ovreči, saj si pripravo na posvojitve strokovni delavci razlagajo različno.

Pripravo na posvojitve si strokovni delavci razlagajo različno. Največkrat se v mnenjih pojavljajo formalni in pravni vidik posvojitve, kar pomeni:

- kaj je posvojitve
- kako poteka
- zbiranje dokumentacije
- zakonska podlaga posvojitve in pravni okvir posvojitve
- razmerja med posvojitelji in posvojenci po posvojitvi

V izjavah se kot pomemben faktor pojavlja tudi priprava staršev na sprejem in vzgojo otroka ter starševstvo. Kot zadnji pomemben segment pa strokovni delavci v pripravi poudarjajo tudi sprejetje svoje neplodnosti, nezmožnosti imeti biološke otroke.

4.1.3 Izvedba priprave na posvojitve na Centrih za socialno delo

H₃: Centri za socialno delo večini izvajajo pripravo na posvojitve.

Hipoteza se ovrže, saj Centri za socialno delo izvajajo pripravo na posvojitve v manjšini.

Z najino raziskavo sva želeli ugotoviti, ali Centri za socialno delo izvajajo priprave na posvojitve v večini ali manjšini, vendar zaradi manjšega vzorca ne gre posploševati na celotno populacijo 62 Centrov za socialno delo. Glede na anketirane centre za socialno delo, pa je rezultat sledeči:

Vseh anketiranih strokovnih delavcev je bilo 19. Sedem Centrov za socialno delo priprave na posvojitve izvaja v okviru delovnih nalog postopka posvojitve. Dvanajst Centrov za socialno delo priprave na posvojitve ne izvaja. Od sedmih Centrov za socialno delo, ki pripravo izvajajo, bodoče posvojitelje usmerijo in informirajo o ostalih možnostih priprave, štirje Centri za socialno delo. Od dvanajstih Centrov za socialno delo, ki pa priprav ne izvajajo jih naprej usmeri osem Centrov za socialno delo. Največkrat strokovne delavke bodoče posvojitelje napotijo v Društvo za pripravo na nadomestno starševstvo Deteljica v Ljubljani. Med institucijami, ki omogočajo organizirano obliko priprave pa se med izjavami pojavljajo tudi Gorenjska regijska priprava, Društvo SOS otroci, manjši Centri za socialno delo pa bodoče posvojitelje usmerjajo tudi na večje Centre za socialno delo, ki pripravo izvajajo.

4.1.4 Mnenja strokovnih delavcev o časovnem okviru priprave na posvojitve

H₄: Najprimernejša priprava na posvojitve je kratkoročna.

Hipoteza se potrdi, saj samo pet strokovnih delavcev meni, da mora biti priprava na posvojitve daljša od enega leta, po najini opredelitvi dolgoročno.

Osem anketiranih strokovnih delavcev meni, da naj bi priprave na posvojitve trajale manj kot eno leto, po naši opredelitvi kratkoročno. Šest strokovnih delavcev meni, da naj bi priprave trajale eno leto, pet strokovnih delavcev pa je mnenja, da bi priprave morale trajati več kot eno leto, dolgoročno.

4.1.5 Mnenja strokovnih delavcev o najprimernejši obliki priprave na posvojitev

H₅: Najpogostejša priprava na posvojitev je individualna.

Hipoteza se obdrži, saj več strokovnih delavcev, kot najprimernejšo obliko za izvajanje priprave na posvojitev vidi individualno

Pet Centrov za socialno delo meni, da je najprimernejša oblika priprave na posvojitev individualna. Šest Centrov za socialno delo meni, da naj bi individualna priprava na posvojitev potekala vzporedno s skupinsko. En Center za socialno delo meni, da naj bi priprava potekala v skupini. Da naj bi priprava na posvojitev potekala skupinsko in v obliki delavnice meni en Center za socialno delo. En Center za socialno delo pa je skupinskemu delu in delavnicam vključil tudi obliko seminarja. Sedem Centrov za socialno delo je samo za kombinirane priprave. Za priprave v obliki tečaja, se ni nihče odločil.

4.1.6 Mnenje strokovnih delavcev o ureditvi priprave na posvojitev v Sloveniji

H₆: Priprava na posvojitev mora biti urejena s strani zakonodaje.

Hipoteza se potrdi, sej enajst strokovnih delavcev meni, da mora biti priprava na posvojitev urejena s strani zakonodaje.

Da bi morala biti priprava na posvojitev urejena s strani zakonodaje menita dve strokovni delavki na področju posvojitve. Svoje odgovore sta utemeljili z argumenti, da bi moral biti zakonsko urejen čas priprave na posvojitev, strokovni delavci, ki bi izvajali priprave in zagotovitev sredstev. Če to področje ni urejeno bi priprave izvajali samo nekateri Centri za socialno delo. Lahko bi bilo zakonsko predpisano, da bi za vse veljale enake obveznosti in enake možnosti.

Da bi morala biti priprava na posvojitev urejena s strani stroke meni šest strokovnih delavcev. Stvar stroke so izvajanje in vodenje priprav na posvojitev. Priprave na posvojitve bi morali izvajati Centri za socialno delo, ne pa nevladne organizacije. Strokovne delavke so poudarile tudi, da bi bilo potrebno pripravo na posvojitev centralizirati, da ne bi bilo toliko različnih pristopov.

Da je to stvar zakonskih predpisov in izvajanja stroke pa meni enajst strokovnih delavcev. Le ti menijo, da bi moral biti opredeljen minimalni čas priprave z zakonodajo. Če priprave niso uzakonjene jih težko izvajaš, stvar stroke pa je, da priprave izvaja in opredeli vsebino programa. Stroka mora začutiti potrebo po pripravah na posvojitve, vendar je ne mora zahtevati, ker ni pravne podlage. Priprave je potrebno uzakoniti, ker jo v primeru, če ni predpisana vsak interpretira po svoje.

5 RAZPRAVA

Da je priprava na posvojitvev otroka pomemben faktor se strinjajo vsi anketirano strokovni delavci, ki delajo na področju posvojitvev. Vendar pri pripisovanju pomembnosti priprave na posvojitvev naletimo na težavo, saj je opredelitev le te s strani strokovnih delavcev zelo raznolika. Sklepamo lahko, da vsak strokovni delavec na področju posvojitvev poudarja pomembnost prav tistemu, kar sami opredeljujejo pod terminom priprava na posvojitvev. Tudi glede na to, da vsi Centri za socialno delo priprav na posvojitvev ne izvajajo, pomembnost priprav na posvojitvev postavlja pod vprašaj.

Strokovni delavci še vedno veliko pomembnosti pripisujejo individualni pripravi na posvojitvev, čemer pa se pridružuje tudi skupinska obravnava kot zelo zaželena. Strokovni delavci se zavedajo, da v skupini bodoči posvojitelji dobijo dragocene informacije katere jim sami ne morejo posredovati. To so predvsem izkušnje družin, ki so že posvojile otroke in izkušnje parov, ki prav tako ne morejo imeti svojih otrok. Strokovni delavci ugotavljajo, da priprave na posvojitvev nebi mogel izvajati en sam strokovnjak, prav zaradi različnih pomembnih plati, ki zadevajo kakovostno pripravo na posvojitvev. Večina strokovnjakov je predlagala interdisciplinaren pristop.

Naslednja točka katero strokovnjaki v večini opredeljujejo kot slabo urejeno je ureditev tega področja s strani stroke in zakonodaje. Strokovni delavci, ki menijo, da bi morala biti priprava boljše urejena s strani zakonodaje menijo tudi, da individualna izvajanja priprav na posvojitvev po lastni presoji strokovnega delavca izhajajo prav iz tega, da vsebina priprave na posvojitvev ni zadosti opredeljena s strani zakonodaje in jo vsak izvaja, tako kot jo interpretira sam. Če bi bila priprava uzakonjena bi jo morali izvajati vsi Centri za socialno delo, oziroma bi bila priprava v organizirani obliki.

Mnenje strokovnjakov je tudi, da če Center za socialno delo priprav ne izvaja to vodi v težave po posvojitvi otroka, zato bi morala biti priprava stvar stroke. Prav tako bi morala stroka v okviru Centrov za socialno delo priprave izvajati in sama opredeljevati vsebino.

Področje posvojitve je v Sloveniji nekoliko organizacijsko in strokovno nesistematično in nepregledno. Pomemben vpliv na kvaliteto posvojitve ima tudi priprava bodočih posvojiteljev na posvojitve, ki zajema otrokovo zgodovino in stvarnost ter kasnejše sodelovanje s Centrom za socialno delo, ki se marsikje še ne izvaja oziroma se izvaja neenotno in nesistematično. Anketirani strokovni delavci menijo, da bi morali posvojiteljsko družino spremljati tudi po posvojitvi in namestitvi otroka v družino. Slednje zagovarjajo z mnenjem, da je posvojitve ukrep s strani države, posvojiteljska družina se zaradi specifik, ki jih posvojitve prinaša, razlikuje od vseh ostalih družin in zato zahteva tudi drugačno obravnavo. Spremljanje tu ni mišljeno v obliki nadzora, pač pa v tem smislu, da se posvojitelji s svojimi vprašanji in težavami lahko obrnejo na Center za socialno delo.

Doktrina dela z bodočimi posvojitelji po Centrih za socialno delo je v Sloveniji zelo različna in da v nekaterih Centrih za socialno delo delajo s kandidati samo individualno, ponekod pa pare obravnavajo timsko in imajo tudi skupinske priprave na posvojitve. Tako je kriterij pripravljenosti para za posvojitve otroka pogosto prepuščen subjektivni oceni posameznega strokovnega delavca, ki vodi postopek.

Strokovni delavci dajejo veliko poudarka tudi svetovanju o tem, kako biti starš, katere so starševske naloge in kako naj vzgajajo posvojenega otroka, nekateri izmed njih pa pare izobražujejo o različnih pristopih in priporočajo literaturo, ki se nanaša na otrokove potrebe.

6 PRIPRAVA NA POSVOJITEV V DRŽAVAH EVROPSKE UNIJE

V drugem delu raziskave, sva želeli dobljene ugotovitve o pripravi na posvojitev v Sloveniji primerjati s prakso priprave na posvojitev v Evropski uniji. Zato sva se s prošnjo po posredovanju podatkov o tej temi obrnili na pristojna ministrstva, ki pokrivajo področja posvojitve v državah članicah Evropske Unije.

Prošnjo za posredovanje podatkov sva prevedli in jih posredovali po elektronski pošti na naslove, ki sva jih pridobili na straneh Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. Prošnjo za posredovanje odgovorov na vprašanja povezana s pripravo na posvojitev sva poslali na pristojna ministrstva za posvojitev v države članice EU. Od vseh držav članic EU, se je na prošnjo odzvalo osem držav. Osip sva pričakovali, zaradi elektronske oblike vprašalnika.

Odgovor so nama posredovali: Estonija, Latvija, Švedska, Francija, Italija, Avstrija, Velika Britanija in Finska..

Pri prebiranju posredovane dokumentacije sva ugotovili, da bi bilo zaradi različnih in pomanjkljivih podatkov strukturiranje podatkov težje in ne bi pripomoglo k boljši preglednosti, zato sva se odločili, da odgovore, ki sva jih dobili pustiva v opisni obliki

6.1 Priprava na posvojitev v Estoniji¹

Estonija je država izvora, od koder gredo otroci v posvojitev. Estonija sodeluje s tremi državami, to so Finska, Švedska in Združene države Amerike. Zakoni, ki urejajo mednarodno posvojitev v Estoniji so Konvencija ZN o otrokovih pravicah in Haaška konvencija, ki ureja sodelovanje držav za zaščito otroka pri mednarodnih posvojitvah. Prav tako so mednarodne posvojitve urejene z Zakonom za zaščito otrok republike Estonije in Posvojiteljskim pravilnikom. Ta pravilnik je pri urejanju posvojitve priporočljiv, ne pa tudi obvezen. Postopek mednarodne posvojitve v Estoniji

¹ kontaktna oseba Kersti Puhm po elektronski pošti

ni urejen drugače, v primerjavi s postopkom pri nacionalni posvojitvi, obstaja pa nekaj razlik med oblikama, te so:

1. za mednarodno posvojitvev mora kot centralni organ dati dovoljenje Ministrstvo za socialne zadeve,
2. otroci, ki nimajo družine v Estoniji, gredo lahko v posvojitvev v drugo državo.
3. Estonija pričakuje nadaljnja poročila v obdobju dveh let o otrokovem življenju in o tem kako se je otrok vključil v posvojiteljsko družino

V Estoniji za otroka, ki gre v posvojitvev najprej poskusijo poiskati drugo družino v Estoniji. Če nove družine ni mogoče najti v roku dveh mesecev, informacije o otroku posredujejo na Ministrstvo za socialne zadeve, ki uredi mednarodno posvojitvev v skladu z zakonodajo socialnega varstva in blaginje.

Mednarodne posvojitve v Estoniji potekajo na podlagi Haške konvencije o varstvu otrok (1993), njihova odgovornost izhaja iz 16 in 17 čl. konvencije. Ko ministrstvo kot centralni organ sprejme vlogo za posvojitvev, poišče primerne otroka. Po 16. čl se ugotovi, ali je otrok po zakonu primeren za posvojitvev. Potrebno je pridobiti dokumente in o otrokovem zdravstvenem stanju in privolitvev Ministrstva za socialne zadeve. V skladu s Haško konvencijo o varstvu otrok bodo vso potrebno dokumentacijo posredovali v državo sprejema otroka. Pred odločitvijo o posvojitvi, se morajo posvojitelji in otrok osebno srečati. Odločitev o posvojitvi sprejme okrožno sodišče, od koder prihaja otrok. Predlagatelja, v tem primeru sta to bodoča posvojitelja, morata biti med obravnavo na sodišču prisotna. V nekaterih primerih lahko sodišče začne obravnavo v odsotnosti bodočih posvojiteljev, vendar mora biti v tem primeru prisoten njun zakoniti zastopnik. Na sodišču se pregleda vso potrebno dokumentacijo, vlogo za posvojitvev, dokazilo, da je par poročen, poročilo o družini, dovoljenje za posvojitvev, dokazila o zdravstvenem stanju kandidatov za posvojitvev, dokazila o dohodkih, dokazila o nekaznovanosti. Iz poročila o družini je razvidno ali sta kandidata primerna posvojitelja, saj poročilo vsebuje kandidatovo socialno-ekonomsko stanje, njegovo družinsko ozadje, zdravstveno stanje, njegovo sposobnost biti starš, motive za posvojitvev in njegovo pripravljenost za mednarodno posvojitvev, mnenje in oceno njegovega socialnega delavca. Sodišče bo o posvojitvi odločilo na podlagi kandidatove primernosti,

otrokove dobrobiti in odnosa med posvojiteljema in otrokom. Za zagotovitev primernosti kandidatov se pred posvojitvijo redno spremlja kandidatovo zdravstveno stanje, dohodke in stanovanjske razmere. Prav tako je priporočljivo pridobiti mnenje psihologa. Pogoji in zahteve so enake pri mednarodni in domači posvojitvi. O primernosti kandidata za posvojitev pri nacionalni posvojitvi odloča okrožno sodišče, medtem ko o primernosti kandidata pri mednarodnih posvojitvah, odloča Ministrstvo za socialne zadeve, razlika je samo v organu, ki dosega odločitve.

Ko posvojen otrok odraste ima dostop do podatkov o njegovih roditeljih in izvoru. Posvojitelja lahko pridobita vse informacije o otroku, ki so predložene na sodišču, o otrokovih roditeljih in otrokovem izvoru. Anonimnih posvoitev v Estoniji ne prakticirajo. Estonija nima meril ali posebnih pravil za posvojitelje, ki bi želeli posvojiti v Estoniji, sami pa živijo v državi, članici Evropske unije. Estonija nima predpisov in nadzora nad stroški nastalimi s postopkom posvojitve. Ni znanih primerov o kršitvi zakona in trgovini z otroci pri postopkih posvojitve v Estoniji.

Preventivno delo z družino je v Estoniji pomanjkljivo, saj za izvajanje preventivnega dela ni dovolj sredstev. V Estoniji je postopek posvojitve interdisciplinarni postopek, pri katerem sodelujejo strokovnjaki, ki so povezani s posvojitvijo, psihologi, družinski terapevti, psihiatri in s presekom različnih znanj, pomagajo pri odločitvi sodišča o posvojitvi.

Estonija nima svetovanja namenjenega roditeljem posvojenega otroka, prav tako ne za otroka, ki gre v posvojitev. Nekaj vzgojno svetovalnega dela z otrokom poteka v institucijah, kamor je nameščen otrok, preden gre v posvojitev (rejništvo, sirotišnice), vendar ne v smislu priprave otroka na posvojitev ali kako komunicirati s posvojitelji.

Prav tako ni priprave na posvojitev in storitev, ki bi bile namenjene bodočim posvojiteljem. Glede na raziskavo (International adoption in EU, Estonian survey, 2008) bodoči posvojitelji največ informacij o posvojitvi pridobijo na internetu, pri lokalnih oblasteh, na Ministrstvu in v sirotišnicah. Priprava na posvojitev ni regulirana. Posvojitelja, ki bi o posvojitvi želela pridobiti več informacij, se lahko obrneta na Ministrstvo za socialne zadeve in na nevladno organizacijo

»Oma Pere«, ki poveže kandidate za posvojitev s posvojitelji, ki so otroka že posvojili, nima pa posebnega programa, ki bi kandidate za posvojitelje, na posvojitev pripravil.

V Estoniji ni posebnih meril in kriterijev, po katerih bi ugotavljali ali se pričakovanja posvojiteljev glede določenega otroka ujemajo s potrebami otroka. Če se pojavita primerna kandidata za otroka, se jima otroka predstavi v obliki videa ali slik in če se posvojitelja strinjata, se dogovorijo za osebno srečanje z otrokom. Srečanje se organizira v sirotišnici. Kandidata za posvojitev ne moreta sama v sirotišnico in med vsemi izbirati otroka, ki bi jima bil všeč, ali se dogovoriti za neposreden stik z institucijami z namenom posvojitve, pač pa to ureja lokalni strokovni delavec, ki je odgovoren za posvojitve.

Informacije o izvoru otroka, ki gre v posvojitev, se morajo hraniti 75 let. Intervencij in preventivnih programov, ki bi zmanjšale možnosti neuspešne posvojitve v Estoniji nimajo.

V Estoniji je ljudem, ki bi radi posvojili, v pomoč nevladna organizacija »Oma Pere«, saj ljudem posreduje potrebne informacije o posvojitvi. Njihovi glavni pomisleki glede posvojitve so:

- Posvojitev ne more biti skrivnost, saj bo s posvojiteljima njihovo željo po posvojitvi kasneje pa tudi z otrokom, v stik prišlo veliko ljudi,
- kako je urejen strokovni nadzor po posvojitvi. Priporočljivo je, da je na voljo javni uslužbenec, ki bo dve leti po posvojitvi izvajal nadzor in komuniciral z družino. Ni skupnega in jasnega stališča, kako naj bi to izvajal,
- posvojiteljska praksa kaže na to, da posvojitelji ne dobivajo negativnih odgovorov, vsi posvojitelji so dovolj dobri. Prevladuje mnenje, da je vsaka družina boljša od sirotišnice, v realnosti, pa je nemogoče, da bi bil vsak kandidat primeren za posvojitelja,
- raziskave družinskega ozadja ne potekajo dovolj hitro ali se zaradi čakalne dobe s parom nihče ne ukvarja 2-3 leti, medtem pa se v družini lahko marsikaj spremeni,
- javni uslužbenci pri posvojitvah nimajo skupnega jezika. Zahteve glede posvojitve so različne, glede prehodov, priprav in nadzora po posvojitvi,

Neplodnost se v povezavi s posvojitvijo pojavlja le v kontekstu, kot način, kako priti do družine, prav tako ni organizacij, na katero bi se lahko obrnili roditelji posvojenih otrok ali posvojenci.

V Estoniji nimajo statističnega podatka o kandidatih za posvojitev, ki bi jim omogočal pregled nad njimi, lahko pa zagotovo rečejo, da je število otrok za posvojitev večje, kot število kandidatov za posvojitev. Razlog zakaj pari čakajo na otroka, je v njihovih zahtevah in pričakovanjih glede otroka. Družine v Estoniji želijo posvojiti otroka, ki je edinec, zdrav, in star do treh let. Otroci, ki so primerni za posvojitev, pa navadno ne dosegajo teh pričakovanj, ali niso zdravi, ali so starejši, ali pa imajo starejše brate in sestre, ki pa jih bodoči posvojitelji ne želijo posvojiti. Če navedem samo za primer- v Estonskih sirotišnicah je ena tretjina otrok s posebnimi potrebami.

V Estoniji pada število domačih posvojitvev. Estonija v tem vidi slabost, saj bi morali biti programi usmerjeni tako, da bi estonski otroci lahko odrasli v svoji državi. V tej raziskavi poudarjajo, da je pomembno, da države posamezno skrbijo za preprečevanje trgovine z otroci in zlorabe povezane s posvojitvijo. Ravno tako je pomembno nenehno usposabljanje strokovnih delavcev, saj se le tako dvigne kakovost storitev.

6.2 Priprave na posvojitev v Latviji²

Pravna podlaga za postopek posvojitve v Republiki Latviji je Pravilnik o postopku posvojitve. V 13. čl. tega pravilnika je določeno, katere dokumente mora kandidat za posvojitev predložiti v primeru nacionalne posvojitve, in katere morajo predložiti tudi pristojni organi tuje države, če tuji državljani zaprosijo za posvojitev v Latviji. Po predložitvi dokumentov na sodišču (Orphans' Court), le-ta dokumente preuči. V 19. čl. pravilnik določa, da preučevanje družine in družinskih razmer traja najmanj šest mesecev. Za vse kandidate, ki bi želeli postati posvojitelji, je ta postopek raziskovanja družine obvezen. Ugotavljanje o pripravljenosti para na posvojitev je tako naložena samo sodiščem. Po raziskovanju družine in družinskega ozadja, sodišče opredeli katera znanja bi posvojitelja potrebovala. Ministrstvo za otroke in družino nato začne postopek posvojitve. V skladu s pravnimi akti Latvije je Ministrstvo za otroke in družino edini organ, pri katerem je voden Register posvojitvev, v katerega so vključeni kandidati za posvojitev, in otroci,

² kontaktna oseba Janis Veinbergs, po elektronski pošti

ki so na voljo za posvojitev. Ko kandidati predložijo odločbo sodišča, se kot primerni posvojitelji vpišejo v register v skladu z 21. členom Pravilnika o postopku posvojitve. Ministrstvo posreduje podatke o otrocih kandidatom za posvojitelje, z upoštevanjem njihovih želja glede otroka. Edini pristojni organi za pripravo kandidatov na posvojitev so torej sodišča, katerih ključni elementi pa so ugotavljanje socialne, psihične in emocionalne stabilnosti kandidatov za posvojitev. Poleg teh elementov, je še veliko ostalih, ki jih je tudi potrebno zagotoviti, vendar se ti razlikujejo od sodišča do sodišča. V Latviji ni enega samega enotnega programa priprave na posvojitev, bolj se opirajo na pravne norme, katerim morajo slediti sodišča, da bi z njimi preverili in ocenili primernost kandidatov za posvojitelje, če pa posplošimo, se ocena primernosti in metode ugotavljanja razlikujejo od sodišča, do sodišča.

Ministrstvo za otroke in družino ponudi vsakemu posvojitelju brezplačno psihološko svetovanje pred in po posvojitvi, za zagotovitev, da bo posvojiteljsko okolje čim boljše za otroka. Prav tako pa obstaja tudi možnost, da kandidati za posvojitev zaprosijo za socialno in psihološko pomoč na sodišču, ki jim jo le-ti prav tako lahko zagotovijo.

6.3 Priprava na posvojitev na Švedskem³

Na Švedskem se priprava na posvojitev izvaja od leta 2005, takrat je bila uzakonjena in je obvezna za vse kandidate, ki bi radi posvojili otroka iz tujine. Priprava na posvojitev je regulirana v skladu z uredbo Zakona o socialni varnosti. Teme, ki jih kandidatom za posvojitelje predložijo na tečaju, so združene v Priročnik za bodoče posvojitelje, ki je nastal v sodelovanju Državnega odbora za zdravstvo in socialno skrbstvo (Socialstyrelsen) in Švedskega organa za mednarodne posvojitve (MIA).

MIA je vladna organizacija, ki deluje pod okriljem Ministrstva za zdravje in socialne zadeve. Naloga organa je, da poskrbi za to, da mednarodne posvojitve potekajo kakovostno in v skladu z načelom največje koristi otroka. Pomembna naloga organa je tudi spremljanje razvoja in novosti,

³ kontakti osebi: Eva Elfver-Lindström in Gunilla Bodin po elektronski pošti

ki so povezane z mednarodnimi posvojitvami, ter posredovanje informacij različnim organizacijam na področju posvojitvev.

Pripravo na posvojitvev izvajajo na lokalni ravni. Program priprave na posvojitvev poteka v skupinski obliki, program obsega 28 ur in se izvede v obdobju od dveh do sedmih tednov. Pari se morajo v program vključiti preden steče postopek posvojitve. Lokalni organi so prav tako odgovorni za spremljanje, pomoč in podporo posvojiteljski družini po posvojitvi.

6.4 Priprave na posvojitvev v Franciji⁴

V Franciji delujejo posvojiteljske agencije, ki se združujejo v organ AFA – Francoske agencije za posvojitvev.

Naloga francoskih agencij je:

- da obveščajo
- da svetujejo
- da podpirajo družine, ki uporabljajo storitve francoskih agencij, da bi preprečili morebitne težave, na katere lahko naletijo posvojitelji na poti k posvojitvi.

AFA je organ, ki deluje pod okriljem Ministrstva za družino, Ministrstva za zunanje in evropske zadeve, Ministrstva za pravosodje in Ministrstva za notranje zadeve in lokalne oblasti. Ima obliko javnega financiranja.

V Franciji se priprava na posvojitvev ne izvaja, čeprav ga. Blanchardon opozarja, da bi bila priprava kandidatov za posvojitvev potrebna in priporočljiva, še posebno pri mednarodnih posvojitvah. Organi, ki se ukvarjajo z mednarodnimi posvojitvami, so predstavili potrebe po pripravi na posvojitvev, vendar je niso začeli prakticirati. V Franciji spodbujajo posamezna okrožja, da pri posvojitvah, še posebej pri mednarodnih, posredujejo čim več informacij, ki bodo

⁴ Kontaktna oseba Anne Denis-Blanchardon, po elektronski pošti

bodočim posvojiteljem v pomoč. Vsa okrožja tega še vedno ne storijo, primer dobre prakse iz tega naslova pa je Pariz.

6.5 Priprava na posvojitev v Italiji

V Italiji lahko postane posvojiteljski par tisti, ki je poročen vsaj tri leta. Posvojitelj je lahko oseba, ki je sposobna izobraževati, voditi in vzdrževati posvojenca, ki ga namerava posvojiti.

O primernosti kandidatov za posvojitev odločajo sodišča (Children's Courts), na podlagi socialnega poročila, ki ga morajo sestaviti socialne službe in predložiti sodišču. Z interdisciplinarnim pristopom je potrebno ugotoviti razmerja med posvojiteljema in ugotoviti ali se bosta lahko spopadala s težavami, ki jih bi morda prinesla posvojitev. Poročilo je sestavljeno iz informacij o osebni, družinski in socialni zgodovini kandidatov.

V povezavi s samo pripravo na posvojitev, je potrebno razložiti storitve, ki jih izvajajo zasebne organizacije in posvojiteljske agencije, od lokalnih socialnih storitev. Za posvojiteljske agencije je najboljša rešitev ta, da v pogodbo med agencijo in kandidatom vključijo klavzulo o sodelovanju.

Podpora posvojiteljski družini se lahko zagotovi preko svetovanja, usmerjanja in preko skupin za samopomoč. Socialne službe in pooblaščen zasebni organi opozarjajo na težave, ki jih lahko prinese posvojitev, rezultat tega ozaveščanja, pa je večja ponudba podpornih storitev, namenjenih posvojiteljskim družinam. V Italiji je sistem podpore posvojiteljev dober, saj obstaja veliko organizacij, ki so namenjene prav posvojiteljem in posvojencem.

Italijanski predpisi izrecno prepovedujejo, da bi posvojitev za posvojenega otroka ostala skrivnost. Otrok, mora biti o dejstvu, da je posvojen obveščen, kdaj in kako mu bosta posvojitelja to povedala, pa je odločitev, ki je prepuščena njima. Prav tako morata biti o vseh posebnostih glede posvojitve obveščena posvojitelja. Pomembno je, da posvojitelja razpolagata z vsemi informacijami že pred posvojitvijo in da se na podlagi teh informacij lahko odločata o posvojitvi.

S podatki o roditeljih, do otrokove polnoletnosti tako razpolagata posvojitelja. Ko je posvojenec starejši od 18 let, se mu informacije o njegovem izvoru lahko razkrijejo pod pogojem, da dostop do teh informacij ne bo ogrozil njegovega psiho-fizičnega ravnotežja. Ko je posvojenec starejši od 25 let, lahko s podatki razpolaga brez omejitev. Podatki o roditelju ostanejo anonimni, če to zahteva roditeljica ob oddaji otroka v posvojitev ali če roditelj, navadno biološki oče, otroka ne prizna.

6.6 Priprava na posvojitve v Avstriji⁵

Področje rejništva in posvojitve je v Avstriji urejeno z mednarodno regulativo in nacionalno zakonodajo. Pri reformi na področju posvojitve in rejništva je sodelovalo njihovo zasebno strokovno združenje, ki je pri pripravi na posvojitev imelo drugačen pogled kot državna uprava.

V Avstriji poteka skupno izobraževanje za rejnike in posvojitelje, saj se lahko drug od drugih lahko veliko naučijo. Značilno obeh družin je, da sta nastali umetno. Pri izobraževanju rejnikov in posvojiteljev, se opirajo na dve načeli:

- da ima vsak otrok pravico do življenja v družini, lahko tudi v nadomestni
- da ima vsak otrok pravico do svoje realnosti, zgodovine, identitete oz. stikov z izvorno družino

Ti dve načeli skušajo v procesu izobraževanja približati tako rejnikom, kot tudi posvojiteljem. Pomembno je, da niti rejniki niti posvojitelji otrokom ne lažejo, da so normalna družina, saj so otroci v te družine od nekod prišli in niso v njih rojeni. Tudi zato je pomembno vprašanje motivacije za posvojitev ali rejništvo. Tako rejniki kot posvojitelji si morajo sami odgovoriti na vprašanje: »Zakaj želimo sprejeti tega otroka?«.

⁵ Povzeto po Elisabeth Lutter, Firis, strokovno-pravni informator

Rejnikom in posvojiteljem mora biti jasno, da morajo otrokom od vsega začetka predstaviti njihov izvor, da ne bi prišlo do življenjskih laži in napačne predstave o realnosti. Četudi pride otrok k njim takoj po rojstvu, ima za seboj devet mesecev nosečnosti, ima svojo roditeljico in s tem svoje korenine.

S prihodom otroka v rejniško ali posvojiteljsko družino se ustvari nov sistem odnosov, ki za otroka pomeni celoto vseh odnosov. Nastane trikotnik, ki odnose lahko zelo zaplete, vendar se je v tej situaciji potrebno zavedati, da je v pri vrsti potrebno gledati na otrokov blagor. Otrokov blagor pa lahko zagotovimo le z dobrim počutjem vseh v družini. Nujno je potrebno zagotoviti ravnovesje med družinskimi člani.

Izobraževanje vodi v sodelovanju z avstrijskim uradom za mladino njihova zasebna ustanova. Priprava na prihod na otroka zajema 60-urni tečaj. Na tem tečaju se bodoči rejniki oz. posvojitelji soočajo z različnimi vprašanji, o katerih razpravljajo in razmišljajo. Za individualne probleme se predstavniki ustanov povezujejo neposredno s posamezno družino in svojim članom dajejo tudi pisna gradiva in potrebne informacije.

6.7 Priprava na posvojitev v Veliki Britaniji⁶

V Veliki Britaniji so z naraščanjem težav pri otrocih iz posvojiteljskega sistema več pozornosti namenili sami pripravi na posvojitev in strokovni podpori po posvojitvi. Vlada Združenega kraljestva je sledila Aktu o posvojitvi in otrocih (Adoption and Children Act, 2002) in izdala navodilo o izdelavi bolj podrobne ocene potreb posvojiteljske družine v interesu zagotavljanja boljših storitev in izboljšanja posvojiteljske prakse.

Novejše študije so raziskale različne modele priprave, podpornih storitev (Hart in Luckock, 2004; po Rushton, 2007) in razvoj nove zakonodaje. Te raziskave zajemajo pripravo na posvojitev in podporo družini po namestitvi otroka v družino, ne vključujejo pa strokovne pomoči roditeljem,

⁶ povzeto po Rushton, Inštitut za psihiatrijo, King's College London, Social Work and Social Care College London

posvojencem, ne urejajo stikov ali podpore v smislu praktične pomoči, nege in varstva otrok, zdravstvenih, izobraževalnih ali stanovanjskih storitev in ali posvojiteljskih dodatkov.

Pričakovanja, da vsi posvojitelji prejmejo ustrezne priprave za posvojitev otroka, so narasla. Vendar pa se pojem priprave na posvojitev - kot je opredeljen v Adoption Agencies Regulations (2005), v glavnem nanaša na dajanje informacij in postopka v posvojitvi, podrobnosti pa so prepuščene posvojiteljskim agencijam. Znanja, ki naj bi jih osvojili posvojitelji, so omenjena le na kratko.

Izvajalci priprav na posvojitev v Veliki Britaniji so razvili model priprave, ki je usmerjen v partnerstvo in izmenjavo izkušenj in pričakovanj posvojiteljev v skupini. Ta model je postopoma nadomestil tradicionalni "od zgoraj navzdol" usmerjeni model. Osnovna priprava na posvojitev lahko ponudi možnost za raziskavo nerealnih pričakovanj in napačnih predstav o posvojitvi, pred samo odločitvijo zanjo.

Avtorja Lowe in Murch (1999; po Rushton, 2007), v svoji raziskavi o pripravi na posvojitev starejših otrok navajata, da se posvojiteljske agencije znatno razlikujejo glede na način, kako pripravijo posvojitelje na posvojitev. Čeprav sta znani tako individualna, kot tudi skupinska oblika priprave, pa je od agencij odvisno v kolikšni meri bosta ti obliki ponujeni. Nekatere agencije samo pripravo in oceno primernosti obravnavajo kot ločeni enoti, nekatere jih združijo. Na splošno gledano je bilo več priprave ponujene s strani prostovoljnih kot vladnih agencij. Nekateri posvojitelji, ti so v manjšini, pa niso imeli nikakršne priprave.

Čeprav se metode priprave na posvojitev v teh raziskavah omenjene, je le nekaj podrobnosti o tem, kaj točno je posvojiteljem ponujeno, katerih veščin so se naučili in katera znanja so osvojili, ter kako to lahko koristno uporabljajo v praksi.

Študije o podpori pri posvojitvi se največkrat nanašajo na strokovno pomoč, čeprav so pomemben vir pomoči postale skupine, ki temeljijo na vzajemni pomoči. Študija (Rushton, 1993, 2007) v kateri so avtorji pet let spremljali posvojiteljske družine, so ugotovili, da nobena od posvojiteljskih družin ni bila deležna podpore s strani socialnih služb, le nekatere izmed njih so si

»izpogajale« psihološko ali učno pomoč. Ta študija prikazuje, kako je bilo urejeno področje posvojitve v poznih 80-tih letih in kako malo je ponujalo v tej fazi.

Quinton, Rushton in ostali (1998) so raziskovali podporo družini v letu po namestitvi otroka v družino. Ugotovljene so bile precejšnje razlike v kakovosti storitev, od zelo redke podpore pa do zelo izčrpnih razgovorov s posvojiteljema, o težavah in uporabi posebnih starševskih prijemov. Prav tako je ugotovljeno, da je bilo na koncu prvega leta več pomoči ponujene v primerih, ko se je pri otroku kazalo veliko psiho-socialnih težav. Veliko posvojiteljev, tudi tistih, ki so bili v pripravo vključeni, so ob določenih otrokovih težavah priznali, da je posvojitev večji izziv kot so pričakovali. Avtorji to raziskavo zaključujejo s številnimi predlogi za radikalno spremembo podpore družinam po posvojitvi.

Sturgess in Selwyn (2007) sta opravila širšo študijo s področja podpore posvojiteljskim družinam. Anketiranih je bilo 54 družin, ki so otroke posvojile pred kratkim in sicer so se na njih obrnili z vprašanjem kakšno strokovno pomoč so dobili pred in po posvojitvi in kakšno bi želeli. Ta študija prikazuje s kakšnimi težavami so se srečevali posvojitelji, pri iskanju strokovne pomoči. Tretjina posvojiteljev je bila s pomočjo strokovnih služb zadovoljna, drugi pa so pomoč neradi poiskali, zaradi občutka da bi ob tem veljali za neuspešne in so zaradi tega raje težave poskušali rešiti sami. To opozori na zapleten odnos med potrebami in stikom s storitvami. Uporabniki so izrazili potrebo po permanentni, ustrezni in učinkoviti socialni pomoči, podpori in izrazili nezadovoljstvo ob nedoslednosti pri zagotavljanju storitev. Starši so cenili, da jim je bila ponujena možnost strokovne pomoči, veliko pa je bilo pritožb na pomanjkanje strokovne pomoči, ki bi ustrezala njihovim potrebam v ustreznem trenutku.

Namestitev otroka v posvojitev se opravi v dobri veri, da bi s tem omogočili in zagotovili varno družinsko okolje pri zlorabljenih in zapostavljenih otrocih. V veliki večini je to koristen korak, čeprav se težave lahko pojavljajo še dolgo po namestitvi v posvojitev. To je pokazalo na potrebo po razvoju ciljno usmerjene in intenzivne strokovne pomoči. Ta pomoč je usmerjena predvsem v otrokove skrbnike- posvojitelje in so izdelane tako, da imajo učinek na otroka. Minnis in ostali (2001) so bili prvi, ki so s skupinskim programom poskušali izboljšati sposobnost komunikacije

nadomestnih staršev z otrokom. Razvoj strukturiranih in intenzivnih programov o starševstvu, prilagojenih posvojiteljem, je obetaven pristop.

Primer priprave na posvojitev- posvojiteljska agencija DFW, Velika Britanija:

Priprava na posvojitev je skupinska, poteka pod okriljem Agencije za posvojitev DFW. Priprava poteka štiri dneve, v obdobju štirinajstih dni, običajno so srečanja v ponedeljkih in torkih. Je način, kako bodoči posvojitelji dobijo čim več informacij o izzivih posvojitve. Pripravo vodijo strokovni delavci in zunanji sodelavci, srečanja so informativne narave. Na pripravo bodoče kandidate za posvojitev povabijo, ko je pri agenciji zaključeno zbiranje dokumentacije in ko je opravljen obisk na domu bodočih posvojiteljev. Bodoče posvojitelje strnejo v zaključene skupine, s katerimi izvajajo pripravo dvakrat ali trikrat na leto. Velikost skupine je od 8 do 16 dni. Cilj priprave na posvojitev je, da bodoči posvojitelji pridobijo čim več znanja in razumevanja o združenju njihove in posvojenčeve poti. Delo poteka kot kombinacija teoretičnega znanja, v povezavi z vprašanji, ki jih bo imel posvojen otrok, odnos do izgube in žalovanja, psihične in emocionalne navezanosti, kot tudi informacije o spodbujanju otrokovih zmožnosti. Člani so deležni tudi osnovnih informacij o razvoju otroka. Kandidati med pripravo lahko izpostavijo svoja vprašanja, in večkrat se pojavijo teme o zlorabi, zanemarjanju otrok in njihovi stiski. Skupina razpravlja tudi o možnostih stikov z rodno družino in vprašanjih vezanih na obdobje po posvojitvi in virih podpore, če jo bo posvojiteljska družina potrebovala. Bodoči posvojitelji imajo možnost spoznati družine, ki so že posvojile in z odraslimi posvojenci. Od skupine se pričakuje, da bodo dali povratno informacijo o slišnem. Večini udeležencev se priprava na posvojitev zdi zahtevna in spodbujajoča hkrati.

6.8 Priprave na posvojitev na Finskem⁷

Centralni organ za posvojitve na finskem je Finski posvojiteljski organ, ki ureja področje posvojitve in s tem tudi priprave na posvojitev. V njihovi zakonodaji je za bodoče posvojitelje

⁷ kontaktna oseba Jonna Salmela, po elektronski pošti

predvideno obvezno posvojiteljsko svetovanje-individualna priprava na posvojitev, ki mora trajati minimalno šest mesecev. Splošno načrtovanje, usmerjanje in nadzor nad izvedbo individualne priprave v postopku posvojitve, je v pristojnosti Ministrstva za socialne zadeve in zdravje.

Programi skupinske priprave na posvojitev na Finskem, zakonsko niso obvezni. Poudarek je na svetovanju bodočim kandidatom za posvojitev, vendar ostajajo tudi programi, ki ponujajo pripravo na posvojitev. Te programe izvajajo nevladne organizacije in ne potekajo na vladni ravni. Programi priprave na posvojitev so na Finskem zelo priljubljeni in skoraj vsak posvojiteljski par sodeluje v programu priprave na posvojitev. Na tovrstnih pripravah obravnavajo različne teme, ki so pomembne v posvojitvi.

Ena izmed organizacij, ki ponuja pripravo na posvojitev na Finskem je Organizacija Vsi naši otroci (All our children). Organizacija deluje na humanitarni podlagi, delujejo v duhu otrokove blaginje, na podlagi Konvencije ZN o otrokovih pravicah.

V programu se osredotočajo na otrokove potrebe, njegovo fizično in psihično zdravje, travme, njegove zmožnosti za prilagajanje in sposobnosti v družino in tudi na bodoče posvojitelje na motive za posvojitev in njihove sposobnosti za posvojitelja. Pri mednarodnih posvojitvah, pa je potrebno nekaj poudarka nameniti otrokovi drugačni kulturi, njegovi državi, o posebnostih in razlikah in tudi o potovanju v državo izvora.

6.9 Ugotovitve povezane s pripravo na posvojitev v drugih državah

6.9.1 Opredelitev termina priprava na posvojitev

V nekaterih državah, ki so se na odzvale na najina vprašanja, se pojavlja pojem priprave na posvojitev v smislu zbiranja dokumentacije, obiska na domu, nadzora družine po posvojitvi, kar sicer spada v sam postopek posvojitve. Priprava na posvojitev v smislu psiho-socialnega svetovanja, podpore in izobraževanja je državam manj poznana. Po drugi strani pa bi sam termin

svetovanja, ki ga ponujajo kandidatom organi, ki odločajo o posvojitvi, opredelili kot element priprave na posvojitve.

6.9.2 Nadzor nad posvojitelji kot priprava na posvojitve

Pojavlja se pojem priprave na posvojitve v smislu nadzora kandidatov za posvojitelje. Nadzor nad njihovim zdravstvenem, finančnem in bivanjskem stanju, kar se tudi sproti preverja. Značilno je poglobljanje v že preživeto življenje in manj v usposabljanje za nadaljnje življenje s posvojencem. Prav tako se poudarja interdisciplinarni pristop strokovnjakov, vendar ne v smislu različnih ponujenih tem, ampak v smislu, da več različnih strokovnjakov pomaga sodišču pri odločitvi o posvojitvi.

6.9.3 Različni kriteriji za ugotovitev primernosti kandidatov

Iz odgovorov je razvidno, da se kriteriji glede postopka posvojitve in primernosti kandidatov, tako kot v Sloveniji, razlikujejo tudi v drugih državah. Francija, Estonija in Latvija navajajo, da se ugotavljanje pripravljenosti kandidatov za posvojitve razlikuje znotraj države. Primernost kandidatov za posvojitve je za nekatere države razvidna iz poročil in dokazil.

6.9.4 Drugačna posvojiteljska praksa

Nekatere države so svojo politiko usmerile v reševanje drugih težav (mednarodne posvojitve, veliko število otrok za posvojitve), saj se srečujejo s popolnoma drugačnimi težavami kot Slovenija. Te države so manj pozornosti namenile programom priprave kandidatov na posvojitve.

6.9.5 Pomembnost priprave na posvojitve, ko gre za mednarodno posvojitve

Večina držav, ki so nama odgovorile, pripisujejo večjo pomembnost pripravam na posvojitve, ko gre za mednarodno posvojitve, kot da posvojitelja otroku predstavljata nevarnost, samo zato ker sta tujca. Na Švedskem so uzakonili pripravo a posvojitve, ko gre za mednarodno posvojitve. Težave povezane z nepripravljenostjo na posvojitve, se lahko pojavijo tudi pri nacionalnih posvojitvah oz. v vsaki posvojiteljski družini.

6.9.6 Motiviranost za vključitev v program priprave na posvojitve

Bodoči posvojitelji na Finskem kažejo dobro motiviranost za vključitev v pripravo na posvojitve, kljub temu, da skupinska priprava na posvojitve ni uzakonjena, motiviranost za vključitev v tovrstne programe je v Sloveniji manjša. Glede motiviranosti kandidatov v drugih državah ni podatkov

6.9.7 Neplodnost v povezavi s pripravo na posvojitve

O neplodnosti se ne govori, tu je Slovenija napravila velik korak pred ostalimi. Nobena od naštetih držav, neplodnosti v povezavi s posvojitvijo ne posveča večje pozornosti. Temo neplodnosti sva zasledili le v Estoniji, kjer jo omenjajo le v povezavi z alternativno rešitvijo, kako si ob neplodnosti ustvariti družino, se pravi s posvojitvijo.

6.9.8 Ključni elementi priprav na posvojitve

Pri opredelitvi priprave na posvojitve, različne države ne dajejo jasnega odgovora na to, kaj je priprava na posvojitve in kateri elementi so v njej pomembni. Premalo je govora o bistvenih smernicah priprav na posvojitve in o temah, ki so predložene kandidatom za posvojitve.

6.9.9 Opredelitev koristi otroka

Konvencija ZN o otrokovih pravicah in Haaška konvencija o varstvu otrok, ne dajeta skupne opredelitve, kaj spada pod pojem največje koristi otroka. Čeprav je to temeljni pojem, bi moral biti razdelan in pojasnjen. Tako pa je opredelitev pojma otrokove koristi prepuščena vsaki državi članici posebej. Problem, ki se pojavi je ta, da različne države pojem otrokove koristi opredelijo različno.

6.9.10 Kratkotrajne oblike priprav na posvojitve

Kratkotrajne oblike priprav na posvojitve so značilne za kar nekaj držav, predvsem za Veliko Britanijo. Kratkotrajne oblike so značilne predvsem za posvojiteljske agencije, ki jo ponujajo na podlagi njihove zakonodaje in se pojavlja predvsem v obliki tečaja in seminarja. Če je priprava na posvojitve ponujena le zavoljo zakonodaje, je vprašljiv učinek priprav na posvojitve.

6.9.11 Izvedba priprave na posvojitve pred posvojitvijo

Finska, Švedska in Avstrija in Velika Britanija, so države, ki kandidatom za posvojitev ponudijo pripravo na posvojitev v okrnjeni obliki, medtem ko države, kot so Francija, Italija in predvsem Estonija, čaka še dolga pot od opredelitve same priprave na posvojitev, do vzpostavitve ključnih elementov priprave.

6.9.12 Spremljanje družine po posvojitvi

Spremljanje družine po posvojitvi, se izvaja predvsem v smislu nadzora, kako posvojitelja skrbita za otroka in kako se je posvojenec umestil v družino. Programov, ki bi bili namenjeni svetovanju posvojiteljskim družinam ni, čeprav nekatere države navajajo, da so posvojiteljskim družinam na voljo vse storitve, ki so namenjene družinam na splošno.

6.9.13 Delo z ostalimi udeleženi v postopku posvojitve

Delo s ostalimi udeleženi v postopku posvojitve je slabo. Večina držav z roditelji in otroci, kateri gredo v posvojitev, ne izvaja nikakršnega dela.

7 PRIMERJAVA PRIPRAVE NA POSVOJITEV V SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI

V želji, da bi ugotovili bistvene podobnosti in razlike v praksi priprave na posvojitev v Sloveniji in Evropski uniji sva za vsako državo posebej strnili bistvene podobnosti in razlike.

Estonija se pri posvojitvi ukvarja s popolnoma drugačnimi problemi, kot Slovenija. V Sloveniji je bistveno več kandidatov kot pa otrok za posvojitev. V Estoniji je situacija obrnjena, saj je otrok več kot kandidatov za posvojitev. S tem dejstvom lahko povežemo, da je selekcija kandidatov slaba in se zato manj posvečajo programom priprave na posvojitev. Programov za pripravo na posvojitev ni. V Estoniji že uporaba terminologije opozarja na pomembno razliko: » Ko Ministrstvo za socialne zadeve kot centralni organ sprejme vlogo za posvojitev, poišče primerne otroka...«. V Estoniji ni posebnih meril za izbiro kandidatov. V Sloveniji strokovni delavci delujejo po načelu, da otroku iščejo primerne starše in ne obratno. V Sloveniji se v pripravi na posvojitev poudarja pomen ujemanja otrokovih potreb s pričakovanji posvojiteljev. Estonija nima preventivnih programov, ki bi zmanjšala ali preprečila neuspešne posvojitve. V Sloveniji tak preventivni program predstavlja društvo Deteljica. V Estoniji se sicer omenja interdisciplinarni pristop, vendar v smislu nadzora: »strokovnjaki pomagajo pri odločitvi sodišča,...«, ne pa v smislu usposabljanja kandidatov na starševsko vlogo. O primernosti kandidatov za posvojitelje odloča sodišče, v Sloveniji o njih odločajo strokovni delavci, to izhaja iz drugačne ureditve postopka posvojitve.

Podobnost, ki se pojavlja med Latvijo in Slovenijo, je ta, da v obeh državah prevlada nekoliko nejasno stanje na področju priprave na posvojitev, čeprav je priprava na posvojitev v Sloveniji podala strokovne smernice in se priprava na posvojitev izvaja tako individualno, kot tudi skupinsko, medtem ko se Latvija opira na pravne norme, s katerimi ocenijo kandidate in se priprava na posvojitev ne izvaja.

Švedska je v primerjavi s Slovenijo napravila korak naprej, saj je pripravo na posvojitve uzakonila in strukturirala, ter določila minimum priprave. Postavlja pa se nama vprašanje, zakaj le v primeru mednarodne posvojitve?

V Franciji je zaradi postopka posvojitve, ki je naložen posvojiteljskim agencijam, delo s kandidati drugačno. Za Francijo so zaradi posvojiteljskih agencij, značilni bolj liberalistični pristopi, do vprašanja priprave na posvojitve. Poudarja se pomen posredovanja informacij, ni pa govora o ključnih elementih priprave na posvojitve.

Načini dela povezana s pripravami na posvojitve v Italiji, so s Slovenijo manj primerljivi. Zakonodaja na področju posvojitve je v Italiji regulirana strožje, kot pri nas. Menijo, da zahteve niso zgolj formalne narave, ki morajo biti zagotovljene, celovit pregled nad kandidati je potreben za ugotovitev kandidatove resnične pripravljenosti in zmožnosti za posvojitelja. V Italiji se pojavlja delo s kandidati za posvojitelje v obliki nadzora in spremljanja. Na pomen priprave na posvojitve in rejništvo je v Avstriji opozorilo njihovo strokovno združenje, ki je imelo o pripravah na posvojitve drugačno mnenje, od mnenja na državni ravni. Iz tega primera, se lahko učimo tudi v Sloveniji, kjer stroka še vedno premalo opozarja na pomen priprave na posvojitve. Avstrija je pri sami pripravi na posvojitve že izoblikovala podobne ključne elemente v pripravi na posvojitve kot Slovenija, s tem, da je slovenski model, nadgradil njihov model informiranja tudi s preseganjem stike zaradi neplodnosti. Avstrija je v konceptu priprav na posvojitve najbolj podobna Sloveniji, saj opozarja na podobne elemente v pripravi na posvojitve.

Iz podatkov, ki sva jih pridobili iz Velike Britanije je razvidno, da pripravam na posvojitve namenjajo pozornost. V primerjavi s Slovenijo, v Veliki Britaniji več pozornosti namenijo samim raziskavam področja priprave na posvojitve, kar jim omogoča razvoj tega področja, raziskavam in evalvacijam programov priprave na posvojitve v Sloveniji pa dajemo premalo poudarka. Podrobnosti same priprave, njena opredelitev in ključni elementi so prepuščeni posvojiteljskim agencijam in v Sloveniji posameznemu strokovnemu delavcu. V Veliki Britaniji je nerazvidno, kateri so ključni elementi priprave na posvojitve, čeprav avtor opozarja na nekatere izmed njih in tudi na pomembnost spremljanja družine po posvojitvi.

Finska ima v primerjavi s Slovenijo prav tako zakonsko predpisano samo individualno svetovalno delo s kandidati, le-tem pa je tako kot v Sloveniji ponujena tudi skupinska priprava na posvojitve. Bistvena razlika med obema državama je v motiviranosti kandidatov za pripravo na posvojitve, ki je na Finskem bistveno večja, kot v Sloveniji.

7.1 Potrditev / zavrnitev hipoteze

H₇: Praksa priprave na posvojitve v Sloveniji je primerljiva s prakso priprave na posvojitve v Evropski uniji.

Ugotovili sva, da sva si hipotezo o primerljivosti Slovenije in Evropske Unije postavili preveč splošno kajti ne moreva je ne potrditi, ne ovreči.

Obstajajo elementi priprave na posvojitve v različnih evropskih državah, ki so primerljive s Slovenskimi, npr: Finska ima skupinsko obliko priprave na posvojitve, Avstrija ima podobne ključne elemente priprave na posvojitve kot Slovenija, med tem, ko je Slovenija težje primerljiva z Estonijo, Latvijo, Francijo in Italijo, ki dajejo poudarek drugam.

Najpomembnejša podobnost Slovenije z ostalimi državami je ta, da je priprava na posvojitve nesistematična, slabo opredeljena in odvisna od posameznih organov odločanja.

Bistvena razlika pa je v vsebinah in metodah dela. Slovenija je v primerjavi z državami Evropske unije napravila velik korak naprej z opredelitvijo ključnih elementov v sami pripravi na posvojitve. Ti so v Sloveniji dobro formulirani, pri čemer je zelo zaslužen program priprave na posvojitve v društvu Deteljica. Slovenija je s tem programom ponudila pomoč vsem, ki jo želijo.

Meniva, da je Slovenija v prednosti pri sami opredelitvi priprave na posvojitve.

8 SKLEPI

Raziskava o izvajanju priprave na posvojitve v Sloveniji je pokazala, da se strokovni delavci na področju posvojitve strinjajo o pomembnosti priprave na posvojitve. Interpretacija termina priprava na posvojitve je raznolika, strokovni delavci si pod terminom priprava na posvojitve predstavljajo različne ključne elemente. Strokovni delavci se zavedajo, da je področje priprave na posvojitve nejasno formulirano, čemur pripisujejo dejstvo, da je posvojitve v Sloveniji malo.

Prav tako naletimo na nejasnosti pri terminologiji priprave na posvojitve v Evropskih državah, ki pripravo na posvojitve interpretira v smislu ugotavljanja primernosti kandidatov za posvojitelja na podlagi dokazil in poročil, spremljanja posvojiteljev in njihovega življenja.

Priprava na posvojitve se v Sloveniji izvaja neenotno in nesistematično. Večina Centrov za socialno delo, priprav na posvojitve ne izvaja, strokovni delavci še vedno dajejo večji poudarek individualni pripravi na posvojitve, čeprav se zavedajo tudi potrebe po skupinski, saj poudarjajo, da v skupini lahko kandidati dobijo dragocene izkušnje, ki jih ne morejo pridobiti v individualni obravnavi.

Tudi na evropski ravni naletimo na podoben problem. Države posvečajo več pozornosti mednarodnim posvojitvam in kažejo na potrebo priprave kandidatov, ko gre za to obliko posvojitve, ne pa tudi za posvojitve v matični državi.

Strokovni delavci v Sloveniji menijo, da je potrebno zakonsko določiti smernice v pripravi na posvojitve, da bi delo na področju priprave na posvojitve, sami lažje usmerjali. Stvar stroke socialnega dela je opredelitev vsebine in izvajanje priprave.

Nekatere evropske države so pripravo na posvojitve uredile zakonsko, posledično so se pojavile raznolike oblike kratkoročnih priprav na posvojitve, v obliki tečaja ali seminarja, po drugi strani pa obstajajo države, kjer je priprava na posvojitve urejena, kljub temu da ni uzakonjena (primer Finske). Če je priprava na posvojitve ponujena le zavoľjo zakonodaje, je njen učinek vprašljiv.

Področje posvojitve je v Sloveniji organizacijsko in strokovno nesistematično in nepregledno. Anketirani strokovni delavci menijo, da bi morali posvojiteljsko družino spremljati tudi po posvojitvi in namestitvi otroka v družino. Slednje zagovarjajo z mnenjem, da je posvojitev ukrep s strani države. Posvojiteljska družina se zaradi specifik, ki jih posvojitev prinaša, razlikuje od vseh ostalih družin in zato zahteva tudi drugačno obravnavo. Spremljanje tu ni mišljeno v obliki nadzora, pač pa v smislu, da se posvojitelji s svojimi vprašanji in težavami lahko obrnejo na Center za socialno delo.

O spremljanju posvojiteljske družine po posvojitvi, se govori tudi v evropskih državah, vendar največkrat v smislu nadzora in poteka posvojitve in v smislu ugotovitve ali je bila posvojitev otroku v korist. To se ugotovi iz napisanih poročil.

Strokovni delavci v Sloveniji dajejo veliko poudarka tudi svetovanju o tem, kako biti starš, katere so starševske naloge in kako naj vzgajajo posvojenega otroka, nekateri izmed njih pa pare izobražujejo o različnih pristopih in priporočajo literaturo, ki se nanaša na otrokove potrebe.

Pri opredelitvi priprave na posvojitev, različne evropske države ne dajejo jasnega odgovora na to, kaj je priprava na posvojitev in kateri elementi so v njej pomembni. Premalo je govora o bistvenih smernicah priprav na posvojitev in o temah, ki so predložene kandidatom za posvojitev.

9 PREDLOGI

Priprava na posvojitve je pomembna in te pomembnosti se moramo v stroki socialnega dela zavedati. S spremljanjem stanja na področju priprave na posvojitve v Sloveniji lahko mirno rečeva, da je Slovenija s samo pripravo na posvojitve pred ostalimi državami. Tu gre v veliki meri zahvala društvu Deteljica, ki že dolga leta opozarja na pomen priprave na posvojitve. Kljub temu, pa Slovenijo v razvoju tega področja čaka še dolga pot.

Bistvene potrebe in spremembe, ki so se pokazale tekom raziskave na področju znotraj države in na evropskem področju pa so:

Potreba po opredelitvi termina priprave na posvojitve; pokazalo se je namreč, da termin priprave na posvojitve ni jasno formuliran. Prihaja do odstopanj v razumevanju pojma priprave na posvojitve znotraj države in do še večjih odstopanj pri razumevanju na meddržavnem področju. V tujini je priprava na posvojitve definirana zelo slabo.

Potreba po določitvi smernic, ključnih elementov in vsebin priprave na posvojitve; ki se je pokazala zaradi različnega razumevanja in opredeljevanja različnih pomembnih tem pri sami pripravi na posvojitve. Države v Evropski uniji imajo pri opredelitvi ključnih elementov več dela, medtem ko v Sloveniji na posebnosti posvojiteljske družine in elemente uspešne posvojitve že nekaj časa opozarja društvo Deteljica in so se te teme že nekako usidrale v stroko socialnega dela. Tu misliva predvsem na upoštevanje elementa neplodnosti kandidatov za posvojitelje, ki ga druge države ne vključujejo.

Potreba po izobraževanju strokovnega kadra; strokovni delavci na področju priprav na posvojitve so izrazili željo po dodatnem izobraževanju, sama potreba po njem pa se kaže tudi v nepoznavanju nekaterih pomembnih elementov uspešne posvojitve. Izobraževanje o ključnih elementih posvojitve npr. posledicah nepredelane neplodnosti pri posvojitvi, ki so jih v nekaterih državah prezrli, je še bolj pomembno na evropski ravni.

Strokovni delavci so opozorili na **interdisciplinarni pristop**. Po najinem mnenju je interdisciplinarni pristop presek različnih znanj. Strokovni delavci opozarjajo na potrebo po različnih znanjih in menijo, da priprave na posvojitev ne more voditi en strokovni delavec. Sami se strinjajo z interdisciplinarnim pristopom v smislu različnih znanj, ne pa v smislu števila strokovnjakov. Pripravo na posvojitev lahko vodi en strokovni delavec, če pozna problematiko in ve, kaj posvojitelji potrebujejo. Ni nujno, da je strokovni delavec specialist na različnih področjih, prepoznati pa mora potrebo kandidatov po določenih znanjih in jim ta znanja omogočiti. Prav tako ni nič narobe, če strokovna delavka na področju posvojitve ne izvaja skupinske oblike priprave na posvojitev, po najinem mnenju pa je zelo narobe, če kandidatov ne usmeri v pripravo na posvojitev. Na evropski ravni se interdisciplinarni pristop razume, kot pomoč pri odločitvi o primernosti kandidata. Ta pristop bo potrebno preusmeriti v interdisciplinarni pristop pomoči kandidatom, da bo ta lahko čim bolje uporabil svoje potencialne kot posvojitelj.

Potreba po skupinski obliki priprave na posvojitev; v Sloveniji kot tudi v drugih državah je najpogostejša priprava na posvojitev individualna, čeprav se strokovni delavci zavedajo pomena skupinske oblike priprave na posvojitev. Stroka socialnega dela mora stremeti k temu, da bo skupinska priprava na posvojitev omogočena vsem kandidatom za posvojitelje. Strokovna delavka ima v kontekstu koristi otroka pravico zahtevati, da se kandidata vključita v program priprave na posvojitev, s tem lahko stori veliko dobrega tudi za kandidata. Na področju socialnega dela bomo morali preseči miselnost, da priprave na posvojitev nimamo pravice zahtevati. Stroka socialnega dela bi morala manj energije vložiti v detektivski nadzor že preživetega življenja kandidatov za posvojitelja, kot je to značilno za nekatere evropske države. Več energije pa bi morali usmeriti v kvalitetno pripravo kandidatov na posvojiteljsko življenje. Meniva, da je priprava na posvojitev stvar stroke socialnega dela in četudi se kaže potreba po tem, da se določene elemente uredi zakonsko, je stvar stroke, da opozori na te elemente. Dober primer je Avstrija, kjer je pri reformi na področju posvojitve sodelovalo njihovo zasebno strokovno združenje, ki je imelo drugačen pogled glede priprave na posvojitev. Prav tako bi morala stroka stremeti k motiviranju kandidatov za pripravo na posvojitev, ki jih usposobi za posvojiteljsko življenje. Četudi bi bila priprava na posvojitev uzakonjena in bi jo izvajali samo zato, da bi zraven kandidatov naredili kljukico, ta priprava na posvojitev ne bi bila smiselna.

Priprava na posvojitev mora kandidatom za posvojitelje nuditi možnost za pridobitev znanja, razumevanja in spretnosti, ki jih prej niso imeli, ne samo informiranje o njih.

Potreba po opredelitvi pojmov; Konvencija ZN o otrokovih pravicah in Haaška konvencija o varstvu otrok, ne dajeta skupne opredelitve, kaj spada pod pojem največje koristi otroka. Čeprav je to temeljni pojem, bi moral biti razdelan in pojasnjen. Tako pa je opredelitev pojma otrokove koristi prepuščena vsaki državi članici posebej. Problem, ki se pojavi je ta, da različne države pojem otrokove koristi opredelijo različno.

Potreba po organiziranju priprave na posvojitev za vse kandidate; evropske države dajejo večji pomen pripravam na posvojitev, ko gre za mednarodno posvojitev, ne pa tudi, ko gre za posvojitev znotraj države. Vsaka posvojiteljska družina je posebna, ker nastane umetno, kot pravi Luttrova - priprava je potrebna že samo zaradi upoštevanja tega dejstva. Vsem kandidatom moramo omogočiti pripravo na posvojitev, ne zaradi barve las in kože posvojenca, ki bo drugačna od naše in tudi ne zaradi druge kulture iz katere ga bomo vzeli, ampak zaradi razumevanja, kaj se skriva v njem in kaj mu je odvzeto zaradi posvojitve. Če želimo vzpostaviti mednarodno mrežo storitev, mora biti področje najprej urejeno znotraj države.

Potreba po raziskovanju in evalviranju področja priprav na posvojitev; priprave na posvojitev moramo raziskovati in evalvirati, le tako lahko izboljšamo prakso in prispevamo k strokovni širitvi. To je naloga vseh strokovnih delavcev na tem področju.

10 LITERATURA

1. **Albreht**, Melita. 1992. Organizacija socialnih služb na področju posvojitve v Sloveniji in nekaterih drugih državah. Diplomsko naloga. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
2. **Batič**, Andreja. 1990. Strokovna usposobljenost delavcev v Centrih za socialno delo v Sloveniji na področju posvojitve. Diplomsko naloga. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
3. **Belko**, Leila. 1997. Mednarodna posvojitev. Diplomsko naloga. Pravna fakulteta, Ljubljana.
4. **Bevc**, Viktorija. 1997. Priprava zakoncev na nadomestno starševstvo v programu preventivne pomoči otrokom. Socialno delo 36, 3: 229-237.
5. **Bevc**, Viktorija. 1999. Posvojitev otrok: O pogumu in bolečini žensk, ki so oddale otroka v posvojitev. DAG, Grafika, Ljubljana.
6. **Bevc**, Viktorija. 2001. Kako doseči, da bo posvojitev res najboljša možna rešitev za otroka. Strokovno pravni informator 9, 7-8: 28-45.
7. **Bevc**, Viktorija. 2003. Priprava na posvojitev, seminar; gradivo je povzeto iz magistrske naloge Bevc V. 2002, Model priprave na nadomestno starševstvo, Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede. 2002: 14-15, 24-36.
8. **Brajša**, Pavao. 1987. Očetje, kje ste? Delavska enotnost, Ljubljana.
9. **Brodzinsky** David, **Schechter** Marshall D. 1990. The psychology of Adoption. New York, Oxford, Oxford University Press.
10. **Burger**, Martina, **Tul**, Nataša, **Velikonja**, Vislava. 1995. Osebnostne lastnosti parov z zmanjšano plodnostjo. Psihološka obzorja, letnik 4, št. 4, str. 5 – 18.

11. **Cooper-Hilbert**, Beth. 1999. The Ifertility Crisis. *Networker* 23, 6: 67–71.
12. **Čačinovič Vogrinčič**, Gabi. 1989. Rejniška družina – drugačna in pomembna. *Rejniški glasnik* 3. 6: 17 – 23.
13. **Čačinovič Vogrinčič**, Gabi. 1998. Psihologija družine: Prispevek k razvidnosti družinske skupine. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
14. **Čepič Kočever**, Helena. 2006. Razlogi za rejništvo in maloštevilne posvojitve pri otrocih brez staršev. Diplomaska naloga. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
15. **Geč Korošec M.** 1995. Poročilo – Evropski kongres o rejništvu. Ljubljana. *Socialno delo* 34, 3: 245-248
16. **Gostečnik**, Christian OFM. 1999. Srečal sem svojo družino. Zbirka Krik po odnosu. Brat Frančišek in Frančiškanski družinski center, Ljubljana.
17. **Kojić**, Dragana. 2004. Posvojitve v Sloveniji: Koncept odprte in zaprte posvojitve. Diplomaska naloga. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
18. **Kovačič**, Zarja. 1996. Pravica do osebnih stikov. Diplomaska naloga. Pravna fakulteta, Ljubljana.
19. **Knific**, Branka. 1997. Poročilo o seminarju za delavce Centrov za socialno delo, ki delajo na področju rejništva in posvojitvev. *Strokovno-pravni informator Firis* 5, št. 7-8, str. 54-64.
20. **Krajnc**, Ana. 1979. Metode izobraževanja odraslih. Delavska enotnost, Ljubljana.
21. **Kristan**, Zdenka. 2005. Materinski mit: kultura, psihoanaliza, spolna razlika. *Delta*, Ljubljana.
22. **Kubale**, Valentin. 2001. Skupinska učna oblika, Celje.

23. **Langerholc**, Petra. 1999. Pravica otroka, da izve za svoj izvor. Diplomaska naloga. Pravna fakulteta, Ljubljana.
24. **Livingston Smith**, Susan, Howard A. Jeanne. 1999. Promoting successful adoption, practice with troubled families. Thousand Oaks, Calif., London: SAGE, Cop.
25. **Lukas**, Elisabeth. 2001. Tudi tvoje trpljenje ima smisel: logoterapevtska tolažba v krizi. Mohorjeva družba, Celje.
26. **Lutter**, Elisabeth. 1997. Razvoj posvojitvev. Strokovno pravni informator Firis 5, št. 9: 28-42.
27. **Mesec**, Blaž. 1994. Metodologija raziskovanja v socialnem delu II. del. Skripta. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
28. **Mesec**, Blaž. 1995. Metodologija raziskovanja v socialnem delu I. del. Skripta. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
29. **Mesec**, Blaž. 1998. Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
30. **Mesec**, Blaž (s sodelovanjem Nike Cigoj Kuzma). 2001. Navodilo za diplomsko nalogo. Tretja izdaja. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
31. **Mesec**, Blaž, Rode, Nino, Rihter, Liljana. 2004. Primeri raziskovalnih nalog študentov. Druga izdaja. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
32. **Milošević Arnold**, Vida, Poštrak, Milko. 2003. Uvod v socialno delo. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
33. **Oakley**, Ann. 2000. Gospodinja. Ljubljana. Založba/cf.

34. **Omerza**, Anton. 1999. Seminar-ustvarjalno izobraževanje, Ljubljana.
35. **Ovsenik**, Marija, **Ambrož**, Milan. 1999. Ustvarjalno vodenje poslovnih procesov. Turistica, Visoka šola za turizem, Portorož.
36. **Ovsenik**, Marija, **Ambrož**, Milan. 2006. Upravljanje sprememb poslovnih procesov. Turistica, Visoka šola za turizem, Portorož.
37. **Ramovš**, Jože. 1990. Doživljanje – temeljno človekovo duhovno dogajanje, Založništvo slovenske knjige, Ljubljana.
38. **Ramovš**, Jože. 1994. Sto domačih zdravil za dušo in telo. Mohorjeva družba, Celje.
39. **Rapoša Tajnšek**, Pavla. 1999. Organizacija in standardi na področju posvojitvev. Raziskava. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
40. **Rapoša Tajnšek** P., Milošević Arnold V., Čaćinović Vogrinčič G., Rozman V., Radonjič N., Bole M., Kovačec A., Nikolič N., Rajšel S. 2001, Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitvev, Socialno delo 2002 št. 1. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
41. **Skupnost Centrov za socialno delo Slovenije**. 2007. Katalog javnih pooblastil, Ljubljana.
42. **Skygger**, Robin. 1994. Družine in kako v njih preživeti. Tangram, Ljubljana.
43. **Swientek**, Christine. 1997. Identiteta med biološko in socialno družinsko pripadnostjo pri posvojencih. Strokovno pravni informator, Logatec.
44. **Šugman**, K. 1994. Kriza identitete, Pamfil, letnik 2 št. 1, Ljubljana.

45. **Vidic** Nataša, **Verovšek** Andreja, **Cimerman** Primož. 2005. Posvojitev v Sloveniji, dejstva in predlogi rešitev. Zavod Med. Over. Net, Ljubljana.
46. **Vrlinič**, Zdenka. 1993. Priprava na posvojitev. Diplomaska naloga. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
47. **Zakon o socialnem varstvu**. Ur. l. RS, št. 3/2007.
48. **Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti**. Ur. l. RS, št. 56/2006
49. **Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih**. Ur. l. RS, št. 69/2004.
50. **Zaviršek**, Darja. 1994. Ženske in duševno zdravje. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
51. **Zaviršek**, Darja. 2006. Zakonska zveza in njene omejitve. V: Zdravko Kobe in Igor Pribac (ured.), Prava poroka? 12 razmišljanj o zakonski zvezi. Založba Krtina, Ljubljana.
52. **Zupančič**, Ela. 1987. Posvojen otrok, zaželen in ljubljen, Cankarjeva založba (o posvojitvah v Jugoslaviji)
53. **Zupančič**, Karel. 1992. Družinskopravno varstvo otroka. Pravni vidiki otrokovih pravic. Uradni list RS, Ljubljana.
54. **Žmuc Tomori**, Martina. 1989. Klic po očetu. Cankarjeva založba, Ljubljana.

Internetni naslovi:

55. **Adoption matters Notrhwest 2009**. Adoption preparation grups. Dostopno na:
<http://www.adoptionmattersnw.org/preparationgrp.htm> (23. 03. 2009)
56. **Center za socialno delo Maribor**. Dostopno na:

- www.csd-mb.si (12. 03. 2009)
57. **Center za socialno delo Ptuj.** Dostopno na:
www.csd-ptuj.si (12. 03. 2009)
58. **Cerkvenik, Eva.** 2006. Neplodni pari ostajajo brez otrok. Dostopno na:
<http://www.neplodnost.info/forum/viewtopic.php?t=2158> (12. 03. 2009)
59. **Državni portal Republike Slovenije.** Dostopno na:
<http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=729&sid=325> (14. 04. 2009)
60. **Državni portal Republike Slovenije.** Dostopno na:
<http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=729&sid=365> (14. 04. 2009)
61. **Hilborn, Robin.** 2005. Family helper. Adoption. Dostopno na:
<http://www.familyhelper.net/ad/adteach.html> (23. 03. 2009)
(14. 04. 2009)
62. **Kesič, Katarina.** 2006. Mednarodna posvojitev otroka. Dostopno na:
<http://www.pozitivke.net/article.php/20061104222733913> (12. 03. 2009)
63. **Kington, Tom.** 2007. Families in rush to adopt an foreign child. Dostopno na:
<http://www.guardian.co.uk/world/2007/jan/28/italy.tomkington> (09. 04. 2009)
64. **Mackenzie, Carpenter.** 2007. National study backs adoption records. Dostopno na:
<http://www.post-gazette.com/pg/07316/833100-84.stm> (09. 04. 2009)
65. **Meiser, Rita, Velen, Marcie.** Research ETC., Inc. Private Investigators. Dostopno na:
<http://www.researchetcinc.com/historyofadoption.html> (14. 04. 2009)
66. **Melosh, Barbara.** Strangers and kin: the American way of adoption: Dostopno na:

http://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=mM_meNTALDkC&oi=fnd&pg=PR7&dq=american+adoption+law&ots=Dx03KV_9nt&sig=wTzHO5nPDkr-O3rfS0XPe563Ekc#PPA83,M1

(23. 04. 2009)

(14. 04. 2009)

67. **Miko**, Klavdija. 2007. Kam gredo vse sirote? Živa forum. Dostopno na:

<http://www.neplodnost.info/forum/viewtopic.php?t=3494&sid=6969a264e256751e8dbc6275a8dad592>

(12. 03. 2009)

68. **Perkovič**, Marija. 2007. Vsakdo lahko ima pravico imeti otroka. Dostopno na:

<http://www.ds-rs.si/dejavnost/posveti/TezaveRodnosti/Perkovic.htm>

(14. 04. 2009)

69. **Rogu**, George. Adoption preparation: Better Preparing for Adoption. Dostopno na:

www.internationaladoptionstories.com/adoption-preparation.htm

(14. 04. 2009)

70. **Rushton**, Alan. 2007. Adoption preparation and post placement support for adoptive parents of older children placed from care. Dostopno na:

www.ccinform.co.uk/Subscribe/downloads/05.pdf

(23. 03. 2009)

71. **STA**. 2009. Italijani leta 2008 posvojili približno 4000 otrok iz tujine. Dostopno na:

http://www.siol.net/svet/zanimivosti/2009/01/italijani_leta_2008_posvojili_priblizno_4000_otrok_iz_tujine.aspx

(12. 03. 2009)

72. **Varovanje koristi otrok v postopkih iz razmerij starši in otroki 1999**. Dostopno na:

73. <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=300>

(14. 04. 2009)

74. **Zbornik povzetkov 3. Kongresa socialne pedagogike**. Rogla, 2005. Dostopno na:

<http://www.google.si/search?q=Preseganje+neplodnosti&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:sl:official&client=firefox-a>

(14. 04. 2009)

11 POVZETEK

Posvojiteljska družina je družina, ki je združena umetno, zato zanjo veljajo drugačna pravila. Posvojitev je ukrep zaščite otroka, ki iz kakršnega koli razloga ne more živeti v biološki družini. Dejstvo, da je posvojen, ga spremlja celo življenje. Da bo posvojitev v njegovo dobro, moramo poskrbeti v stroki socialnega dela, kateri je naložen postopek posvojitve. V želji, da bi bila posvojitev najboljši možni ukrep v korist otroka, ki ne more živeti v biološki družini, ne smemo prezreti potrebe kandidatov, da se nanjo pripravijo.

V najini diplomski nalogi sva opredelili pripravo na posvojitev, ki je pomemben segment uspešne posvojitve. V prvem delu sva se dotaknili tem, ki so pomembne za sleherno posvojiteljsko družino. Z raziskavo sva želeli osvetliti stanje na področju priprav na posvojitev v Sloveniji, kako jo interpretirajo posamezni strokovni delavci in izvajajo Centri za socialno delo. Pripravo na posvojitev si strokovni delavci razlagajo različno. Priprava na posvojitev se marsikje ne izvaja. Skupinska oblika priprave na posvojitev zaostaja za individualno, čeprav se strokovni delavci zavedajo njenega pomena. Slovenija ponuja skupinsko pripravo na posvojitev. V najbolj izpopolnjeni obliki izvaja pripravo na posvojitev društvo Posvojiteljskih družin Deteljica, za njo ji sledi nekaj Centrov za socialno delo.

V želji, da bi dobili širši vpogled v problematiko, sva se obrnili na države v Evropski uniji in pridobili podatke o izvedbi priprave na posvojitev. Pojem, kaj je priprava na posvojitev je v drugih državah še težje opredeliti. Poudarja se pomen priprave na posvojitev pri mednarodnih posvojitvah, ne pa tudi pri nacionalnih. Podatke sva primerjali s Slovenijo in prišli do zanimivih ugotovitev. Slovenija s svojim delom prednjači pred ostalimi državami. V Sloveniji imamo ključne elemente v pripravi na posvojitev bolj izoblikovane, kot so izoblikovani v tujini.

12 PRILOGE

12.1 Vprašalnik po katerem sva spraševale strokovne delavce o temi priprav na posvojitve

ANKETA

1. Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?
2. Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?
3. Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor:

4. Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?
5. Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor:

6. Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?
7. Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.
8. Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?
9. Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:
 - S časom namenjenem pripravi na posvojitve
 - Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
 - Drugo

Odgovor:

10. Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?
11. Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?
12. Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitve stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

ANKETA 1

Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Priprava je potrebna za odgovorno starševstvo. Bodoči posvojitelji si močno želijo otroka in uresničitve starševstva, vendar imajo o tem idealizirano sliko in običajno ne pričakujejo morebitnih težav in nanje niso pripravljeni

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Predstavljam si psihološko pripravo bodočih posvojiteljev na sprejem otroka in odgovorno starševstvo. Bodoče posvojitelje seznanimo tudi z možnostjo vključitve v skupinske priprave, ki potekajo v okviru društva posvojiteljskih družin Deteljica.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: **DA**, individualno

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Pripravo izvajava strokovni delavki centra, ki tudi sicer na področju posvojitve delava v timu. Izvajava individualno pripravo, ki obsega naslednje vsebine:

- spremembe, ki jih v dinamiko odnosov v družini prinese otrok in sprejemanje nove, starševske vloge,
- pomen varnega, čustveno naklonjenega in spodbudnega družinskega okolja za otrokov razvoj,
- komunikacija v družini, izražanje in prepoznavanje čustev ter razreševanje konfliktov,
- otrokov psihosocialni razvoj,
- omogočanje zadovoljevanja otrokovih temeljnih bioloških in psihosocialnih potreb,
- pomen vrednot pri vzgoji otroka in postavljanje meja,
- priprava širše socialne mreže družine na prihod in sprejemanje otroka.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Oblika priprave je opisana pri predhodnem vprašanju.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna

- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: **Individualna.** Menim, da so vse navedene oblike priprave ustrezne.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

O postopku posvojitve in o realnih možnostih. V pripravi posvojitve naj bi se bodoči posvojitelji pripravili na sprejem otroka in odgovorno starševstvo. Pripravo lahko izvaja center za socialno delo, saj imajo strokovni delavci centra potrebna znanja in izkušnje pri delu z družinami.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitev? Časovno opredelite.

Odvisno od vsebine ter metod in načinov dela (individualno, skupinsko...).

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ves čas, ki ga par potrebuje.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitev
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitev
- Drugo

Odgovor: **Drugo:** Nismo omejeni.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitev?

Vsi vključeni strokovni delavci imamo ustrezna strokovna znanja za izvajanje priprav na posvojitev.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Dodatna usposabljanja z namenom seznanjanja z novostmi s tega področja in s spremembami zakonodaje, tudi glede možnosti mednarodne posvojitve.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

To je stvar stroke. Prostovoljna vključitev v program priprave na posvojitev omogoča preverjanje in prepoznavanje motivacije za posvojitev.

ANKETA 2

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Ja. Zaradi tega, ker imajo zakonci, ki nimajo svojih otrok veliko željo po njih. Pri nosečnosti se drugače pripravljáš.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Sigurno da ali pa pogovore, delo v skupini med sebi enakimi, izmenjava mnenj, pogoji.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: Ne. Nimamo pripravljajna

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Pripravo na posvojitve izvajava jaz in psiholog. Priprava je individualna in skupinska.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: Priprava naj bi bila individualna in v skupini.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Vse v zvezi s postopkom, s pravicami in dolžnostmi. Informacije v zvezi z vzgojo, možnost vključitve. Osnovne informacije o tem, da je otroku potrebno na primeren način povedati, da je posvojen.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Čakalna doba je dolga. Daljše priprave ne prinesejo pravega efekta. 1 leto v skupini.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: Omejeni smo s časom. Normativi so visoki, priprava pa je pomemben del uspešne posvojitve.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Da imam. Delam že kar nekaj časa na tem področju.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

S psihološkega vidika bi bila potrebna dodatna usposabljanja.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitve stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Ne bi bilo slabo, če bi bila stvar zakonodaje – da bi bil določen minimum zagotovitev sredstev in delavcev.

ANKETA 3

Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Je potrebna. V prvi vrsti, da se seznanijo z vsemi vsebinami in dobijo večji vpogled v posvojitve, pravni, moralni, vzgojni vidik. Boljše spoznavanje v komuniciranje parov - ugotavljanje ali je za otroka.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Primerno za, danes raziščejo motiv, da imajo občutek, da se res nekaj dela na tem, da imajo tudi drugi ta problem – ne ostane samo pri vlogi.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: **Da.** Neupravičeno bi bilo, da se nič ne dela. Skupaj z Gorenjskimi Centri za socialno delo imamo regijsko pripravo na posvojitve, skupinsko, imamo 10 srečanj.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Odgovor: Skupinsko. V okviru del sodelujejo pravniki, psihologi, vse strokovne delavke gorenjskih centrov.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: Priprava naj bi bila v skupini, kot sestavni deli delavnice in kot seminar, ki traja dve uri za informiranje in izobraževanje.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Seznanjenje s samim zakonom, pravna plat, o motivih za posvojitev, partnerski odnos, individualna obravnava na CSD, mnenje psihologa – praktične narave. Čim več informacij.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitev? Časovno opredelite.

2 – 3 leta ni otroka za posvojitev – čakalna doba ni raziskana. Priprave naj bodo za vse člane (do 3 leta).

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitev
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitev
- Drugo

Odgovor: Vedno smo omejeni s časom.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitev?

Individualno – ne, ne da imam premalo znanja. Zmanjkuje nam časa, da bi se zanimali kaj se dogaja v državi ali celo meddržavno.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Delo je premalo kontinuirano, da izgubiš niti. Moralo bi biti tako urejeno, da bi se ena sam ukvarjal s tem, regijsko ali državno.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Lahko bi bilo zakonsko predpisano, da bi bile za vse enake možnosti, drugače pa je v večini stvar stroke.

ANKETA 4

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Absolutno – postopek dela.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Priprava na posvojitev pomeni ves postopek, ki je zajet v zakonu in v katalogu socialnega varstva. Priprava oseba, ki otroka oddaja v posvojitev in kandidatov za posvojitev. Skupaj s psihologinjo ugotovitev razmer.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: **Da.**

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Pripravo izvajam jaz – individualno s parom. Skupaj s psihologinjo izvajava psihološko pripravo in par obiščeva na terenu.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: individualna.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Del ključnih informacij se veže na otroka, ki se ga posvojitve tiče, drugi del pa na formalne zadeve. Pomembne informacije pa se vežejo tudi na kandidate.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Ko ugotoviš – o kandidatih koliko časa čakajo – formalni del, razgovori (1 uro in pol + psihološki razgovor) odvisno. Eni več, drugi manj – eni bolj poglobljeno.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: Imamo male kriterije, vendar se kriteriji prilagajajo tem omejitvam.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Če nam je zaupano, potem imamo.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Pogrešamo mrežo podatkov, pravno urejene mednarodne posvojitve. Potrebno bi bilo, da bi imel en center bazo podatkov.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Oboje: popolne posvojitve jasno opredeljene. 1 leto priprave na posvojitev. Zakonodaja je v redu.

ANKETA 5

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Je. Pomembno je, da razčistijo, kaj želijo doseči s posvojitvijo. Ali je to želja po otroku ali ene svoje želje.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Vse. Soočanje s svojo neplodnostjo. Razčiščevanje, ugotavljanje.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: Ne.

Ali izvajate pripravo na posvojitev; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Redko posvojitve. Odvisno – Maribor, Deteljica.

Kakšno obliko priprave na posvojitev imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitev morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitev:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: kombinirane priprave.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

V okviru priprav je po mojem mnenju potrebno to, da vedo kam se obrniti, več informacij pa dobijo tam.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

1 leto.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Poleg tega področja pokrivam še druga.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: drugo – ni posvojitve.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Ni dovolj nikoli – morda, če bi delala samo to.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Potrebno bi bilo, dodatna usposabljanja so vedno dobrodošla.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitve stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Oboje. Stvar stroke, vendar ne bi bilo odveč, pa če bi bilo urejeno tudi z zakonodajo.

ANKETA 6

Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da. Gre za specifično zadevo, saj ne gre za biološko povezanost med odnosi. Zanima nas, ali je par sploh primeren sprejeti otroka. Pomembno je popolno sprejetje odnosov in priprava bodočih staršev na posvojitve.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Sklop svetovanj različnih strokovnjakov in celostna priprava dela z družino / parom.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: Ne. Samo okrnjena oblika.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Priprave izvajamo individualno tako, da se pogovorimo s parom in jih preusmerimo v Deteljico. Zanjih 5 let nismo dobili nobene vloge za posvojitve.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če pripravimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: Dobrodošle so vse. Individualne priprave so nujne, skupinske pa sodijo v drugo fazo.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Osnovne informacije o zakonski podlagi. Pogoji za posvojitve in nadaljnje informacije (če ima par kakšne dileme oziroma predsodke). Pare preusmerimo v Deteljico.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Dolgoročno. Dve leti.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravi z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Ne, saj ni izobraževanj. Tu vidim luknjo v sistemu; ni dodatnih informacij tudi s strani ministrstva.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Ja, seveda, saj bi s pripravo lahko bolj pripravila sebe in tudi pare.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitve stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Okvirne stvari bi moral urediti zakonodajalec. To je stvar stroke, saj mora ona v primeru težav stvar voditi naprej. Ker sama nimam izkušenj jih pošiljam v Deteljico, saj se mi zdi dobrodošlo, da se ukvarjajo s tem.

ANKETA 7

Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da. Ljudem je potrebno povedati še kaj drugega, kot npr: obveznosti, ki jih imajo do otrok (ne samo, da jih dobijo in »dajo na polico«).

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Osvestiti, da vse le ni v dednosti, ampak je pomembna tudi vzgoja (problematika sedaj odraslih otrok, ki so bili posvojeni – posvojitelji pogosto krivijo otroke za vse z opravičilom slabe genske zasnove). Informacije o tem, kaj pomeni biti starš (dobre in negativne plati) s poudarkom na to, da moraš biti dober do otroka tudi takrat, ko ne poteka vse dobro.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: Ne, ker je tega premalo, saj v zadnjem letu sploh ni bilo nobene vloge.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Ni priprav, samo pogovor v prvi socialni pomoči. Nimamo vlog, drugače pa par pošljemo v Deteljico.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: pomembne so kombinirane priprave (individualne in skupinske).

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Prva socialna pomoč poda parom informacije, kam se lahko obrnejo v stiski. Kar vemo damo, kar pa ne, pa usmerimo naprej.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

1 leto – do takrat, ko dobijo otroka in po tem skupine, kjer bi se lahko potem srečevali. Ljudje s specifičnimi problemi. Tu vidim veliko pomanjkljivost, ker tega ni. Država ne bi smela spregledati potrebe po 250 otrocih.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Priprav na posvojitev pri nas ni.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitev
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitev
- Drugo

Odgovor: Premalo ljudi, da bi lahko odgovorila.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitev?

Sem kompetentna in se usposabljam, saj si želim pridobiti še določena znanja. Na Fakulteti za socialno delo je gospa Gabi Čačinovič Vogrinčič na tem področju naredila zelo veliko.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Da, še vedno se usposabljam.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Menim, da je to stvar stroke. Pomanjkljivost se mi zdi, da nevladne organizacije nimajo nobenih obveznosti do informacij. Dobro je, da imamo vsaj nekaj na tem področju – Deteljico, vendar o tem ne bi govorila. Skratka, moje mnenje je, da je to več stvar stroke, več države, ne pa nevladnih organizacij.

ANKETA 8

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da. Odločitev mora dozoreti. Pare seznanimo s postopki in posledicami posvojitve. Imamo pripravo na sprejem tujega otroka, njegov sprejem v družino in širšo socialno mrežo.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Strokovno delo kakršnega so deležni določeni posvojitelji.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: **Da**, ko kandidat vloži vlogo.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Odgovor: individualno. Zadnjih 5 let pri nas ni bilo posvojitvev.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: individualna priprava na posvojitve. Kot skupinsko pripravo na posvojitve pa bi navedla prakso iz Deteljice.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Seznanitev z zakonodajo. Postopek in posledice posvojitve in psihološka obravnava parov.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Priprava bodočih posvojiteljev bi morala trajati do 1 leta in potem še naprej, ko je otrok že v družini. Več priprav bi moralo biti v okviru države. Bolj bi morali poenotiti zakon (preko ministrstva). Posvojitve bi morali centralizirati in sicer tako, da bi vsi Centri pošiljali pare v en center za socialno delo.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Toliko kot je treba za posamezen par. To imamo navedeno v katalogu storitev, razlika v obravnavi parov pa je tudi v tem ali gre za enostranske ali za obojestranske posvojitve.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: imamo birokratske težave. Poleg tega pa mislim, da je premalo ponudbe, saj ni nič organizirano. Čas, namenjen za priprave, pa si moramo vzeti, tako kot za vsa druga dela.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Da, saj s tem delam.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Da. Pogrešam izobraževanje, povezovanje centrov po regijah.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Stroke. To bi se moralo centralizirati, da ne bi bilo več toliko različnih pristopov. Delo bi bilo potrebno poenotiti, saj se mi zdi, da je to področje preveč zanemarjeno. Tu imamo društvo Deteljica, kar pa nebi komentirala.

ANKETA 9

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Sigurno je potrebna – edukacija ljudi o otrokovih potrebah.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Kot sem že dejala je to edukacija ljudi.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: **Da.**

Ali izvajate pripravo na posvojitev; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Jaz

Kakšno obliko priprave na posvojitev imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitev morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitev:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: oboje.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Razvoj osnovne strukture. Razmejiti pojem rejništva in posvojitev. Pari pridejo do spoznanja oziroma do odločitve da bi se odločili lahko tudi za rejništvo: večjega otroka, večje specifike – plat posvojitev in psihološki motiv. Realnost.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Odvisno od intenzivnosti. 2 x mesečno – 1 leto. Kot čas nosečnosti – ljudje, ki pridejo na posvet imajo predelano svojo neplodnost. Absolutno se ne strinjam z Deteljico.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: ... kader socialna delavka za rejništvo in posvojitve.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Seveda.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Jaz izobražujem druge, predvsem kar poudarja psihologija osnovne primarne potrebe otroka v 1,2 in 3 letu starosti. Specifike rejništva in posvojitve, odnosi, da se tega naučiš.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitve stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Stvar obeh, vendar dajem prednost stroki. Zakonsko pa bi moralo biti urejeno 1. Letni rok. Zakonsko so stvari dobro urejene, a jih Centri ne izvajajo. Potrebno je izdati sklep. Spis ne sme biti leta in leta odprt.

ANKETA 10

Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Seveda jo potrebujemo.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Verjetno delo s posvojitelji. Dokumentacija, kaj je posvojitve.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: **Ne.** Samo ena vloga je bila vnesena. Nič ne delamo s temi pari. To smo naredili zato, da smo naredili vse, kar je bilo v naši moči.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Odgovor: Ne.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: Kombinirane priprave.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Zakonodaja, kaj je posvojitve, kaj je rejništvo, s področja medčloveških odnosov.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Eno leto.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: Nismo omejeni.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Interdisciplinarni pristop bi bil najboljši.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Spremljam vse, kar se na tem področju dogaja in se stalno tudi izobražujem.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitve stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Če ni uzakonjeno je težko izvajati. Stvar obeh.

ANKETA 11

Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Je. Predvsem zato, da se seznani s tem, kaj je priprava na posvojitve – ali so si to želeli.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Ljudje, ki pridejo, se s tem vprašanjem ukvarjajo že nekaj časa. Pomembno je to, kaj to prinese in pomeni. Na CSD se ne ukvarjamo s tem, kaj za njih pomeni to, da nimajo otroka – postopoma sprejmejo to, da nimajo otrok.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: **Ne.** Ponujamo, kjer se nekaj izvaja – Deteljica, Domžale. Na tem področju ni programa, nič ni obvezujoče.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Individualne, pogovor. Skupinska srečanja tam kamor jih napotimo, tam so aktivni, soočajo se s kandidati, ki so že posvojili. Želje po majhnem otroku – kar nekaj posvojitve iz realnega sveta. Bodoče posvojitelje bi morali anketirati glede želj, ki so povezane z otrokom (narodnost, starost otroka, otroka, ki ne bi izstopal). T bi bilo potrebno, ker so ljudje sami v svoji odločitvi. Prvi pogoj je ta, da otroku izbiramo primerne starše. Ni liste, kdo pride prej.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: najprej individualna, saj je potrebno podati mnenje, da je nekdo primeren kot starš, socialni delavec mora podati ta mnenja. Tudi delavnice so pomembne, če je nekdo prikrit alkoholik.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Najprej jih zanima otrok. CSD je urad, če je vloga je tudi odločba. Razložiš jim ampak tako, da to sprejmejo. Lahko se zgodi, da nikoli ne bodo prišli na vrsto za otroka. Iščejo primerne starše in zelo močno podporno mrežo. Otroci se posvajajo, če te kdo pozna. Prejšnji sistem je bil boljši, saj so bile vloge na vseh Centrih. Imela sem en par, ki je bil v društvu Deteljica, vendar so prišli v konflikt.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Pari, ki pridejo se z mislijo na posvojitev ukvarjajo že nekaj časa, potrebno je ugotoviti koliko sta pripravljena. Individualna priprava traja šest mesecev, v obliki delavnic pa 1 leto. Skupine za samopomoč, pa morajo trajati dalj časa.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitev
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitev
- Drugo

Odgovor: S časom. Vendar si ga lahko vzamem.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitev?

En sam strokovni delavec ne bi smel izvajati, to mora biti podkrepljeno, sama sebe ne vidim imam premalo znanja. Ljudje ki imajo potrebna znanja, bi morali voditi izkustvene delavnice, ne za informiranje, ampak za oporo.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Da.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Absolutno s strani stroke, podkrepljeno z zakonodajo. En del bi moral biti obveze. Programi bi se morali poenotiti. Pri odločanju ne sme biti vse odvisno od enega človeka. Možnost vključevanja: posvojitev mora biti ukrep države. Odločitev staršev – otrok, ki ga starši rodijo ni samo njihov.

ANKETA 12

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Je potrebna. Ljudje razmišljajo kako bo fino ko bodo posvojili, ne razmišljajo o posebnosti otroka, da bo iskal starše. Predelati morajo svojo neplodnost, da ni rodni otrok.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Dokumentacija ob prošnji, otrok je manj. 6 let ni bilo vlog. Smo manjši center. Dokumentacija je zelo pomembna – zelo jih gnjavimo s to dokumentacijo.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da

- ne

Odgovor: **Ne.** Kot izobraževanja, nato so pari prepuščeni sami sebi. Razgovor s pari ima psihologinja.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Sama nimam dovoljenja. Priprava je individualna, vodi pa jo psihologinja.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: Individualno, skupaj s psihologinjo. Priprave bi morale biti kombinirane. Ne bi smelo biti prepuščeno le enemu Centru, ampak bi moralo biti regijsko organizirano.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

V prvem razgovoru dajemo poudarek zakonsko – formalnim pogojem. Povemo jim, koliko je parov, koliko je otrok, kaj pomeni posvojitve za otroka, kaj za njiju. Povemo jim, da otroci iščejo svoje biološke starše in se pogovorimo o tem, kako ravnati v takem primeru.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Vsaj kakšno leto – da razmislijo o stvareh. Odvisno, koliko je intenzivno. 10 srečanj v letu.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Več časa lahko namenim paru, ki je oddal vlogo. Časa je dovolj, ker ni otrok.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: ni normativov, tudi s časom. Omejeni smo z metodami, saj to dela samo en ali dva človeka. .

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Specifična znanja – več informacij, da bi bil izdelan program za vse pare. Za en del dovolj, za drugi primer pa ne.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Vsako usposabljanje je dobrodošlo – moralo bi biti bolj interdisciplinarno.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni zakonjena?

Priprava bi morala nujno biti opredeljena v zakonodaji – obseg, izvajalec in plačilo stroškov. Vsebina pa bi morala biti stvar stroke.

ANKETA 13

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Priprave na posvojitve so potrebne zato, da spoznajo razloge, zakaj ljudje dajo otroke v posvojitev in da spoznajo tudi otroke, ki bodo posvojeni. Pomembno je, da se zavedajo, da je otrok tudi obveznost.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Zbiranje dokumentacije je nekaj drugega. Tu si predstavljam razgovore na vseh področjih, predvsem spoznavanje otroka. Tu morajo biti prisotne psihološke obravnave bodočih posvojiteljev. S parom se pogovarjamo in jim odgovarjamo na njihova vprašanja. Osredotočamo se tudi na vprašanja, ki so vezana na osebne lastnosti posvojiteljev, ali imata stanovanje, zaposlitev...

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: **Da.**

Ali izvajate pripravo na posvojitev; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Ona, ni socialna delavka, ampak psihologinja. Imamo individualno pripravo na posvojitev, kjer se pari s psihologinjo večkrat srečajo (te ljudje so zelo zainteresirani za srečanje z njo).

Kakšno obliko priprave na posvojitev imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitev morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitev:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: individualna.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Ključne informacije se vežejo na otroka, kakšno je njegovo zdravstveno stanje, od kod otrok prihaja, v kakšnem okolju je živel. Imena otroka ne povemo. Priporočamo jim branje določene literature in jih pripravljamo na to, da so bolj pripravljeni sprejeti raznolikost otrok (socialna širina).

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Glede na to, da je čakanje dolgo, bi rekla, da morajo biti tudi priprave dolgoročne. S tem mislim dvakrat, trikrat po eno uro. Pare potem napotimo naprej na društvo SOS.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

S časom nisem omejena in si ga vzamem kolikor ga potrebujem. Pari so pripravljeni sodelovati, zato jim namenim 3 krat po eno uro – to je čisto odvisno od para.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: nisem omejena.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Da, vendar si ga še vedno pridobivam z različnimi izobraževanji.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Sprotno se usposabljam in si pridobivam potrebno znanje.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitve stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Mislim, da je to stvar stroke. Priprava bi morala biti uzakonjena v tej smeri, da bi parom predlagala sodelovanje. Tudi sama pričakujem sodelovanje od njih. Pari ponavadi sodelujejo, tako, da ni problema.

ANKETA 14

Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da, priprave na posvojitve so potrebne. Mi nimamo veliko priprav na posvojitve. Ponavadi pare informiramo in jim damo formalne podatke. Podpiram delo in izkušnje v skupini, zato pare spodbujam, da se vključijo v Deteljico.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Tu imamo tudi zbiranje dokumentacije. Edukacijsko podpiramo pare. Skupaj z njim gremo skozi pomen starševstva in družine.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: **Ne.** Parom nudimo prvo socialno pomoč in jim razložimo osnovne podatke, potem pa jih pošljemo v društvo Deteljica.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Sedaj sem to prevzela jaz (direktorica centra). Posvojitve vodim šele 3 mesece.

Kakšno obliko priprave na posvojitve imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitve morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitve:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: priprave bi morale biti v skupini za samopomoč.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Malo se pogovorimo o samem postopku posvojitve. Damo jim formalne podatke, potem pa jih napotimo v društvo Deteljica.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitve? Časovno opredelite.

Dolgoročno. Pol leta 1 x na mesec.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Nič.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: nimam omejitev.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Da. Na področju družinskih zadev delam že 35 let in se čutim zmožna, da bi izpeljala tudi posvojitve.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Ja. Vedno je treba delati na tem področju in se sprotно usposablјati, saj smo v stroki, kjer moramo slediti spremembam.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemelјite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Stroke. Stroka bi morala začititi potrebo, da to bolj podrobno uredi, vendar bi moralo biti tudi zakonsko bolj urejeno. Od parov ne moremo ničesar zahtevati, saj ni pravno urejeno.

ANKETA 15

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da. Pari se morajo seznaniti s postopkom. Prav tako je pomembno za nas, kot za njih, da ugotovimo njihova pričakovanja do otroka.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

To vidim bolj v smislu izobraževanja in priprav na starševstvo. Seveda pa je tu pomembna tudi dokumentacija.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: Ne.

Ali izvajate pripravo na posvojitev; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Priprav ne izvajamo. Pare napotimo na druge centre oziroma na društvo Deteljica.

Kakšno obliko priprave na posvojitev imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zana, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitev morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitev:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: priprava bi morala biti individualna ali skupinska.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Preusmerimo jih k centrom in v društvo. Če par poda vlogo jim damo tudi informacije v zvezi s postopkom in jim povemo, kje se priprav na posvojitev lahko udeležijo.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitev? Časovno opredelite.

Odkvisno od oblike priprave na posvojitev. Manj kot leto dni v individualni skupini.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Pripravam ne namenjam nič časa, saj smo imeli do sedaj le eno vlogo.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitev
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitev
- Drugo

Odgovor: to je težko v malih Centrih, saj imamo malo realiziranih posvojitvev. Nimamo posvojitvev.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitev?

Ne. Na tem področju delam šele 1 leto.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Ne vem. To področje si nisem izbrala in to nisem želela delati.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni zakonjena?

Priprava na posvojitev bi morala biti zakonsko predpisana, izvajati pa bi jo morala stroka. Stroka mora tekom te priprave ugotoviti ali je par sploh primeren. To bi bilo dobro tudi zato, da se lahko bolje spoznamo med seboj.

ANKETA 16

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da. Vzgoja se mi zdi zelo pomemben faktor. Družina mora biti pripravljena na otroka.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Vzgojni, izobraževalni moment. Faze otrokovega razvoja. Pomembno je, da se otrok, biološki starši in posvojitelji pripravijo na posvojitev.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: Ne. Pare usmerjamo naprej v okviru gorenjske regijske priprave.

Ali izvajate pripravo na posvojitev; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Ne. Pošiljamo naprej.

Kakšno obliko priprave na posvojitev imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitev morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitev:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: individualna. Da se bolje spoznamo in zblížamo. Pogovarjamo se o zakonskih obveznostih, ki jih prinese posvojitev (dedovanje), o pričakovanju staršev do otrok, kaj za njih pomeni dobiti otroka.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Zakonsko podlago. Pogovarjamo se o vzgoji, zagotavljanju osnovnih potreb otroka in psihologiji otroka. Povemo jim, kje si lahko najdejo pomoč in kam se obrniti v stiski.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitev? Časovno opredelite.

Kratkoročno. 1 mesec – več kot to se mi ne zdi potrebno. Večji poudarek dajem na srečanja po posvojitvi.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

1 mesec, 4 razgovori, 1 x na teden

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitev
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitev
- Drugo

Odgovor: nič nismo omejeni, saj si delo prilagaja vsak delavec sam.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitev?

Ja.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Ne čutim potrebe po dodatnemu usposabljanju, saj nimamo veliko možnosti sodelovanja s temi ljudmi. Bolj z otroci.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

To je stvar stroke. Ne moremo nič zahtevati, le priporočiti.

ANKETA 17

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da. Par se mora pripraviti na posvojitev, da nima visokih pričakovanj in da pove otroku, da je posvojen.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Razgovori parov, ki želijo posvojiti otroka.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: **Da.** Individualno se pogovarjamo s pari.

Ali izvajate pripravo na posvojitev; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Da. Pripravo izvajam jaz.

Kakšno obliko priprave na posvojitev imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitev morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitev:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: priprava naj bo v skupini in kot delavnica.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Na prvem srečanju govorimo o postopku posvojitve in o tem, da v Sloveniji otrok za posvojitev ni. Pogovorimo se o dokumentaciji in kaj posvojitev sploh pomeni. Tukaj presodim, kako je par pripravljen oziroma koliko priprav potrebuje.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitev? Časovno opredelite.

Skupinsko 1 leto, je pa to odvisno tudi od samega para. Za individualno je težko reči, ker je vsak par drugačen.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

To bi težko ocenila. Vsake 2, 3 mesece povabim pare na pogovor.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitve
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitve
- Drugo

Odgovor: težko je vse časovno uskladiti. Če bi vodila skupino, bi bilo to osnovano na prostovoljstvu in dano v popoldanski čas.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitve?

Ne moreš reči, da imam dovolj znanja, ne morem pa niti reči, da ga nimam dovolj.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Znanja ni nikoli dovolj, vedno se je potrebno še izobraževati.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitve stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

Če bi bila to stvar stroke, bi priprave ponovno izvajali le nekateri Centri. Problem se pojavi, če ni tudi zakonsko urejeno. Bolje zakonsko, ker bi bilo določeno in bi to izvajali vsi Centri za socialno delo.

ANKETA 18

Ali menite, da je priprava na posvojitve potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da, ker zakonci nimajo pravih predstav, kaj posvojitve pomeni. Mislijo, da bo otrok rešil njihove težave.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitve? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Določitev literature (razvoj otroka) in pravna podlaga. Možnosti posvojitve pri nas in po svetu. Pogovori o tem, kaj pomeni posvojitve za zakon in ali oba zakonca želita posvojiti otroka. Psihološka priprava, da sta mož in žena enakovredna.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitve?

- da
- ne

Odgovor: Ne, že 10 let.

Ali izvajate pripravo na posvojitve; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Pripravo izvajam jaz.

Kakšno obliko priprave na posvojitev imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitev morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitev:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Odgovor: po mojem mnenju bi morale biti priprave individualne in skupinske in bi se moralo najprej govoriti o pravni podlagi. Imela bi kombinirane priprave, saj je tudi drugo pomembno, da se izmenjujejo pričakovanja.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

Najprej želijo pari vedeti, če imamo otroka za njih. Jaz jim povem, kaj posvojitev je in če se oba strinjata, da bi imela otroka. Povprašam jih tudi, če imata stanovanje, službo.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitev? Časovno opredelite.

Dolgoročno. Usposabljanje ves čas, dokler ne dobijo otroka, potem pa izmenjava izkušenj. Tudi ko pari posvojijo, bi morali imeti neke vrste priprav, saj se stiske pojavljajo tudi kasneje. Potrebno bi bilo, da jih obiščemo na domu, da se jih vpraša o občutkih, ki jih imajo kot posvojitelji.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ni posvojitev.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitev
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitev
- Drugo

Odgovor: Ni posvojitev.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitev?

Ne. Nimam izkušenj, čeprav delam tu že 3 leta (na našem Centru že 10 let nismo imeli posvojitve).

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Da. Pogrešam obveščenost ministrstva glede mednarodnih posvojitvev in podatke o postopkih posvojitvev v drugih državah. Zdi se mi, da je to področje zelo nejasno opredeljeno.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

V zakonodaji (če ni predpisano, ni obvezno in si vsak po svoje razlaga in izvaja). Stroka mora pa to izpeljati.

ANKETA 19

Ali menite, da je priprava na posvojitev potrebna ali ne? V čem vidite prednost priprave oziroma iz kakšnih razlogov se vam zdi, da priprave ne potrebujemo?

Da, priprava se mi zdi nujna. Podatki o otroku in šola za življenje z otrokom. Potrebno je poznati otrokove potrebe in se dodatno izobraziti za starševstvo.

Kaj si predstavljate pod terminom priprava na posvojitev? Ugotavljanje dejstev in zbiranje dokumentacije ali kaj drugega?

Vključitev zakoncev v skupinsko delo, kjer pridobivajo izkušnje o starševstvu. Pridobivanje informacij od ljudi, ki so že posvojili. Prilagajanje – vzgoja, opremljanje z znanjem.

Ali na vašem Centru za socialno delo izvajate pripravo na posvojitev?

- da
- ne

Odgovor: **Ne.** Vlog za posvojitev ni. Imeli smo le eno posvojitev do sedaj. Minimum, ker nimamo možnosti, zato pare napotimo na Goriški center oziroma v društvo Deteljica.

Ali izvajate pripravo na posvojitev; individualno, skupinsko, vi ali kdo drug (kdo), katere vsebine obravnavate s kakšnim ciljem, kolikokrat se srečate.....?

Izvajam jaz, vendar priprav nimamo.

Kakšno obliko priprave na posvojitev imate v vašem Centru za socialno delo, kako jo vodite? Če priprav nimate pa naju zanima, kakšno je vaše mnenje, da bi priprave na posvojitev morale biti.

Ali naj bi bila priprava na posvojitev:

- individualna
- v skupini
- kot delavnica
- kot tečaj
- kot seminar
- kombinirane priprave

Priprava mora biti kombinacija individualnih in skupinskih z vsemi metodami dela.

Katere ključne informacije, morajo po vaših izkušnjah bodoči posvojitelji dobiti od vas? Katere pa v pripravi?

V prem srečanju jim nudim prvo socialno pomoč in jim povem osnovne informacije. Povem jim tisto, kar želijo izvedeti, predvsem o možnostih posvojitve v Sloveniji. Poudarim, da iščemo otroku družino in ne paru otrok. Pogovorimo se o dokumentaciji in jih prosim za življenjepis.

Koliko časa, naj bi po vašem mnenju trajale priprave na posvojitev? Časovno opredelite.

Najmanj 2 leti. Odvisno od para, saj se nekdo lažje vključi, nekdo težje.

Koliko časa v svojem delovnem času lahko namenite pripravam z bodočima posvojiteljema na Centru za socialno delo?

Ob vsakem obisku 1 uro, saj posvojitev ni.

Ali ste na Centru za socialno delo omejeni:

- S časom namenjenem pripravi na posvojitev
- Z metodami in tehnikami namenjenim za pripravo na posvojitev
- Drugo

Odgovor: Ni kadrovsko urejeno, tudi psihologa nimamo, imamo pa dopolnilna izobraževanja za delo v paru.

Ali menite, da imate kot strokovni delavec na področju posvojitve dovolj strokovnega znanja za izvajanje priprave na posvojitev?

Ne. Želim si ga pridobiti še več, kljub temu, da delam na tem področju že 35 let.

Ali bi želeli dodatna usposabljanja na tem področju in katera so tista znanja, ki bi jih želeli poglobiti?

Da. Rejništvo je bolj razvito – to manjka posvojitvam.

Ali je po vašem mnenju priprava na posvojitev stvar stroke ali stvar zakonodaje? Svoje mnenje na kratko utemeljite. Ali menite, da smete zahtevati v dobrobit otroka pripravo od para, kljub temu, da priprava ni uzakonjena?

To je stvar stroke in izkušenj strokovnih delavcev. Tam kjer tega ni, so večje težave. Deteljica je edino, kar to je v tem trenutku v Sloveniji. Nimam pripomb glede Deteljice. Tam smo imeli en par in ta je tudi posvojil otroka. Edina ovira je hoditi v Ljubljano. To bi morali bolj prilagoditi parom.

12.2 Request for information about adoption preparation program

Dear sir or madam

My name is Marija Podbevšek and I live in Slovenia. I am a student at Faculty of social work. For my diploma assignment I chose to compare adoption preparation programs in Slovenia with the programs in other European countries.

I am writing to you with a request for information about preparation programs for adoption in your country.

I would need the following information:

Is a preparation program for adoption implemented and in use in your country?

Is the adoption preparation program legally obligatory for future adopters?

Is it used only on the national level or is it also used by private, non-governmental organizations?

Who and in what form controls the preparation programs for adoption and which are the key elements?

Does the preparation for adoption occur individually or in groups and how long does it last?

Which methods of work do you use with the adopting couples before and after the adoption?

Since the preparation for an adoption is a very heterogeneous and specific topic, it is very hard for me to get the information I need, so I would politely ask you to return the answer. The information you can send me would be of great assistance.

To the letter I enclose a preparation program for adoption which is used in Društvo Deteljica.

Thank you for your answer in advance.

Yours sincerely,

Marija Podbevšek

12.3 Resorna Ministrstva v državah Evropski uniji:

AVSTRIJA

- Ministrstvo za socialne zadeve, generacije in varstvo potrošnikov
- (*Bundesministerium für soziale Sicherheit, Generationen und Konsumentenschutz*)

BELGIJA

- belgijska vlada
- Minister za državno upravo, socialno integracijo, mestno politiko in enake možnosti (*Minister for the Civil Service, Social Integration, Urban Policy and Equal Opportunities*)
- Minister za okolje in pokojnine (*Minister for the Environment and Pensions*)
- Minister za zaposlovanje in e-vlado (*Minister for Employment and e-government*)
- Minister za socialne zadeve in javno zdravje (*Minister for Social Affairs and Public Health, entrusted with European Affairs*)
- Državna sekretarka za družino in invalide pod okriljem ministra za socialne zadeve in javno zdravje (*State Secretary for the Family and Disabled Issues, deputy to the Minister for Social Affairs and Public Health*)

BOLGARIJA

- Ministrstvo za delo in socialno politik (*Ministry of Labour and Social Policy*)

CIPER

- Ministrstvo za delo in socialne zadeve (*Ministry of Labour and Social Insurance*)

ČEŠKA

- Ministrstvo za delo in socialne zadeve (*Ministry of Labour and Social Affairs*)

DANSKA

- Ministrstvo za zaposlovanje (*Ministry of Employment*)
- Ministrstvo za socialne zadeve in ministrstvo za enakost spolov (*Ministry of Social Affairs and Ministry of Gender equality*)

ESTONIJA

- Ministrstvo za socialne zadeve (*Ministry of Social Affairs*)

FINSKA

- Ministrstvo za delo (*Ministry of Labour*)
- Ministrstvo za socialne zadeve in zdravje (*Ministry of Social Affairs and Health*)

FRANCIJA

- Ministrstvo za gospodarstvo, finance in zaposlovanje (*Minister for the Economy Finance and Employment*)
- Ministrstvo za delo, delovna razmerja in solidarnost (*Minister for Labour, Labour Relations and Solidarity*)

GRČIJA

- Ministrstvo za zaposlovanje in socialno zaščito (*Ministry for Employment and Social Protection*)
- Ministrstvo za zdravje in socialno solidarnost (*Minister for Health and Social Solidarity*)

IRSKA

- Ministrstvo za zdravje in otroka (*Department of Health and Children*)
- Ministrstvo za podjetništvo, trgovino in zaposlovanje (*Department of Enterprise, Trade and Employment*)
- Ministrstvo za socialne in družinske zadeve (*Department of Social and Family Affairs*)

ITALIJA

- Ministrstvo za delo in socialne zadeve (*Ministero del Lavoro e della Previdenza Sociale*)
- Ministrstvo za socialno solidarnost (*Ministero della solidarietà sociale*)

LATVIJA

- Ministrstvo za socialno blaginjo (*Ministry of Welfare*)
- Ministrstvo za otroka in družino (*Ministry for Children and Family Affairs*)
- Ministrstvo za posebne naloge za socialno vključevanje (*Ministry for Special Assignments for Social Integration*)

LITVA

- Ministrstvo za socialno zaščito in delo (*Ministry of Social Security and Labour*)

LUKSEMBURG

- Ministrstvo za družino in integracijo (*Ministère de la Famille et de l'Intégration*)
- Ministrstvo za socialno varnost (*Ministère de la Sécurité sociale*)
- Ministrstvo za delo in zaposlovanje (*Ministère du Travail et de l'Emploi*)

MADŽARSKA

- Ministrstvo za socialne zadeve in delo (*Ministry of Social Affairs and Labour*)

MALTA

- Ministrstvo za družino in socialno solidarnost (*Ministry for the Family and Social Solidarity*)
- Ministrstvo za šolstvo, mlade in zaposlovanje (*Ministry of Education, Youth and Employment*)
- Ministrstvo za zdravje, stare in skupnostno skrb (*Ministry of Health, the Elderly and Community Care*)

NEMČIJA

- Zvezno ministrstvo za delo in socialne zadeve (*Federal Ministry of Labour and Social Affairs*)
- Zvezno ministrstvo za družino, stare, ženske in mlade (*Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth*)

NIZOZEMSKA

- Ministrstvo za socialne zadeve in zaposlovanje (*Ministry of Social Affairs and Employment*)
- Ministrstvo za zdravje, blaginjo in šport (*Ministry of Health, Welfare and Sport*)
 - o Minister za mlade in družine (*Minister for Youth and Families*)

POLJSKA

- Ministrstvo za delo in socialno politiko (*Ministry of Labour and Social Policy*)

PORTUGALSKA

- Ministrstvo za delo in socialno solidarnost (*Ministry for Labour and Social Solidarity*)

ROMUNIJA

- Ministrstvo za delo, družino in enake možnosti (*Ministry of Labour, the Family and Equal Opportunities*)

SLOVAŠKA

- Ministrstvo za delo, socialne zadeve in družino (*Ministry of Labour, Social Affairs and Family*)

ŠPANIJA

- Ministrstvo za delo in socialne zadeve (*Ministerio de Trabajo Y Asuntos Sociales*)

ŠVEDSKA

- Ministrstvo za zaposlovanje (*Ministry of Employment*)
- Ministrstvo za zdravje in socialne zadeve (*Ministry of Health and Social Affairs*)
- Ministrstvo za integracijo in enakost spolov (*Ministry of Integration and Gender Equality*)

VELIKA BRITANIJA

- Department for Work and Pensions